

Werner Söderström Osakeyhtiö Porwoo. 1919

"Paholaisen wiulu"

Joel Lehtonen

PAHOLAISEN VIULU

JOEL LEHTONEN

PAHOLAISEN
VIULU

PORVOOSSA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

PORVOOSSA 1904

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINOSSA

Sensuurin hyväksymä. Porvoo, marrask. 12 p. 1904.

HÄÄPIKARIEN KILISTESSA.

Noh, miehet, miehet, veikkoset!
Näin näitä häitä juodaan:
lopussa viel' ei entiset
ja toista aina tuodaan.

Paavo Korhonen, Häälaulu.

Lennä kauas kaipaus! Illan hämärä uupuu yli
maan ja taivaanrannan kajo pimenee hiljaa.

Liidä kauas kaipaus kajastusten punaisiin valoi-
hin! Siellä etäällä on rakkain, jonka povea, vavahtavia
huulia, hivelevän pehmoista poskea puutun.

Nouse kaipaus, sävelten unelmaksi kasvaen! Katso,
keväisten puiden lehdettömät ritvat hiljaa värisevät. Ole
sävelten unelmana, kaipaus, ihmislasten ainoa onni!

*

Solisevat hämärässä rantaan Kolmajärven aallot.
Ah, Kolma, sen helmassa on sata korpista saarta, joi-
den kuusissa keväinen kajastus kylmänä värehtii.

Solisevat aallot rantaan. Suurissa metsissä Kol-
man ympärillä käy humina kuin kaukainen, vieno sade.

Kolman rannalla on Uorola, Hullun-majurin talo.
Akkunat kahtena valorivinä loistavat vanhaan puistoon,
lyhdyt heiluvat kuistin pylväissä ja sisällä pauhaa tans-
sin räikkyvä sävel ja raskaiden kupariruunujen kimal-
teessa kohoovat kirkkaat lasit ja vanhat hopeapikarit.

Uorolassa vietetään häitä. Majuri ja nuori Seelia
siellä häitä viettävät.

Kartanon piha, jonka keskellä kasvava jättiläiskuusi melkein kokonaan varjoo tuparakennukset, on kauraa purevia hevosia täynnä. Renkipirtin ovesta ja rikkoimista akkunoista kumpuilee huuru, sekavana kuuluu nauru ja anturain jytinä, hanurin sävelet. Pirtissä rahvas oluin ja kisoin isäntänsä häitä viettää.

Rikaspa on majuri: komea, kyömykattoinen Uorola on hänellä, vainiot kuin merenulapat ja karjamaat Kolman alanteissa; torppien sauhut kohoovat metsäin naavaisesta pimennosta, sata kaviota jymisee tallissa, viisikymmentä hevosen silmää säkenöi Talli-Villelle pilttuuseinien ylitse. Sellainen mies häitä viettää, ja morsiamena on nuori, hento Seelia, jonka silmät kimeltelevät hellän hymyilevinä kuin tähtien värisevä heijastus Kolman syvistä vesistä.

Ilo on koko vanhassa kartanossa. Pihatonkin akkunoista tuikkavat talikynttilät, kun Hullu-majuri on tuonut emännän taloon.

Liian köyhä on Loppila, Seelian isän talo. Siksipä ovat häät ylkämiehen rikkaassa Uorolassa.

*

Mutta Uorolan puistossa, jonne vaahterain välitse kuultaa punainen kajastus ja kuuluu Kolman solina, siellä sammaltuneen keilaradan kaiteella istuu yksin Viuluniekka. Peljätäkää häntä! Hän on kuin kulo, joka polttaa sen, mikä eteensä sattuu. Hän kulona kulkee yli lokaisten soiden tahrautumatta.

Surkaa häntä! Hän on virvaliekki, joka sammuu hypelyään ilman lepoa, rauhaa.

Kumma hän on, pitäjän kuulu Viuluniekka. Eivät ole lakien kaaret ja pykälät otsaansa merkityt, kahleita

ei kärsi enemmän kuin metsäin uroshirvi. Ruusuisetkin siteet hän kaihoisasti hymyten pois väistää.

Kumma hän on, kummempi kuin pitäjäin kuulu Vihta-Paavokin. Ylpeänä hän kärsii ollakseen itselleen uskollinen kuolemaan saakka.

Mitä tekee hän puistossa yksin, väkevähartiainen? Miksi ei liiku Uorolan vanhojen kupariruunujen loisteessa, saa huumavaa ruusua naikkosilta napinläpeensä, ihastuta miehiä säteilevällä, riemukkaalla katseella tai istu soittajana vihreäselkäiseen nojatuoliin ja anna sävelten sytyttää kuulijain rintoihin pyhää, riemuisaa kaihoa?

*

Oi: Seelia, morsian, oli hänen rakastettunsa. Monasti on hän Seelian polttavia käsiä hyväillyt ja Seelian hivelevää, palavaa poskea sivellyt, ja nyt viettää Seelia Hullun-majurin kera häitä. Monta kertaa on Seelia raukeana hänen rintaansa nojautunut ja kuumat katseensa ovat sulaneet yhteen kuin tuli ja kulta, vaan Viuluniekka sanoo olevansa vapaa. Rajattomasti rakastaa kumma mies valkeaa naisotsaa ja janoovia huulia, mutta itseään hän enemmän rakastaa.

Kesäinensä oli päivä, jolloin Viuluniekka näki ensikerran Seelian. Se sattui lähellä Loppilaa, Seelian isän köyhää talopahaista. Metsän hietakiukaat hehkuiivat kuumina, ilma leyhyi auringonsauhuisilta taivaanrannoilta, aarnikuuset kiikuttivat heleämpunaisia käpyjään kuin palavia ihmissydämiä ja oluentiputtaja pilputteli auringonpaisteessa. Silloin lepäili Seelia metsäkummulla puoliuudessa ja tiirotteli auringon kiloon, kun Viuluniekka väsyneenä ja hetkien unohdusta etsien kulki pitkiä, yksinäisiä teitä. Ja Seelian kiharat olivat niin viettelevän runsaat ja tummat, silmiensä kimellys

tiedottomamman avuton ja avoimempi kuin niiden monen monten naisten, joita hetken iloja etsivä Viuluniekka oli hyväillyt ja halannut, ja Viuluniekan sydän janosi uutta kuin pikarinkallistaja, jonka veri vaatii yhä kiihkeämpiä viinin iloja. Ja Seelian luo tulevan Viuluniekan samea katse muuttui kirkkaaksi ja kiihkeäksi, väsynyt suu meni iloiseen hymyyn. Hän oli Seeliasta kaunis, tuo pitkä, ruskeatukkainen, ylpeän iloinen vieras. Pian istuivat he kummulla syli sylissä, Viuluniekka otti esiin viulunsa ja soitti Seelia-lapsoselle, kunnes ilta usveni ja aurinko etsi vaarojen varjoja, sumut rusoisia punersivat.

Mutta viikkoa pitkinä aikoina senjälkeen ei Viuluniekka unohtanut käydä tuomarin talossa, Loppilassa, sillä Viuluniekka, ilojen perho, oli löytänyt koskemattoman kukkasen, josta voi sammumatonta janoaan hetkeksi viihdyttää ja unohtaa kaiken sen, mitä oli hukanut iloissakeijumis-kiihkossaan.

Seelian äiti, jota rahvas kutsui rouvassyötingiksi, koska hän oli kova ja ahnas: hiipi aamuisin, väen vielä maatessa pirttiin ja siirsi kellon viisareita tunnin eteenpäin tehdäkseen väelleen pitkän työpäivän ja pelastaakseen itselleen silkkihameen hinnan rahoista, joita tuomari joi; Seelian äiti ei liioin välittänyt Viuluniekasta, sillä hän halusi tyttärelleen rikkaita ihailijoita saadaakseen kerran yltäkylläisesti käydä kahisevissa silkkihameissa ja hymyillä hampaattomalla suullaan rahakkaan anoppina. Mutta Viuluniekan kumarruksista ja imarruksista sentään piti rouvassyötinki, jonka talon köyhyyttä rahvas ilkkui. Milloin varisparvi raakkuen lensi, silloin ojennettiin käsiä ja huudettiin:

— Kas tuolla menevät Loppilan rengit!

Loppilan tuomari, hän vain joi ja joi ja piti Viuluniekasta, milloin sai tämän istumaan kerallaan norrikuppia tyhjentämässä. Ja Viuluniekka oli killosilmäiselle tuomarille varsin kohtelias, tyhjenteli norrikupit kernaasti ja kuunteli tuomaria, kun tämä koetteli kehua ränsistynyttä Loppilaa ja sen pörröisiä hevoskaakkeja. Ja vastalahjaksi soi tuomari Viuluniekkan hyväillä Seeliä mielinmäärin.

Oi miten köyhää ja surkeaa Seelialla oli kotonaan Loppilassa! Miten koko pitäjänkin nauroi Loppilan väkeä!

Viuluniekkan valtasi sääli. Seelia rakasti häntä. Oh, Viuluniekka, kemujen kuningas, sävelten ihailtu, naikkosten päiden pyörtäjä, hänpä tahtoi palkita tyttönsä rakkauden! Hän vei kainon Seelian pois Loppilasta kemuihin ja viulujen vinguntaan; käsikädessä he kauan kulkivat kuin kuningas ja kuningatar, ihmetyksen sohina kävi joukoissa: he olivat molemmat kauniit. Viuluniekka kohotti Seelian arvoon ja osti uutta ihailua itselleen, kun suojasi Seeliä, jonka ruskeiden silmien kimellys oli avoimempi ja avuttomampi kuin muiden naisten.

*

Ja Seelian otsa kohosi ihailun Viuluniekkan kanssa kulkiessa ylpeäksi ja silmät kimalsivat riemukkaan syvinä.

Näkipä sitten Seelian Uorolan majuri, Piru-majuri, kuten rahvas häntä myös tapaili kutsua. Hulluuspa vanhan tapasi, hän alkoi tarjoilla rahojaan ja näivettynyttä sydäntään Loppilan neidelle. Ihastui ikihyväksi rouvas-syötinki ja tuomari myös, kun vaimonsa vaati. Yhdessäpä he Seeliä ahdistelivat.

Silloin havaitsi Viuluniekka parhaaksi ajoissa peräytyä. Oliko hän koskaan toivonut Seeliasta muuta kuin lyhyen hetken iloa!

Kuiskasi Seelia hänelle: jätä kulkemisesi, jää Loppilaan. Rakastan sua niin!

Oh, hän, Viuluniekkako! Kuinka voisi hän hoitaa taloa ja vielä velkaantunutta ja köyhää! Hän, jota painaa kuin kirous. Kirous kulkemaan, vinguttamaan viulua muiden iloksi. Itse hapuilemaan määrätöntä synkeyttä kohti!

Hän, joka on sukunsa rikkaan talon viulua soittaen ja juoden menettänyt, hänestäkö olisi pysymään yhdessä paikoin, köyhässä Loppilassa!

Suru ja rakkauden tuska Viuluniekan valtasi. Mutta olisiko tuskansa edes Seeliallekaan ilmoittanut Viuluniekka, hän, josta täytyi kaikkien ihaillen ja ihmetellen uskoa, ettei hänellä suruja ollut olemassakaan, että hän tiesi vain rajattoman, äärettömän ilon viulusaan ja kemuissa päättömien teiden varrella!

Viuluniekka naurahti, tuskassa ilvehti, ei vastannut Seelian pyyntöön.

*

Kerran, kun hän tuli Loppilaan, painautui Seelialapsi hänen rintaansa, itki, sanoi kärsineensä paljon majurin vuoksi.

Viuluniekka naurahti toivotonta tuskaa. Eikö hän Seelias rakastanut! Oh, eipä hän voinut Seelias vaatia kerallaan kerjuun teille. Ja mitäpä Seelia juopporentulla! Parempi hänet reväistä heti sydämestään, itse kulkea yksin viuluineen, ainoine tukineen, turvineen, riemuineen! Ja ihanan hänen elämänsä täytyikin olla ainoan täysiuskottunsa, viulunsa keralla, koska se kerran oli muuttunut pelkäksi viululle elämiseksi ja kaikki oli hukattu viulun vuoksi. Ja ihanahan hänen elämänsä niin onkin, koska hänen se kerran siksi täytyy

uskoa ja siksi uskoo ja hän on väkevä ja nuori vielä ja iloitsee.

Ensi kerran haastoi Viuluniekka Seelialle outoja, sekavia sanoja.

Hän piti Seelias käsistä, kyynleet valuivat silmistään, sanat olivat tuskaa ja hehkuvaa riemua.

— Seelia, enhän ole koskaan sinulta sitä kieltänyt: olen rakastanut monta naista, palavia, riemuitsevia naisia minä rakastan. Mutta vapaa täytyy minun olla kuin aalto, joka nousee ja laskee, katoaa vetten kuohuun. Minä olen Viuluniekka!

— Rakastan sua, sävelteni sielu, poveasi, ääntäsi, joka ennen yhdessä kulkiessamme helisten nauroi, otsaasi, silmiesi sielua, surua, vapisen ja itken, mutta oi, että ymmärtäisit, mitä itsekään en ymmärrä, kun käsivarsieni jänteissä yhä väkevyys pakottaa, kevätkoski sydämessä kuohuu ja tiet ovat avarat!

— Mikä olisi määräni? Jumalakaan taivaassa tuskin sen tiennee, vaan sepä on ihmisten määrä, minkä kukin ottaa, ja niitä on tuhat kertaa kymmenen tuhatta.

— Sepä on elämä, kun uskaltaa riemuita, vaikka pimeys on tuomiona yllä, edessä ulappa, takana taivas, rintaa ahdistaa turhaan menetetty, rikos kosta huutaa

— sepä on elämä, kun toivotta itsensä toivoon pakottaa ja etsimänsä ottaa, vaikka vasta kuolon mailla saisi.

— Sepä on määrä: hairahtua, ei katua, kärsiä, ei valittaa, taipua, taittua, vaan ei hellittää, kammoonsa uskaltaa katsoa, sydämensä yhden verenpisaran vuoksi antaa — kaikki antaa tahtomatta mitään — sepä on elämää, kun jotunit taistelevat ukkossäällä.

— Sepä on elämä: antaa ja iloita!

— Miksi ihmiset toistensa vuoksi kahlehtivat itsensä suruun! Iloitkoot ihmiset taivaan lintuina:

eivät ne työtä tee ja kehrää! Iloitkoot ihmiset paljon nuorina, sillä harmaahapsisena tarvitsee paljon muis-toja ilosta.

— Ken olisi uskaltanut asettaa ne lait, jotka ih-misten vapautta kahlehtia voisivat! Jumalako pilvissä? Tottamar: vain Mooses oli se, joka kymmenen käskyä kivitauluihin kaivoi, vaan taivas kirjoittaa eläviin sydä-miin tulisia käskyjä kymmenen tuhatta kertaa kymme-nen tuhatta: kullekin ihmiselle oman käskynsä, ja on-neton, ken ei sitä seuraa!

— Riko mitä tahansa, vaan älä itseäsi vastaan. Siten sammutat elämäsi liekin.

— Kaikki saatte anteeksi, vaan rikoksia itseänne vastaan: ette koskaan!

— En sano sinulle, Seelia, että minun usko-jani seuraisit, vaan kukin etsiköön omat lakinsa. Yh-den käsky on toiselle lainattuna köyhä ja polkeva.

— Itsellesi uskollinen kuolemaan saakka, Seelia, oi Seelia! Luokoon ihminen unelmia, korkeita, saavut-tamattomia, ja niiden edestä uskaltakoon elää kuin ei kuoloa olisi ja kuolla, kuin alkaisi elää. Antakoon avo-käsin, ottakoon osansa, niin kukin on ylempänä toistaan.

— Seelia, enhän vaadi sinulta mitään enkä lupaa sinulle mitään: mutta että olen otsaasi hivellyt, siitä on minulle yksinäisten hetkien riemu.

— Miksi et uskalla olla vapaa ja kulkea omien uskojesi kuningattarena? Et ihmisiä pelkää, sillä vaikka he ovat niin paljon kuin ihmisiä, niin sitä olet sinäkin. Itseäsi pelkää? Vaan sitä et saa peljätä, sille tulee sinun olla ystävä uskollinen yli kaikkien riemujen ja kipujen. Jos itsesi jätät, niin elämä jättää sinut.

— Ole vapaa kuin kuutamon hattara, jota, valkeana säteilevää, ilma vie aavojen kautta tähdistä tähtiin. En

mitään vaadi, vaan kaikkeni annan sinulle, kun rukoilen: ole uskollinen itsellesi kuolemaan saakka! Rakastat minua, syväsilmiä; ole uskollinen itsellesi, itsellesi, itsellesi!

— Etsi määräsi. Mun määräni ei liene sinussa, vaikka sua rakastan, rakastan!

— Mun määräni on olla ihmisten ilona, iloa antaa surua saaden, näyttää, miten voima paisuu ehtymättömänä käsivarsissa, miten rinnassa hetkien riemun koski käy ja silmistä säteilee kärsivällä ikuinen nuoruus; käydä yksin, palvella surussa, ilossa, myrskyssä ja hopeaa satavan auringon alla elämän surumielistä uljuutta. Vasta kun ihmiseltä on kaikki viety, hän kaikki voittaa. Tohtikoon kerran heittää kaikkensa kuin syviin vesiin, ja niistä kohooa hänelle kolmilaita-kuutti täynnä säkenöiviä jalokiviä!

— Mun määräni on suruissa riemuita yli muiden kuin mahtavat, vyöryvät mainingit, kun iltatuuli hongissa hiljeten humisee ja luode punaisena palaa, aallot asettuvat yön viluiseen rauhaan!

— Ylös mahtavat mainingit purppurassa välkkyvin rinnoin, kun pienet aallot asettuvat lepoon!

— Ylös kumisevat mainingit, ylös rivissä ja ukkosäänin laulamaan, että taivas kuulee vielä kerran syväin vetten voiman, kun luode palaa, pienet aallot alenevat ja tulee viluinen yö!

Niin puhui oudosti Viuluniekka. Vaan Seelia, joka värisevänä oli nojautunut hänen rintaansa, jota mies vyötäreistä kietoi, jonka polttavia käsiä hyväili, Seelia hätkähti sanoja kuullessaan, sydämeensä tuli sekava pettymyksen tuska ja kylmyys, kyyneleensä lakkasivat valahtelemasta Viuluniekan ranteille, hän kiskoutui irti syleilystä ja virkkoi niin, että Viuluniekan sydämessä kipu tulena vihlassi:

— Ethän sinä minua ole koskaan rakastanutkaan!
Ja loukatun sydämensä häpeässä hän syöksyi
Uorolan majurin pyyteiseen syliin.

Niin vieroitti Viuluniekka Seelian itsestään. Niin
Viuluniekka sydämensä särki.

*

Viuluniekka istuu häiden remutessa Uorolan puis-
tossa sammaltuneen keilaradan varjossa ja katse kyy-
neleisenä tähtää kajastuksen punaan. Laineet solahta-
vat rantaan ja jälleen painuvat suuren Kolman helmaan.
Ne humisevat isot salot kuin kaukainen urkujen soitto,
aallot hämäryydessä laulavat rukouksia pyhälle kato-
omiselle. Viuluniekan silmistä kyyneleet vuotavat.

Sureeko hän! Oi, ei hän tahdo surra! Kaihonsa
täytyy olla korkeampi surua, sen täytyy olla Viulu-
niekan onni!

Miksi hän tänne tulikaan, rakastettunsa häärie-
mujen kerjääjäksi? Kerjääjäksikö? Eipä niin! Maaailma
nähköön, ettei heikkous vangitse Viuluniekkaa jäämään
pois kylmästi katsomasta kuinka hänen sydäntänsä
rinnasta riistetään!

Miksi ei kemujen kuninkaana käy pauhaavaan
tanssisaliin sitten? Viuluniekka on kuitenkin heikko.

Suurten metsäin äänten, hukkuvain aaltojen, ke-
mujen ja maantien köyhyiden lapsi on Viuluniekka.
Elämänsä on kuin kohoova ja laskeva aalto, kaihonsa
on oleva suurempi kuin suru.

*

Taukosivat hetkeksi klaverin ja viulujen sävelet
kartanossa, selvemmin kuuluvat nauravain äänten hu-
mina ja väen hoilotus renkituvasta, koirain rähinä

pihahäkistä ja väkevämmin solisevat Kolman syvät vedet.

Silloin hiljaa kulkee morsian puistoon. Valkea on pukunsa, mutta tummat ja kosteat ovat silmäkulmainsa varjot. Seelia, Viuluniekalle ylpeäksi tullut Seelia: niin ahdistavat ylpeys ja tuska.

Seelia kulkee puistossa, hänen päänsä on raskas ja silmäin varjot kyyneleistä kosteat. On tanssinut kuin kivikengissä, hymyillyt uhmaavin huulin. Nyt ei hymyile, povea ahdistaa.

Seelia tuijottaa kauas kelmeille ilmanrannoille, silmäkulmain varjot kiiltelevät kyyneleissä.

Oi, jos hän tietää, ettei Viuluniekkaa, korskeaa ja kylmää, voi rakastaa, niin miksi hän pettymyksensä vaivassa syöksyi juuri Hullun-majurin syliin? Eipä hän korskeaa Viuluniekkaa sure, vaan elämänsä menettämistä.

Viuluniekka säpsähtää, rintaansa painaa kuin kivinen käsi. Rinnassaan pakottaa, leimahtaa. Viuluniekka hän on sittenkin! Syleillä, suudella Seeliaa hän tahtoo, puristaa polttavia käsiä vielä kerran, vavahuttaa morsianpovea rintaansa vasten. Ah, ihanaa on syleillä toisen morsianta! Ken on herra Viuluniekalle, ken voi sanoa hänelle: tee tämä, tätä älä tee! Onnensa heittäen on hän vapauden itselleen saanut.

Viuluniekan sielussa välähtää kuin salama ja kaikki taas pimenee. Yhtäkkiä Seelian olkapäille, kaulaan hurjan miehen käsivarret kietoutuvat, vangittuna kyyhkyksenä Seelia vavahtaa, myrirtiruunu putoaa päästä, poskelleen lehahtavat Viuluniekan suortuvat; vimman väkevä on kylmäin huulten kosketus.

Silloin riuhtautuu Seelia irti voimakkaista käsivarsista, povensa pohjat nyyhkyttävät neuvotonta vihaa

ja häpeää, sormensa, kätensä vapisevat, ääni on tukahutettu hetken, vaan katse kiehuu puiden varjosta halveksien, povi käy.

— Ja sittenkin tänne uskalsitte!

Viuluniekka korskeasti nakkaa päätään, naurahtaa ja tuuli tukassaan liikkuu.

— Uskalsin? Haha! Mitä tämän salamoivan taivasmaan alla tulisi miehen peljätä! Elo on kukistaa pelkonsa!

Seelia kivahtaa:

— Te halpa! Mitä teillä, kutsumattomalla, oli täällä tekemistä! ja Seelia kääntyy tuiskahtaa, lähtee tanssisaliin.

— Missä ne häät, joissa ei Viuluniekkaa tarvittaisi! Tuskan ylpeänä Viuluniekka seurasi morsianta sisään. Korkea oli otsansa, hymynsä keveä, naurunsa pettävän kirkas, kun hän astui viulu kainalossa myrttiä ja silkkiä kahisevaan saliin ja iloinen remahdus kävi salissa hänen sinne ilmestyessään.

Onnessaan kumartelias oli sulhanen, morsiamen isä piti silmät kiljallaan ja lasi kädessä puhetta korttihuoneessa ja kehui tytärtään sekä Uorolan hevosia, äiti pyöriskeli silkkihameessa ja nauroi kellastunein ikenin, mutta riemu pakahutti nuorten sydämiä, kun he tanssivat kiiltävällä lattialla iloisen Viuluniekan soittaessa ja kultapuitteisten seinäkuvain vilahtaessa ohi.

Sydäntä hypittävän surumielistä säveltä soi viulu; oli kuin kielet olisivat olleet kiinnitetyt itse soittajan vavahtelevaan rintaan, ei viulun punaiseen kanteen.

— Ihan se soi kuin mitkä urut! sanoi nauraen ja ilon vettä silmistään pyyhkien rouvassyötinki.

— Tällä soitolla käy hyppiminen Hullun-majurinkin häissä! sanoivat ivallisesti nuoret miehet. Sillä he kadehtivat keltasilmäistä majuria, joka oli pitäjän kauimman tytön vienyt, ja hulluksi ja Piru-majuriksi kut-

suttiin isäntää, kun oli Uorolassa viettänyt kummallisia, oikullisia vanhanpojan päiviä. Siellä hän ruokki viittätoista koiraansa ja konkareitaan, ampui ohi korvien sitä, ken uskalsi hänen Kolmalleen kalaan, tempasi huivit pantiksi akoilta, jos he jättivät koivukujan hietaan rumia paljaan jalan jälkiä. Usein oli hän riidoissa naapuriansa kanssa hyökännyt käräjätupaan, jysäyttänyt nyrkkinsä tuomarin eteen vihreään pöytään niin että mustepullot hyppivät, kiroillut niin että kauhistus tuvassa vaelsi ja saanut räyhäämisestä sakkoja.

Mutta nyt hän on vangittu, ystävällinen on hän kihlausajalla ollut vihamiehilleenkin ja puolet pitääjää kutsunut kolmipäiväisiin häihin.

— Soitto on kuin alkaisi unessa kuulua, kuin haudan hiljaisuus alkaisi helistä! haaveilevat neitokset.

Seeliasa tuskansa toivottomasti soimaa, Viuluniekkaa hän vihaa.

*

Viuluniekka kallisteli kuin uhallaan koko yön lasia, soitti, lauloi, rallatteli.

Aamulla kun taivas rupesi sarastamaan harmaan sinertävänä, tulet kalpenivat ja vieraat olivat jo levolla toista hääiltaa odottamassa, istui Viuluniekka vielä majurin huoneessa putelien ja pikarien ääressä. Pää oli käsien varassa, ruskeat suortuvat valuivat sormien välitse; viulu lepäsi tupakkain ja lasien joukossa.

Hän itki. Sitten kangerrellen kirosi, kohosi ylös, otti viulunsa, pakotti itsensä hymyilemään kun astui pihalle, jossa palvelusväkeä vilisi. Kun hän kulki koivukujalle lähteäkseen pois kesken häitä ja katsahti yli seutujen, niin katso: viluisena yönä oli maille laskeutunut valkeaa kuuraa ja tehnyt ne arkisiksi, harmaiksi.

UOROLAN MAJURI.

Suku musta mustalaisen,
kansa työtön, kulkevainen,
leivän syö kuin lemmon koira,
pitääpi palat paremmat,
kuin se vanha vaivannähnnyt.

Paavo Korhonen, Mustalaisista.

Parikin vuosia lie kulunut siitä, jolloin hääviulut Uorolassa vinkuivat, vaan sillä ajalla on majuri koko joukon vanhentunut.

Eipä niin, että hänen tiilinpunertava tukkansa ja viiksensä olisivat paljon vaalenneet: ei yhtään, sillä majurin veri on hidas väljähtymään kuin hyvä olut. Ei niin, ettei hän enää jaksaisi ponnahtaa ratsuhevosensa selkään, joka on korkea kuin hyväkin heinähaasia, ja ratsastaa sananjalkaisten rotkojen poikki Kolman varjoisia rantapolkuja kaikki viisitoista koiraa jälessään haukkuen. Ei niin, ettei hän pönäkkänä ja ahtaat saappaat jalassa jaksaisi isoine Tykki-koirineen astella pitkin koivukujaa katsomassa kahdenpuolen lainehtivaa kauraa. Ei niin, ettei jaksaisi kohottaa raskasta kivääriä ja Uorolan vaahterapuiston varjosta lävistää Kolman aalloilla naukuvan, pälyilevän kuikan päätä ennenkun lintu vaaraa aavistaakaan. Vaan toisin on keltasilmäinen majuri muuttunut. Hän on huomannut itsensä liian vanhaksi ja tullut yhä pirummaksi kuin oli ennen kihlusaikaa.

Kirous köyhän Loppilan tuomaria ja rouvassyöntinkiä, jotka hänelle tytärtään tyrkyttivät! Oi onnetto-

muus Seelias, joka oli tullut vanhalle majurille! Miksi oli Seelia hänelle kiemaillut ja hänen vanhan päänsä sekoittanut? Rahojenko vuoksi? Ei. Niiden runsaudesta ei Seelia ylpeile eikä paljon niitä käytä. Säästävämpää emäntää kuin Seelia ei löydy. Rakkaudestako majuriin? Haha: yksinäisyyden hiljaisuuttahan etsii Seelia. Hän on majurille vain hyvä.

Mikä huokaava hulluus oli vanhan ajatellakin, että nuori häntä rakastaisi. Vanhan olisi pitänyt väistyä ja antaa nuorelle vapaus, sillä hänen aikansa oli mennyt.

Vaiva aivoissa pyörii kuin tulinen kerä, ei levonajatuksille sijaa anna, pyörtää aivot hulluiksi! Usein öillä raskaassa tuskassa valvoessaan on Hullu-majuri noussut vuoteestaan, lähtenyt huoneestaan hiivien ja kumartunut nukkuvan majurinnan kasvojen ylitse. Seelian silmissä olivat unessakin vedet. Itseään nauroi ja kirosi vanhoin sydämin majuri silloin, sillä ellei hän paljon ollutkaan eläessään rakastanut, niin Seelias hän rakasti.

Paraimman hän havaitsee Seeliasalla olevan, kun Seelia saa istua yksin huoneessaan toisessa päässä rakennusta ja keinuttaa pikku Alia. Itse majuri istuu omassa kamarissaan. On aina kuin raskas käsi rintalastaa painaisi. Majuri levittelee, purkaa kortteja pasiansiin, yksin kärsii sairasta kiukkuaan, hautoo piinaavaa ajatustaan: miten hulluksi ihminen on tullut, miten onneton on Seelia.

Syitä majuri syyttää Seelian juovalle, killosilmäiselle isälle ja ahnaalle äidille, joille majuri saa nyt joka kuukausi antaa rahoja Loppilan velkojen maksuun. Kultainen lapsi, Seelia, on majurille myyty!

Ja se ruskeapäinen paholainen, Viuluniekka sitten! Onhan majuri monasti karjalaitumelta palattuaan ja

tyynnyttyään kellonkalistajainsa ihailemisesta, joita on kuin kirjavia kiviä köyhän pellolla, nähnyt Viuluniekkan tulevan Uorolasta päin. Koko pitäjä tietää Viuluniekkan ja Seelian välit. Koko pitäjä nauraa vihaamalleen majurille. Jokaista majuri epäilee, kun huomaa olleensa niin tyhmä, että itsekin itselleen kohtikurkkua katkerasti nauraa hohottaa ja voivottelee. Lyödä ratsupiiskalla vasten kasvoja tahtoisi majuri Viuluniekkaa, kun tämä Kolman metsäpoluilla tulee vastaan, vaan mikä naurettavuus oli majurin mennä nuorten viisaiden väliin. Ketä tahansa majuri voisi lyödä, vaan ei Viuluniekkaa, joka juo, soittaa ja kaikkialla tervetulleena pidetään.

Kumma mies Viuluniekka! Eikö hänen sydämeensä pysty omatunto enemmän kuin ampiaisen oka ottaa kiveen? Näyttää uskovan kallioidenkin edessään aukeavan porteiksi, kun vain tuikeasti katsoo ja ärjäsee. Kasvotkin sellaiset kylmät, hymyilevät niin että jäätää. Rautanyrkillä iskevää on Viuluniekassa, rinta kohoilee kahtena kalliolaakkana, silmät ovat kuin kaksi ilvestä kallioluolissaan, ja vahvimman miehen kuuluu yhdellä lyönnillä jaksavan nakata nurin.

Mutta majuri on vanha ja tyhmä.

Kurjuuttaan paisuttelee majuri hiljaisessa kamarissaan, kun vanhoja kortteja selailee.

Monasti voimaton tuska ponnauttaa hänet ylös sohvaltaan, punaiset, lihavat kädet nyrkkiin puristuvat niin että nivelet valkeina hohtavat, käsivartensa kattoon kohottaa, laskee, taas kohottaa ja kiroaa.

Sellaisessa vimmassa lähtee ulos väen luo vainioille, joiden yli taivas palavana vaskena paahtaa, kaukainen taivasranta samenee auringonsauhuissa ja taivaanvuohi janoisena mäkättää.

Voi armoton silloin, elleivät viikatteet vikkelästi suhahtele! Älä vilkuile, älä naamaasi pyyhi, vaikka ampiainen silmää kaivaisi! Haravoi vain että kämmenistä nahka kirvellen irtautuu, vaikka sivut katkeisivat. Sillä majuri ruoska kainalossa käy kuin vihainen kurki, ja keltaiset silmät säentä iskevät. Vaikka hän hampain käskisi sänget maasta repimään, niin ei muuta kuin tottele ja revi; vanha, viisas navettamies Santerikin, joka yleensä tahtoo elellä oman nenänsä mukaan, saa silloin varoa samanikäisensä ruoskaa, joka viheltää, vinkaisee, iskee kuin kanahaukka.

KEHTOLAULU.

Laulan lasta nukkumahan,
uuvutan unen rekehen.
Käy, unonen, kätkemähän
kultaisehen korjahasi,
hopiaisehen rekehen!
Ajele tinaista tietä,
kuletellos kullaistani
harjulle hopeavuoren
kultaisehen koivikkohon,
kussa käet kullan kukkui,
lauleli hopealinnut!

Kanteletar, II 174.

— Hys sika lapsesta metsään, hys paha lapsesta metsään!

Niinpä se alkaa torpparin mummo, Liena Kaisa Röttö, majurinnan huoneessa laulaa majurin pojalle, kun rouva hetkeksi pistäytyi keittiöön askareilleen ja lapsi alkoi itkeä.

Oi, eihän vanha Liena Kaisa muuta laulua osaa-kaan, hän on jo niin vanha ja huonomuistinen. Se laulu on poikansakin lapsille kelvannut. Miksikä siis nuori majurinna sisään kiiruhtaen tylästi karkoittaa Liena Kaisan kehdon luota ja sanoo:

— Hui miten ruma laulu! Liena Kaisa saa mennä kehruuksineen!

Hyvähän tuo on nuori rouva ja kehruita hakiessa antaa huoneessaankin istua ja jutella, mutta miksi pois käski, kun Liena Kaisa lauloi parhaan kehtolaulunsa?

Nytpä on majurinna kahden Alin kera. Seeliarouva tuudittaa Alia, tuudittaa pikku Ali-poikaa, laulaa ja neuloo Alille.

Lemuava vehreys on huoneessa, sillä puiston sireenit kurottelevat korkealle avattuun akkunaan ja vaahterat aivan akkunan edessä heloittavat vehreäkalvoisin lehdin. Valkea keinu käy, kello mahonkipiirongilla lasikuvun alla tiksuttaa. Ulkoa kumpuilee huoneeseen huumaava, ruusuinen henkäys, kyyhkysset lennähtelevät akkunalle ja sinisiin ilmoihin. Puiden välitse kimaltelee Kolma ja vaaranteiden takaa pistää esiin kirkonkylän kellotapuli.

Nuori Seelia tuudittaa, laulaa.

Miksi oli Seelia-kyyhky vanginnut itsensä Uorolan lakkaan?

Ei rahan, ei nimen vuoksi.

Vaikkapa hänellä nyt on kyömykattoinen Uorola ja paljon palkollisia ja karjaa, niin ei sydämensä ole Uorolan hämärissä saleissa, ei palkollisten työssä, ei karjan kellojen kalisevassa pauhussa. Uorolan akkunoisakin on hänen mielestään kiilto kuin kuolleen silmissä.

Miksi ryömiä kellareihin ja homeisiin kuoppiin, kun nuoruuden suvi vielä on ja lämmin aurinko paistaa? Antaisi auringon paistaa, ja kun vilu talvi tulisi, niin eläisi siitä, että on osansa suven lämmöstä saanut!

Kun Viuluniekka itsestään Seelian korskein sanoin vieroitti, niin Seeliassa taistelivat pettymyksen lohduton haikeus ja viha. Silloinpa hän itsensä unohti, ja jos Viuluniekka Seelian jättänyt oli, niin Seelia itse itsensä jätti keltasilmäiselle koirainruokkijalle, majurille. Konsa hän ei uskonut Viuluniekan rakkauteen, oli hänellä Uorolan haltijana tuska lohduton ja vihaava.

Vaan kerranpa kesäehtoon häiden jälkeen, kun uuvuttava, vertä hekumoiva päivä punaisena ja raukeana laski, yön usva alanteille kohoili, lahorastas ikäväänsä onnea viserteli, kerran kesäehtoon lemuksaa puistoa hiljaa astellessaan Seelia yhtäkkiä havaitsi edessään puistossa Viuluniekkan. Viuluniekka seisoi liikkumatta, vain silmänsä katsoivat syvinä niin että Seelian povea kipeästi vihlaisten poltti.

— Jätä minut rauhaan sinä, joka paljon olet riistänyt minulta! huohti Seelia.

Viuluniekka sanoi:

— Seelia, oi Seelia! Ojenna minulle kätesi, ojenna molemmat kätesi hyvästiksi, oi Seelia, ja minä lähten enkä koskaan palaa!

— Monasti olen itselleni jo luvannut, etten luoksesi palaa, vaan hattarat eivät tiedä kunne niitä tuuli vie, ja missäpä olisi sydämeni muualla kuin siellä, jossa se vasten tahtoani on!

Sanoi Seelia:

— Sinullakin olisi siis erillään sydäimestä tahto, sinä korkea jääpylväs!

Vastasi Viuluniekka:

— Kaikki ovat heikkoja ja vahvoiksi kutsuttujen avu on vain siinä, että rohkenevat olla tunnustamatta heikkouttaan, nauravat, vaikka sydän itkee, pakoittavat itsensä rakastamaan taistelua, vaikkei voitosta ole toivoakaan. Heikot rakastavat taistelua voiton vuoksi, vahvoiksi kutsutut taistelun vuoksi. Mun elämäni on olla Viuluniekka ja harvoille annan kunnian nähdä minussa muun, mutta näe edes sinä, oi Seelia, minussa mies, kärsinyt uhkansa vuoksi. Sinulle tahdon olla heikko.

Niinpä ei Viuluniekka Seelialle ollut ennen puhunut! Hän oli joko iloisesti rakastanut tai kylmästi heittänyt luotaan. Nyt hän itkien rakasti.

Silloin aukenivat Seelian silmät, vihaava lohduttomuus katosi, tuli rakastava lohduttomuus, kun näki, että toinenkin kärsi.

Ei Viuluniekka ollut häntä onnettomaksi tehnyt, vaan kohtalot oudot sekä Seelialle että Viuluniekalle. Rakastava lohduttomuutensa oli lohtu, kun Viuluniekan rakkauden jälleen tunsu. Ja ehtoissessa puistossa näki Viuluniekka kyynelten jälleen kimaltavan Seelian poskilla, huulten vapisevan, ja kun hän Seeliaa läheni, niin Seelia lohduttomuutensa haikeassa lohdussa käntensä värisevät soittajan kaulaan kietoi.

*

Aavistihan Seelia sen, että Viuluniekka häntä sittenkin rakasti, vaikkei tahtonut uskoa senjälkeen, kun Viuluniekka oli puhunut kylmiä, musertavia sanoja. Vaikka Viuluniekan katse oli säteilevän riemukas, niin samensihan sen usein nyhyhkiä surumielisyys kuin kesäillan kajastus, niin että siihen katsein tahtoi sulautua, uupua uneen, eikä koskaan jälleen herätä tuskalliseen päivään. Ja vaikka hän tekeysi ryhdiltään uljaaksi ja terästi silmänsä kuin taivaanrannoille tähtäävä kotka, niin että juoppona ja kuluneissa vaatteissaankin kävi kuin kuningas ja syvyyksissä eläneenä veti puoleensa kuin Kolma tähtien valoja, niin sittenkin aavisti Seelia hänen murheensa, ja senjälkeen kun Viuluniekka itse surunsa Seelialle virkkoi, on Seelia sen uskonut ja hänen lohduttomuudessaan on riemu Viuluniekan kärsimyksistä. Sillä kärsimykset huojentuvat, kun havaitsee toisenkin kärsivän.

Seelia tuudittaa, laulaa ja itkee. Ei hän itke toivottomuuden surua, hän toivottomuuden iloa itkee. Onhan heitä kaksi, Viuluniekka ja hän, jotka heikoiksi ovat syntyneet. Ken voi heidän kohtaloistaan heitä itseään syyttää!

Lohdun haikeutta itkee Seelia, että Viuluniekka on erillään hänestä ja kumminkin rakastaa.

— Turha on menneitä katua. Tulevia on kaduttava, nykyiset unohdettava! on Viuluniekka sanonut.

— Luokaa itsellenne unelmia ja niille uskollisia olkaa! on hän sanonut.

Ja eihän Seelia menneitä kadu. Keltasilmäisen majurin hän tahtoo unohtaa. Ja unelma hänelle on Ali, joka ummessa silmin liekkuu, peitteensä koristeina hehkuvia, punaisia ruusuja.

Alistapa tulee kerran Uorolan isäntä. Hänen sydämensä uskottu on oleva uskollisempi kuin Seelia. Kohtalo ei saa Alia painaa, äiti suojaa Alin.

Alin vuoksi on Seelia-rouva itkien ja kiittäen kieltänyt Viuluniekan lähenemästä Uorolaa, Alin vuoksi on hän majurille niin hyvä kuin unohdetulle vieraalle voisi olla, Alin vuoksi sitoo haavat palvelijan polvesta, jos tämä valittaen liikkaa Kolman rotkojen heinämailta, Alin vuoksi hyväilee hevoset ystävällisinä hörhöttämään, hoitaa puiston kukkaset palaviksi ja lemuaviksi, että Ali saisi upean ruusun peitolleen kehtoon.

Ali on Seelian lohdullisen haikeuden toivo, Ali joka ruskeakiharaisena, ummessa silmin keinuu ruusuisen peitteen alla.

KUN ORVOKIT KUKKIVAT.

Suot sulavi, maa valuvi,
ei sula sydän suruinen,
ei valu vajainen rinta.

Kanteletar, I 60.

Ali on viisivuotias, notkea ja ripeä, Alin kiharat ovat ruskeat ja silmät suuret, säteilevät.

Majuri ja majurinna aterioitsevat päivällistä alakeran koleassa salissa, vaan Alin paikka on tyhjä, sillä Ali on ulkona juoksentelemassa. Äänettöminä aterioivat majuri ja majurinna, silloin tällöin sana vaihdetaan tai veitset kilahtavat. Mutta verkkaan ja totisin kelta-naamoin vääntää viisariviiksiään kaappikello ja kyynäränleveät tinalautaset seinäkoruina kiiltävät kuin aarteita vartioivain velhokoirain silmät.

*

— Äiti, äiti, sano kiitos äiti, niin saat jotakin, saat jotakin!

Ali on juossut sisään ja selkänsä takana pitää hän orvokkikimppua. Jos Ali on mistä saamastaan mielistynyt eikä tahdo sitä pois antaa, niin hän aarteensa sukasee selkänsä taa, sanoo: kissa vei! vaan jos hän jotain haluaa muille lahjoittaa, niin vaatiipa suuria kiitoksia.

Äiti: Kiitos Ali, äidin pikku Ali! Mitä on Ali äidille tuonut? Oi Ali, miten kauniita! Orvokkeja. Oi Ali, pikku Ali.

Ali: Eikö ne ole kauniita!

Alin silmät säteilevät, kun hän kukkasia äidille ojentaa.

Majuri: Eikö Alilla isälle mitään ole? Anna, Ali, kukkanen isälle, yksi kukkanen isälle!

Ali: Ei, ei, ne ovat äidille! Oi äiti, miten kauniita ne ovat! Etpä sitten tiedä, kuka ne poimi. Ne tuoksuvatkin. Arvaa äiti, kukahan ne poimi? Ei se ole mikään Ali, ei Ali ole niitä poiminut. Arvaa äiti?

Mutta majurinna tuli kalvakaksi, vaikka kasvoilleen lensi hetkeksi hymy, silmät loistivat salaisesti. Vaan sitten hän kiireesti sanoi:

— Ali käy syömään! Oletko ollut Susialanteella? Me olemme odottaneet sinua. Ali ei saa sillä tavoin yksin kuljeskella.

Majuri oli lentänyt punaiseksi, keltaiset silmät kiihuivat Seeliaan tuuheain kulmakarvain alta; sitten syöksähtivät veret liikkumaan ohimosuonissaan kuin vierähtelevät herneet, tuli keltaiseksi, hammasta puri, ääni oli käheä, kun käski Alia:

— Tänne kukat! Isällesi tulee sinun kukat antaa! Totteletko, poika! Anna pois tylyn miehen kukat!

Ali peljästy, kiertyi äidin helmaan, mutta majuri narisutti hampaitaan, tempasi ja puristi Alia käsivarresta, niin että poika alkoi huutaa.

— Jumala!

Äiti veti Alin syliinsä ja kun hän tuskallisilla silmillä katsahti majuriin, vapisivat majurin huulet ja häpeissään majuri jätti huoneen.

— Ali, Ali, pikku Ali. Älä itke, äidin pikku Ali! hyväili Seelia ja suuteli Alin poskia ja Alin lemuavia orvokkeja, kun sylissänsä kantoi Alin huoneesensa.

Äiti: Ali, pikku Ali. Minun pikku Alini! — Seelian kyynelkimaltavat Alin tukalla. Ali, kerrohan Ali, missä olet ollut? Oletko suuria, valkeita lintuja nähnyt, jotka havisevat päiväpaisteessa Kolman luodoilla? Oletko joutsenia nähnyt Ali, äidin pikku Ali!

Ali: Äiti, otatko Alin kukat? Eihän isä saa Alin kukkia?

Äiti: Miksi ei isä saa kukkia? Isä on hyvä, Ali, Ali antaa kukkia myös isälle.

Ali: Äitipä on hyvä. Vahva ja väkeväkin sanoi, että äiti on hyvä. Hän lähetti äidille kukat. Susialanteelta me ne poimimme.

Seelian silmät tulevat suuriksi ja tummiksi, povi kohoilee, hän ajatuksissaan puhelee ja hyväilee Alia ja hengittää orvokkien tuoksua.

Äiti: Miten ne kukat ovat suuria, sinisiä! Ali, Ali, olipa hän hyvä, joka lähetti nämä kukat! Miten ne lemuavat. Oliko hän sinun kanssasi? Leikkikö hän sinun kanssasi? Puheliko hän sinulle? Onko hän nähnyt minun, minun Alini!

Ali: Puheli paljon. Osanneeko hän jutella satuja kuin navettamies Lavikainen? Hän nosti Alia korkealle ilmaan ja sanoi kasvamaan korkeaksi kuin jättiläis-kuusi. Hän oli vasta väkevä!

Äiti: Niin, eikö ollut väkevä! Kuinka hän piti sinua sylissänsä? Pitikö hän kauan sinua sylissänsä? Katseliko hän sinua? Oliko hän hyvä sinulle? Miten hän sinua puhutteli, Ali?

Ali: Hihi ... minun Alini, minun pikku Alini, hän sanoi. Kyllä me juteltiin. Ja minä sanoin, että

hänellä on samallinen töyhtöinen tukka kuin minulla ja silloinpa hän vasta nauroi ja tuli pahoilleen ja kohotti minua taas kuin pilviin ja huusi vielä korkeammaksi kasvamaan kuin korpikuusi! Ja suuteli minua.

Äiti: Suuteliko sinua?

Ali: Niinpä niin!

Äiti: Ali, Ali, minun Alini!

Seelia kietoo Alia syliinsä ja suutelee häntä monesti.

Äiti: Kuule, pikku Ali, eivätkö hänen silmänsä loistaneet kuin tähdet? Näitkö hänen silmiään, Ali?

Ali: Ne olivat kai siniset.

Äiti: Niin, siniset, kovin siniset! Sinisemmät kuin nämä orvokit. Paljon sinisemmät kuin nämä orvokit. — Seelia taas hyväilee Alia. Hän on nähnyt minun Alini, pikku Alin!

Ali: Minkälaiset silmät minulla on? Ovatko nekin siniset?

Äiti: Ei, ne ovat ruskeat. Suuret ja ruskeat kuin jäniksenpojalla ovat Alilla silmät!

Ali: Äidillä ovat myös ruskeat.

Äiti: Ali, Ali, voi pientä jäniksenpoika-parkaa!

Ali: Äiti, miksi ei isä tahtonut antaa sinulle orvokkeja?

Äiti: Ali, isä on niin väsynyt, Ali! Hänellä on paljon työtä pelloilla ja tallissa. Sinä olet äidin pikku Ali, äidin oma Ali ja sinä olet isälle niin kovin hyvä!

Ali: Ai, ai, Alin käteen koskee. Miksi isä oli paha? Äidillehän Ali on hyvä ja tuo kukkia. Väkevä oli niin suruissaan kun lähti ja käski tuomaan äidille kukat ja sanoi menevänsä kauas. Mutta isä sanoi häntä tylyksi.

Äiti: Ali raukka, koskiko Aliin? Niin, Ali raukka, hän ei ole aivan hyvä sun ystäväsi. Hän on niin tyly, tyly ja hän meni kauas, kauas.

Seelia keinuttaa Alia sylissään ja kyynelät tipahtelevat Alin ruskealle tukalle, mutta orvokit tuoksuvat Seelian ja Alin sylissä ja katselevat tumman surullisin silmin kuin syvä ja säveliä soliseva Kolma.

MIES VAHVA JA VÄKEVÄ.

Pian nähdään musta piikku
valkeassa vaatteheassa,
heti virhe viisahassa.

Pietari Mansikka, Mietelmiä.

Kysyi Ali äidiltään, oliko metsän vahva ja väkevä todella niin tyly, kuin äiti eilen oli sanonut, mutta silloin oli äidin katseesen tullut kuin kalsea kalvo, joka oudoksutti; vaikka äiti syliinsä nosti ja silmiin katsoen vakuutti, että mies todella oli tyly, niin ei Ali uskonut, virkkoi:

— Sanoipa hän äitiä hyväksi?

— Ali ei kysele, Ali on iloinen, eikä lähde yksin Susialanteelle! Siellä on käärmeitäkin, sellaisia kylmiä, kiemurtelevia, hui! Ja ne purevat.

*

Mitkä aavistukset synkeinä salamoina Seelian sielussa välähtävät! Oi, Alia ei saa kohtalo painaa, Alista on tuleva onnellinen. Siksi älköön hän tietkö koskaan mitään Viuluniekän ja äitinsä kohtaloista. Isänsä hyvä olkoon majuri. Majuriltapa Ali saa Uorolankin periä.

Mutta Alin on kylmä olla, kun äiti suutelee häntä.

Ehtoolla kun taivaslaki heleän punaisena, äärettömänä kaartuu yli avaran maailman ja rakennusten varjot sekä verenkarpainen kuusi pimentävät Uorolan pihan, työväki kellon soitua väsyneenä taluttaa hevosiaan pien-

tareille ja illallisen syötyään asettuu pirtin viileälle kuis-
tille tupakoimaan, silloin hypähtää Ali navettamies San-
terin polvelle, alkaa nykiä hänen pörröistä partaansa ja
piippuaan kehua, sillä hänellä on jotain Santeri-ukolta
kyseltävää.

Santeri Lavikainen kuului olleen aika mukava en-
nen muinoin. Neljäntoista ikäisenä hän karkaili kotoaan
silmänkääntäjäin pariin, loihti piipun kopista hopea-
rahoja, petkutti talonpojille allakan lehdet seteleinä ja
vietteli mustalaisilta sianporsaat. Oleskeli tehdaspai-
koilla ja sahoilla herrain huvina ja tukkijunkkarien
viinan kulettajana. Saipa sakkoja useasti viinan pol-
tostakin, oli ruunun häkkiin viimein joutua, mutta sil-
loin suuttui koko entiselämänsä. Upotti rankkipan-
nusa järveen, jätti herrat ja tukkijunnit, rakensi mökin
viluiseen korpeen, nai, sai kahdeksan lasta. Mutta tauti
tappoi vaimon ja lapset, Santeri itse kulki pitkän ijän
pitäjillä töissä, oli kaikelle suuttuneena kuin ärsytetty
karhu. Vanhana tyyntyi, osui Uorolaan navettamie-
heksi. Nytpä menneitä muistellen elää, pankon tuh-
kassa vilunsa karkoittaa, lahnan suolavedessä kovan
leipänsä pehmittää.

Santeri Lavikainen Alin mielestä tietää kaikki. Hän
osaa kertoa pahalaisesta, joka punaisella silmällään
killistelee Kolman luolasta ja hioo joutessaan kiiltäviä
kristalleja, kyistä, joita helteisinä päivinä kohoo Kol-
man kantojen juuresta kuin liekkejä kulosta, aarteista,
joita nousee Kolman hetteistä, jos uskaltaa nakata seit-
sennaulaista kirvestä vuoren harjalle, vaan ellei kirves
jaksa kohota, putoaa se takaisin ja halkaisee nakkaa-
jansa pään. Pitkät talvipuhteet on hän pankon tuh-
kassa piippuaan kurisuttaen lämmitellyt ja tuumiskellut
olevia ja olemattomia.

Ali: Kuules ukko, onko mies vahva ja väkevä tyly?

Santeri: Mikä vahva ja väkevä?

Ali: Joka poimi äidille kukkia Susialanteelta?

Santeri: Ahaa!

Miehet naurahtavat siinä ränsistyneellä kuistilla tupakkaa pöllyyttäessään ja iskevät toisilleen kiiluvaa silmää.

Santeri: Minkä vuoksi se niin tyly sitten olisi, se mies vahva ja väkevä?

Ali: Isästä on tyly ja äidistä kanssa. Minkävuoksi se on sellainen?

Santeri: Ahaa! No kai se mies on tyly esimerkiksi, että hän joskus vaikka varastaa. On se kummallinen jos onkin Viuluniekka. Runoseppäin kanssa kiertelee siellä täällä häissä, ristiäisissä, talkoissa ja soittaa ja onnetonkin on mies, kun viinalla aina maksetaan, niin että on juomaan tottunut. Kyllähän se on työhönkin haluavinaan ja mihin tahansa pystyy ja hartiansa ovat jänteiset kuin härällä ja käsin vaikka kannot juurineen jaksaa maasta kiskoa, mutta ei se kauan jaksa ammatissa pysyä. Puoli vuotta työtä tekee milloin missäkin, sanoo ettei kellään ole pakkoa syödä hikipäässä leipää, kun oppii kestäämään varpusena vilua ja nälkää, nokki-
maan ruokansa mistä saa. Kummallinen mies on jos onkin. Joskus hän hädässä kuuluu kopsivan lakkarinsa rahoja rikkaan lakkarista, mutta yltyy ottamaan liiaksi. Kulkee sitten komeana pöyhöturkissa, kiilto-
saappaissa ja kalliit sormukset käsissä, mutta kun köyhä vaivainen eteen sattuu ja laiha käden ojentaa, niin antaapa alastomuuteen saakka kaikki köyhälle. Ote-
taanpa sitten puheiksi ja sanotaan: nyt sinä hyvä Viuluniekka taas kopsit toisen rahoja! Miksi sitä sanotaan?

— Pahahan se oli, paha kai! vastaa. Ei minusta ole ihmiseksi. Juoppohan olen ja jos mikä! Mutta joka varastaa, vie ahneudesta maakuoppiin, mutta minä antaakseni samaa tietä mennä! Rahaa pitää olla sen että toimeen tulee ja niin vähän, ettei vastusta ole! Minä vain oleilen taivaan lintuna, ystävät ja kylänmiehet! sanoo Viuluniekka.

— No sellainen justiinsa on se Viuluniekka. Minikäpä hänelle kukaan voi, kun on sellainen iloinen veitikka. Mutta jos kuka häneen katsoo ruotsiksi tai häränsilmällä, niin silloinpa kääntyy päin kuin sarvas. Kuuluu nostavan viulun leukansa alle, käyrä vain ilmassa liikahtaa ja jo alkaa itkeä kuin kaukaa soitto, joka nostaa sydänjuuret kurkkuun ja kuuliija suo anteeksi mokomalle, antaa hänelle takkinsa, jos sitä puuttuu, puolikkaan viimeisestä leivästään, jos puuttuu ja vaikka sydämensä, jos sydämiä puuttuisi! Häntä rakastetaan ilonsa ja pelätään ivalaulujensa vuoksi ja siksi hänelle annetaan.

Ali: Mutta isä vain ei antaisi!

Santeri: No eipä taitaisi antaa. Kova onkin majuri, liian kova. Oli yhteen hevään jo leppyisä, mutta kova on taas ollut. Ei maksa päivätyöläisille mitä lupasi, mökkien antaa lahota, kun ei lupaa lautoja katon peitteiksikään. Veteen tuo ajoi Juortanankin kuin lintukoiran ikään.

Juortana on heikkojärkinen, länkäsäärinen mies, joka on lapsesta saakka ollut Uorolassa leipäpalkalla jokaisen käskettävänä. Hänellä on pakottava kasvanainen päässä, vasen silmä on jäässä ja pyörii silmäkolossa kuin valkea, kiiltävä herne. Kun Juortana hoksa vesimatkastaan juteltavan, ehättää, se vilkkusilmä, itse hokemaan:

— Ai ai kun oltiin majurin kanssa jylseällä Kolmalla! Siellä on sellaisia heinätylväitä vedessä, korkeita kuin mies ikään ja rantoja kuin harmaita kirkonseiniä niin että oikein ai! Ja majuri ampui lintuja että ai. Ja usutti minua hyppäämään koirien kanssa lintuja hakemaan. Majuri potki minuakin että oikein ai! Ja minä hampaissani lintuja vedestä toin ja majuri nauroi niin että hihi. Oikein minullekin nauroi, että ihan tottatotisesti ai!

*

Illalla, kun Ali on vuoteessaan äidin kamarin vierellä ja vaahterissa akkunan luona kuiskaa, kaukaa pilkottaa punerva taivaanranta, kottaraiset tirahtelevat unissaan, kurpat itkevät usvaisilla soilla, silloin miettii Ali Viuluniekkaa, joka on niin pelottava näin yön tullessa. Että isä on kumminkin pelottavampi kuin Viuluniekka, siitä on Ali varma, vaan onko soittaja tyly tai ei, sitä ei Ali käsitä. Puolivalveilla Ali uneksii, kuinka mies vahva ja väkevä soittaa kauniisti isälle, mutta isä puristaa häntä käsivarresta niin että väkevä huutaa. Isä nakkaa vahvan ja väkevän viuluineen päivineen Kolmaan naukuvain kuikkain parveen. Mutta äiti itkee.

VOISIKO ILLANRUSO HULMAHTAA KERRAN.

Vaan kun kultani tulisi,
armahani asteleisi,
sille suun-anto sopisi.
Sill' on päivä silmissänsä,
tähet taivon hartehilla,
olkapäillänsä otavat.

*

En surisi iltaisesta,
murkinat' en muisteleisi.
Armas minun aamustaisi,
kasvo kaunis syötteleisi.

Kanteletar, II 41, 44.

Kun majurinna käy askareissa avaimet vyöllä keittiöstä aittaan: kyyhkysen lakastaan kuusesta ympärilleen lennähtävät; aitasta pirttiin ja pirtistä Uorolan hämariin huoneisiin, on hymynsä väsynyt, sillä häntä painaa elämän ikävyys.

Majuri istuu kamarinsa sohvalla jalat ristissä, levittelee ja purkaa kortteja tuolille tai kiillottelee pyssyjään. Majurilla on ikävä, Alin ja äidin sielujen välille kohoaa kuin outoa usvaa.

— Rehellinen, rehellinen! kuin tuulella humauttaa, kuin viulun sävel. Puut omin varsin seisseet kestävätkä tuiskut ja tuulet. Miksi sulkee majurinna sielunsa Alilta, jonka kaipuu on kuin päivää janoava valmu?

Majurinnan ajatus salaisesti kaivaten kulkee Viuluniekkan levottomia, kemuisia ja kärsiviä teitä, mutta Alin sielun hän pelkää mukanaan kulkea antaa. Siksi ei äidillä ole palavia sanoja Alille ja pelokas verho peittää

Seelian sielun, kun hän poikasen silmiin katsoo. Äiti vavahtaa ja vaikenee.

— Mies käyköön ylevänä ja iloisena! leimahtaa Seelian sielussa, kun näkee Alin otsan lujenevan; voima paisuttaa povea, mutta Seelia tukehuttaa leimun. Onhan Ali oleva äidin Ali.

Kaikki on kohtalo riistänyt Seelialta ja Viuluniekalta. Vain Ali on toivo Seelialle Viuluniekan rakkauden kaipuussa. Ali on Seelian unelma. Uskollinen tahtoo Seelia olla unelmalleen Alille. Kohtalo ei saa painaa Alia kuten painaa rakastavaa Viuluniekkaa. Viuluniekan laiseksi ei saa Ali tulla, surujen painamaksi, rakkaaksi Viuluniekaksi.

Mutta miksi alkaa Alin sielu Seeliasta edetä kuin kuulijasta kajastuksiin kuoleva kaiku?

Koska Seelia salaa häneltä rakkauden rakastamaansa Viuluniekkiaan, eikä rakastamatta jaksa sytyttää Alissa rakkautta isään, Uorolan järeään majuriin, ei jaksa, vaikka tahtoisi.

*

— Oi päivät ovat niin harmaat ja kirkonkellotkin pyhinä kaukaa soivat kuin kuolonsoittoa! huudahtaa Seelia äidilleen, kun tämä tulee komeana Uorolaan ja he kahden istuvat. Loppilan rouva käy nyt yksin Uorolassa, sillä tuomari on juonut itselleen halvauksen ja istuu hatarassa talossaan rullatuolissa ja älyttömin silmin tuijottaa.

— Älä ole milläsikään, pianpa hän kuolee! supattaa naurahdellen tyttärelleen rouvassyötinki ja kahistaa leveää silkkihamettaan.

— Oo, majuriko?

Kyllä hän kerran kuolee, vaan silloin on jo yö, majurinnan silmät himmenneet.

Ah, voisiko illanruso hulmahtaa kerran ja Seelia Viuluniekalle antaa Uorolankin, jonka vanhoissa kupari-ruunuissa valo säteilisi ja saleissa viulu soisi. Silloin olisi Ali Viuluniekan ja Seelian, Seelian silmä säteilisi avoinna Alille.

Turha, kamala toivo!

Ja tokko Viuluniekka jaksaisi viihtyä edes Uorolassakaan. Usein katosi Viuluniekan silmistä onnen ihanimpinakin hetkinä voimakas, riemullinen säteily ja katse kipeästi hapuili jotain saavuttamatonta. Hän on heikkouttaan kärsivä. Ei hän viihdy muuten kuin kuljeksien, juoden, laulaen, soittaen. Onnettomuus häntä painaa.

Oi, älköön Ali tulko niin onnettomaksi kuin Seelia ja Viuluniekka!

KOLMAN KORPIRANNOILTA.

Ei ukko unessa ollut,
ei paljon valetta pannut,
vaan se oli sangen vanha,
muisti muinoiset asiat.

*Paavo Korhonen, Entisestä
ja nykyisestä ajasta.*

Ali karttaa äkäistä isäänsä ja tuskallista on hänestä olla äitiä lähi: hän melkein häpeää sulkeutua äidin syliin.

Miksi käy rakas äiti niin vieraaksi hänelle?

Ali kulkee päivin keltaisen Tykin kera Kolman sakeissa notkoissa, kapuilee kallioilla ja rakentaa linoja tai kuuntelee väen joukossa vanhan Santerin pelottavan hupaisia juttuja. Mutta iltaisin ja öitäkin hän kolkkavin airoin liikkuu Santerin ja hernesilmäisen Juortanan kanssa suven vaaleutta päilyvällä Kolmalla ja kalastelee, seitsenvuotias, vanhain kera. Siellä Kolman helmassa korpisaarten pimennöissä he polttavat tuikkivat tulensa ja sauhu kiertelee heleään ilmaan. Siellä Juortana länkäsäärin kekkaroi ja huhuilee Alin kammo-vaksi iloksi vastausta Susivaaran paholaiselta, joka yhtenä kesäisenä yönä on purkanut verkot kerälle ja pyytää tulisella atraimella pelästyviä sorsanpoikia. Siellä he syövät sovussa eväitään ja usvien kylmetessä kietoo Santeri-ukko Alin suureen kalanuttuunsa ja asettaa hehkuvan rakovalkean ääreen.

Vaikka Uorola nuotion luo kuumottaa kaukaa mutkaisen lahden perukasta niin kunniotettavana ja har-

maakattoisena ruskon punassa hehkuen, on se Alille pelottava, kun siellä asuu majuri, ja liikuttavan surullinen, kun siellä on äiti, joka vain kyselee läksyt tai palavasti syliinsä kietoo.

Luodolla kertoo Santeri tulen hehkua punertavin naamoin satuja tuulenpyörteistä, kuinka niillä on hymyilevät kasvot kun ne tanssivat päivänpaahtamalla kynöksillä ja sitten ruumiittomina päinä asettuvat pellon aidalle levähtämään. Kertoo hullunkurisesta paholaisesta, joka kujeillaan kiskoo ahnaita vanhuksia riihen parsille ja syöttää siellä pimeässä hiilillä; rovastista, joka kadehti kappalaista heinäkaupassa, loi katseen taivaille, heilautti vatsaansa ja sanoi: onpa hänellä heiniä, mutta minulla on taivaanvaltakunta. Paraiten kertoo Alille Viuluniekasta, joka käy soittelemassa talonpoikain pöytien päässä ja herrain saleissa.

Ali kuvittelee mielessään sitä maailmaa, joka on rusottavien taivaanäärten takana. Kun Kolman repaleiset ja metsäiset rannat illan helottaessa sakenevat eheiksi, kaartaviksi muureiksi, joissa iltaruson kultaportit kiiluvat, metsä kuin unissa puhelee, hiljaa vaientuu, kuikat usvissa naukuvat, ja kaukaa, kaukaa jostakin helähtävät veden päilyä pitkin kemujen sävelet, niin luuleepa Ali jokaisen sävelen tulevan Viuluniekan soittimesta. Viuluniekka siellä rikkailla kylillä vuoroin soittaa ja tanssii komeana, ja hänen jalkansa eivät väsy vaikka ne viikon lepäämättä palkkia polkisivat.

Silloin kavahtaa Ali naavaiselle kalliolle ja tahtoo laulaa, niin että laulu soiton vastauksena kuuluisi, mutta mielestään ääni antaa rannoista haikean, haikean kaiun. Vaan ollapa tuolla ilmanrantain muureilla, sieltäpä kelpaisi ääntää yli rusottavan maan!

Väsyneenä hiipii Ali nuotion ääreen, pujotaisk Santerin vahvaa rintaa vasten ja pyytää Santerin juttelemaan. Ukon rintaa vasten on turvallista kuulla pöyristäviä juttuja ja silmät raollaan katsella salakkain hopeaista parveilua rannan kariloilla, kunnes yön viileänä henkiessä nukkuu.

*

Eipä Uorolan rouva kernaasti päästäisi poikaansa työmiesten joukkoon, mutta kun hän kiellettyään näkee Alin sanatonna ja miettivin silmin akkunaa ääressä katselevan etäisyyteen yli harjanteiden, yli kaukana pilkottavan kirkon tapulin, niin hän säpsähtää: onhan Alilla jo Viuluniekkan alati kaipaava, levoton katse!

Voi tuska, onko Seelia rikkonut siinä, että Viuluniekkaa rakasti ja rikkooko, kun yhä rakastaa, koska onnettomuuden merkinä kaipausta jo ilmestyy Alin silmiin!

Hän tahtoisikin sen kaipaavan katseen poistaa, vaan ei tiedä miten. Ei se hyväillen, suudellen, itkien katoa. Se katoaa vain siten, että Seelia päästää Alin miesten luo ja Kolmalle luotaan. Se katoaa vain siten, että Seelia tekee sen, mitä aavistuksensa pelkää ja ei tehdä antaisi.

Ali pääsee tummain metsäin ja rotkoisen, korpi-saarisen järven vapauteen. Ali rakastaa äitiä silloin, kun äiti hänet päästää hiljaisista, surullisista huoneista.

PAKKAS-YÖN VIERAS.

Korjan perä on kotina,
talon turkki tuiskun suoja,
penkki, pankko pöytälaute.

Paavo Korhonen, Tyttärille.

Kulkuset helähtivät Uorolan pihalla, kuu loisti ylimiesten korpien, pakkaneen Kolmalta ulahteli, Uorolan seinähirsiin paukkuivat talvijättiläisen jäänyrkit.

Taivas eli, säkenöi tähtiä kuin silmiä, katot ja pihakuusi kimelsivät valkeaa lunta, koirat rähisivät häkissä, mutta portaiden varjossa kolkutti vieras.

Majuri ja Ali taistelivat etehisessä, kun jätää kimmeltävään akkunain takana odotti vieras.

— Ei sisään, ei vaikka kuolema tulisi! Majuri ponnisteli työntää vimmastunutta Alia ovelta, mutta yksitoistavuotiaalla oli silloin ihme voima.

Ali: Valkea on hän kuin kuollut. Pelottaa. Sisään, hän paleltuu!

Majuri: Ei sisään vaikka kuolema tulisi, sanon minä! Mene pois, Ali! Paleltua hän saa, jääpylvääksi tulkoon! Mene pois, Ali! Menetkö pois!

Ali: En. Paleltua hän ei saa. Silmänsä palavat kuin Kolman haltioilla. Menetkö pois, isä, väisty pois!

Majuri: En, en, en! Tuhat kertaa hän on yksinäisyyteen palelluttanut minua. Tuhat kertaa on hän sydäntäni tulenvilulla vihlonut! Väisty Ali! Tuhat kertaa hän on sydäntäni repinyt kuin jäillä. Väisty, Ali... saatana... uskallatko sinä avata, Ali!

Ali: Avaan, minä avaan! Mene pois käsivarsistani! Lyön, minä lyön!

Majuri: Koirat häneen usutan. Mene pois, Ali. Tuska, tuska! Uskallatko sinä lyödä isääsi, sinä Ali, sinä ilkiö, sinä! Vanhaa isääsi! Ilkiö sinä!

Ali on lyönyt majuria rintaan ja kurkkuun.

Ali: Hahaa, uskallanko! Sisään hänen täytyy, hän paleltuu ...

Majuri: Kuule poika, minä otan pyssyn! Sinä avaat, mutta kuule, kuule ... tuska ... otanko minä pyssyn ...

Ali: Pelottaa ... silmänsä palavat.

Silloin onkin Seelia-rouva ehättänyt etehiseen, vahtaa kun näkee haamun lasien takana.

— Hän paleltuu! huutaa Ali. Jopa äiti heittäytyy ovea avaamaan. Mutta majuri seisoo seinää vasten ja hartiat kyyryllä, käsivarret riipuksissa, sohisee:

— Pois, pois! Hän on raadellut minua kuin susi, hän on sydäntäni repinyt ja minä revin hänet!

Mutta väistyä hänen täytyy, sillä Seelian silmissä on tuskan soimaus.

Kun Viuluniekka saa sisään, silloin Ali on pelosta ja ihastuksesta sanattomana, mutta äiti kuin kuumeessa Viuluniekan käsiä sivelee: miten ne ovat laihat ja puoli-jäätyneet; hänen vaatteitaan tahtoo riisua: oi, eihän hänellä taasen ole kuin vaivainen, ohut takki yllä, rinta värisee ja rykii; hänen kasvoihinsa katsoo: nehän ovat valkeat ja mustat synkeydet silmien ympärillä. Laiha hän on, mutta silmät palavat kammottavaa, murheel-lista uhmaa.

Tulta salin takkaan kiirehtii majurinna Alia toimitamaan, itse vapisee neuvottomana.

Silloin katsahtaa Viuluniekka majuriin, joka siinä nojautuu seinään tuskassaan voimaa vailla, ja hymyilee, naurahtaa. Istahtaa Viuluniekka tuoliin, kolea on äänensä kuin haudasta, kun hän virkkaa:

— Enhän yösijaa pyydä. Vähän on minulla muille antaa ja sen mitä itse tarvitsen, olen liian usein itse ottanut, vaan ellen ole saanut, olen ollut ilman ja levännyt yöni vaikka autioilla hangilla ja odottanut mitä tuleman pitää.

— Oi Seelia, tiedät mun murheeni, vaan nyt en murheista sinulle tahdo puhua, sillä ken elämänsä ensimmäiset hetket on jaksanut surunsa salata, hän tekisi elämänsä tyhjäksi, jos kuolon hetkellä valittaisi! Sillä aikani pian on tullut.

— Etsien elää, löytäen kuolla on elämä.

— Ja monina hetkinä, joita sydämeni sairaana sykähti, on kuolo edessäni ollut, monasti olen saanut taivaan lahjan häntä silmästä silmään katsoa ja alussa kauhistua, eloa — luulin: kesken jäänyttä — kyynelin kaihotta, vaan sitten olen hymyillyt ja nähnyt hänen olevan uskollisen palvelijani, joka saapuu, koska vain káskee ja vie herransa lepoon. Ken kuolon on voittanut, kaikki on hän voittanut. Suuri isäni Elämä on ollut minulle antelias ja väkevä suojaaja, sieluni on elämää rakastanut, siksi olen tuntenut itseni väkeväksi. Ilon olen morsiamekseni ottanut, hän on käsivarteeni nojautunut kun olemme unohtaen käyneet läpi maailman kuin hääsalin vain! Ja kun kemut ovat menneet ja vaivat tulleet, olen ajatellut: enkö sitä edeltäkäsini tiennyt? Ja kun elämäni pian menee, niin ajattelen: liian monastihan se jo onkin pelastunut, kun olen sen alttiiksi asettanut kuin livertävä lintu luodille. Jos ihmislapset hetkiksi olen iloitsemaan ja väkeviksi saanut,

niin elämäni on ollut minulle kultainen malja täynnä jaloja rypäleitä, vaikka se kyyneleitä olisi ollut.

— Ihanaa on kuolla niiden, jotka tietävät, että ovat osansa yllin kyllin ottaneet ja antaneet. Ne eivät valita, eivät ole kärsineet mitään vääryyttä.

— Olkoot ihmiset uljaat kuin sydänvertään puoltava kontio, notkeita kuin ilvekset, ylpeitä kuin kotkat, niin täyttävät kaikkeuden tahdon!

— Miksikä ihmiset mittaavat aikaansa tuumilla, vaikka se on liiankin pitkäksi heille sallittu, kun he vain saituudellaan nakertavat elämänpuuta? Oli elo lyhyt tai pitkä, sama niille, joiden kulku kärsimystään kieltäen vie eteen ja ylös, sillä kulku on heidän elämänsä, ei ijan pituus.

— Kun minä öisiä hankia kulkusin ajan ja jalas kirkkaasti huutaa, niin kerallani kulkee väkevänä varjona kuolema. Ja kun keuhkojani ruosteinen tauti repii, niin havaitsen hetkeni pian lyövän. Vaan tyytyväinen olen, kun osani sain, ja hymyillen menneet ilot taakseni jäävät, kun lähden uusiin iloihin: syviin ja hiljaisiin.

— Seelia, elämäni vuoksi jos sinussa jotain olen särkenyt, siksi tänne tulin. En tullut pyytämään yösi-jaa, lepoa enkä lohdutusta, sillä haudassa saamme levätä ja lohdutus oli jo elämän pyrkimyksessä, vaan tulin näyttämään, ettei mikään ole niin särkynyttä, ettei sitä eheäksi voi uskoa. Ja se on ihmisvahvuus: uskoa heikkoutensa vahvaksi.

— Halki päivien, öiden, yli vaarain, läpi tuiskun ajan ja näytän niille, joita rakastin, että vielä ihanan hetkeni minuun lyödessä kuin salaman honkaan, olen samoissa haluissa kuin koko ikäni: kerran olen ilot yltäkylläisesti saanut; niiden voimalla iloitsen kuollessanikin.

— Paljon olen etsinyt, enemmän löytänyt. Usein kun talonpojan pirtissä olen levännyt, — iltatuulen viheltäessä sinne ehtinyt, ei kolikkoa mukana; hymyillen kohdannut epäilevän katseen, teeskennellen tarinoinut köyhälle nälkävuoden ruoskasta, joka armotonta lyö, ja niin saanut hänet asettamaan vähät ruokansa pöydälle ja levittämään pehmeimmät vällyt yösijaksi sänkyyn, kun hän itse asettui kovalle penkille, — usein kun ihmisille heidän omia kärsimyksiään kuvaten olen heidät saanut anteliaiksi ja heidän lapsensa viululla uneen vietellyt, usein itse valvoin öillä ja rintaa ahdisti.

— Miten paljon ystäviä minulla on ollut! silloin ajattelin; ja miten tylästi heidät kaikki olen jättänyt!

— Miten monta sydäntä olen särkenyt hetkeksi hehkuvana käteni naisvyötäreille kietaiten ja sitten, pois unohtanutko vain?

— Äitinikin heitin; sielussani soimaa synnyttäjäni murhe.

— Eikö lie jo aikani tullut kutsua palvelijaani kuolemaa; tuuli ulkona itkee.

— Silloin ilmestyi pirtin hämärään minulle kuningas Elämä.

— Ja miksi olet sydämiä särkenyt? kysyi Elämä.

— Etsiäkseni elämän sielua, en ihmisiä! vastasin.

— Ja miksi elämän sielua etsit?

— Antaakseni sen muille ja tehdäkseni heikot väkeviksi.

— Siis tule itse väkeväksi! Kiiruhda edelleen, päivä sarastaa! Näytä, miten ihminen seisoo ja suistuu yksin, ilman tutun rintaa rintaansa vasten. Ken ei sydänvertään anna, ei se saa mitään, jota edelleen antaisi. Määräsi saavutat vaikka kuolon mailla. Ennen

ei hetki koskaan kellekään ole lyönyt eikä lyö, ennenkun täytetty on työ.

— Seelia, tiedät, etten ole kärsimättä kestänyt yksin, ilman tutun povea rintaani vasten!

— Vaan kumminkin olen tyytyväinen, sillä olenhan osani elämästä saanut, koska kuolema jo tulee.

— Seelia, Seelia, valitan, jos sydämesi särjin. Vaan omankin sydämeni särkenyt olen! Riemu siunatkoon sua, Seelia! Jää hyvästi!

Viuluniekka ojensi kätensä, joka oli sinisenkuultava, ja katsoi Seeliaan, joka katseesta alkoi nyyhkiä. Ja kun Seelia laski kätensä Viuluniekan käteen, niin Seelian käsi vapisi. Viuluniekan rinta kohoili ja laski, katse sameni, liikutti ja hirvitti.

Mutta Alia katsoi Viuluniekka kyynelten läpi hymyillen, niin että Ali vuoroin vallan säikähti ja nauroi. Löi Viuluniekka Alille kättä, katsahti huoaten Seeliaan, yhtäkkiä kääntyi, ovi kävi, paukahti pakkaneen, kulkuset kilisivät. Viuluniekka oli poissa.

Hädän huuto katkesi Seelian huulille.

— Voi, minä en tehnyt hyvin! äänteli majuri ja sameissa silmissään oli pelästymys ja suru.

Ali kiehui, oli tyly isälleen, sanoi:

— Sinä et tehnyt hyvin! Sinä ajoit palettumaan yöhön hänet, hänet!

KOVIN HAUSKA MIES, ARMOLLINEN MAJURI.

Siitä kiitos, kiersilmä,
kost' Jumala, luppakorva,
suuri kiitos, suurnäinen,
paljon kiitos, partasuinen.

*Jaakko Räikkönen,
Kenpä tuon on kaiken tehnyt.*

Senjälkeen istuu Ali, kun pyry ulkona möyryää, renkituvassa miesten piirissä ja renkuttaa rumia, naurettavia juttuja Uorolan isännästä. Samat jutut on tallirenki tai viisas Santeri tai joku muu ennen kertonut Alille saatuaan maistaa majurin piiskaa, vaan nyt huvittaa Alia jutella niitä itselleen kertojille aivan uusina asioina.

— Isällä on kamarin seinä täynnä murha-aseita: pyssyjä, piilukkoja, sapeleita suurissa peuransarvissa. Isä on huvitellut ampumalla akkunastaan variksia kujalla kulkevain miesten päiden välitse. Oli enemmän kuin kaksisataa askelta talosta kulkeviin, aivan kylki kyljessä miehet kulkivat, muistattehan te sen, Talli-Ville ja Lavikaisen ukko! Olisipa vain paha onni ollut, niin toinen miehistä olisi saanut lyijyä kalloonsa, kun majuri ampui. Kukapa muuten kuin onnen kaupalla osaisi ampuu vierekkäin liikkuvien päiden välitse usean sadan askeleen päästä! Mutta isä, hän vain nauroi, kun miehet säikähtivät luodin korvissa vinkuessa. Kovin hauska mies tuo armollinen majuri, osaa leikkiä kuin hevonen, kuin vihainen Jääkäri-varsa! Kovin hauska mies!

— Mutta toisen kerran, muistatkos Liena Kaisan ukki, kun katoitte Santerin kanssa kartanoa? Majuri on ahnas, akkunasta ylös kurkisteli, tokko vasarat katolla kävivät. Annas olla, eikö armollinen majuri vie nenäänsä räystäään alta! etkös niin tuuminut, Santeri tälle Rötön Pietarille? No sinä panit Pietarin räystäälle vaanimaan milloin majuri alalta katsoisi. Ja kun Pietari sanoi: jo kurkistaa pentele, majuri! niin silloinpa sinä Santeri tipautit naamaansa vähän kosteaa kattoa pitkin. Haha: majuri sanoi siaksi sinua, Santtu-ukko! Haha: viisas mies tuo majuri, vaan viisaampi sinä Santeri. Monasti olette hänen kanssaan olleet kuin kaksi kukkoa. Oikein Santeri, hyvin tehty Santtu-ukko!

Ja niin edelleen, miten majuri kolmella hevosella ja kaikki viisitoista koiraa jälessään ajoi kirkolle kärejätaloon, haukkui tuomaria ja löi kantajaa, niin että sai helisevät sakot. Miten Santeri hankki itselleen viikkokauden pituisen mahatautiloman, kun valehteli ojaa kaivaessaan juoneensa kipruja ja majurin alkoi häntä sääliä — se tapahtui vähän ennen häitä, jolloin majuri vielä oli leppoisa.

Miehet nauravat paitse viisas Santeri ja kutsuvat Ali-poikasta nuoreksi isännäksi.

Äitiäänkin haluaisi Ali ivailla.

Mitkä mietteet kiertävät pienissä aivoissa! Miksi Alilla on ruskea tukka kuin Viuluniekalla? siitä hän riemuitsee ja ikävöi. Miksi Viuluniekka kiertelee Uorolaa? Oudostipa ja peljättävästi Viuluniekka haasteli äidille sinä pakkas-yönä. Mutta isä vihaa Viuluniekkaa ja häntäkin, Alia. Mutta Ali tahtoo uhallakin olla Viuluniekan ystävä. Mitä äiti itsekseen suree ja miksi klaverilla niin sydäntä ahdistavasti soittaa? Kumminkin salli äitikin pakkas-yönä Viuluniekan lähteä paleltumaan

hänen talostaan, Alin Uorolasta? Ja miksikä sanoo äiti Viuluniekkaa tylyksi ja kurjaksi? Ali äitiäänkin tahtoo vihailla, kun puhuu pahaa Viuluniekasta. Ali juttelee:

— Olipa armollinen majuri sentään kerran niin armollinen, että tahtoi polttaa velkakirjan, jonka oli ottanut köyhältä naapurilta, olkoon se vaikka Loppilan halvattu tuomari. Mutta äiti, äitipä ehätti väliin ja ei antanut polttaa velkakirjoja. Sellainen se ...

Sanat tokeutuivat Alin kurkkuun, kuin kyyneleihin. Häntä hävettää, huulet värähtelevät, eikä hän ilkeä katsoa miehiin, varsinkaan Santeriin. Miehet siinä niin toisilleen silmää iskevät, kun tuprauttelevat sauhuja suupielistään. Ei ollut Alin yhtä helppo tekaista valheellista juttua kuin miesten tuprautella palturia.

*

Alia hävettää käydä syömäänkin vanhempainsa seuraan. Rinnassaan pakottaa, kiukuttaa, surettaa ja itkettää, kun tuisku käy ja lumet ilmoissa tanssivat.

VIULUNIEKAN KUOLINVIRSI.

Matkamiehet me olemme,
keisarit ja kerjäläiset,
maaksi, mullaksi tulemme
matkan päähän päästyämme.

Pentti Lyytinen, Kestikievari.

Oi, Viuluniekka on kuollut.

Harmaampi on monesta taivaslaki, viluisemmin värisevät puiden ritvät, kun talvituuli kolkosti kohahtaa ja ajaa tuiskulumet lammaskatraina juoksemaan katonräystäitä pitkin aitoja hautaaviin hankiin.

Surussa iloinen ja ilossa suruinen uljuuden airut oli hän ollut, kaikkialle ilmestynyt kaivattuna ja kutsu-mattakin, missä säveltä ja lauluja kaivattiin, vaan nyt tuntuu monten sydämissä tyhjältä, kun kemujen, surujen kannel on kadonnut; väsyneenä käy huokaus rinnoissa, lasittuneina katsovat monten silmät kauas, kauas talvituiskun harmauteen.

Miten hän oli sanonut? Kulkekaa kukin omaa rataanne, ihmiset, sillä tottamar on niin: kuten ilmojen äärettömyydessä säihkyville tähdille on teille kullekin määrätty oma ratanne, jolla kulkien on pimeydessä valo ja joilta ei pois pääse. Sillä tuhannet ovat tähtien tiet ja kaksi tähteä ei samaa rataa aavasta aavaan kulje; tuhansien tuhannet ovat ihmisten onnet: onnellinen, ken itselleen uskollisena pysyy.

— Tuhannen tähden arvoiset olette kukin, ihmiset. Ken voi sanoa: minä vaivainen, syntinen, köyhä? Elämä,

isämme, on rikas, iloinen ja väkevä, ja meillä on myös sydän täynnä purppuraisia, säkenöiviä helmiä ja sielu on sävelten laulava meri ja uskomme väkevyys kalliot kohottaa, kun ruhtinaallisen elämämme uskollisia lapsia olemme.

— Ja tahtokoon kukin olla mitä tahansa: taivasten takoja, tyhjän tekijä, niin hän on kuningas siinä mitä on, kun uskaltaa olla mitä tahtoo. Kellä on oikeus sanoa minulle: kas sinulla homeinen leipä, sinulla repaleinen takki! kun itse rakastan homeista leipää enkä repaleisessa takissa palellu? Samapa, mitä me syömme tai jos juomme, kun vain otsamme nakkaamme pysyyn ja elämme sille, mitä uskomme, ja vaikka kuolo tulisi, eroamme siitä, mitä emme usko. Köyhät sielut ajattelevat omaa itseään, mutta rikkaat kuuntelevat kaikkeuden ääntä. Autuaat ovat henkisesti rikkaat!

Niin virkkoi hän, joka tummuuteen lähti, vaan nyt on elämä hämärä ja tuuli pieksää talvisia puita vinkuvien ruoskin.

Oi, eipä hän vain pyhää ateriaa huolinut, Viuluniekka-raukka, ennen kuolemaansa. Usein oli hän kiwahtanut, kun pyhään pöytään anottiin:

— Mitä minä, joka juon ja elämäni hukkaan! Olen kuin Vihta-Paavo, menen kuin Vihta-Paavo.

*

Olipa pyhäpäivä, kun seurakunta veisasi kirkossa, jonka holveissa tuisku kohahteli, koreat maalaukset katon hämärästä loistivat kuin mustat ja punaiset käärmeet, kolmikulmainen kaikkinäkevä katseli himmeänä alttariakkunan yltä, pyhäinkuvat ja marttyyrit kamelin-karva-viitoissaan vartioivat parvenkaiteita; silloin, kun oli kumarrettu ja seisoalle kohottu, kuunneltu sanoja

ja veisattu virsiä ja uusi virsi taas oli alotettava, silloin hiljaisesti ilmestyi ylös lukkarin tuoliin kuvain ja kirjoitusten keskelle Viuluniekka. Alussa ei häntä huomattuakaan, vaan kun yksi huomasi, niin pian kaikki sinne katsoivat ja hiljaisena laineena kävi kirkossa ihmetyksen sohina. Lukkari, jolla on messinkisankaiset lasit, kurotteleva laululeuka ja osaa soittaa huiluja, viuluja, vähin mitä tahansa, säikähti alussa, vaan kun Viuluniekka hänelle jotain kuiskasi ja katsoi lukkariin silmät surunvoittoisesti säteillen, niin aleni lukkari hiljaa tuolistaan ja päätti antaa Viuluniekan tehdä mitä tämä ikinä olisi halunnutkaan, vaikka virka menisi. Sillä Viuluniekka ja vanha lukkari olivat ystäviä, ja monta yötä oli Viuluniekka levännyt lukkarin majassa, jonka akkunassa kukonharjat ja palssamit kukkivat. Ja Viuluniekka alkoi soittaa sitä virttä, jota seurakunnan piti laulaa. Mutta miten se virsi kirkkaasti ja väkevästi sydäntä riemuun ja suruun paisutti! Kuin komean joutsenen laulu, kun hän, valkorinta, haavoittuu ja ennen silmäinsä sammumista laulaa menneen elon riemuvirren iltarusolle, jossa auringon kultaiset säteet himmenevät! Kaari kielikolla hyppi kuin visertelevät keltasirkut koivunritvoilla, sävelet ylhäältä kirjavan katon hämärästä alenivat kuin auringonsäteet syviin, välähteleviin vesiin.

Sellaistapa virttä ei oltu ennen kuultu holvikaton alla, ja kuitenkin oli se virsi, jota seurakunta usein veisasi. Seurakunta kuunteli, hermoissa ihanuus karmi, kyynelisiksi tahtoivat pimetä silmät, kasvot, olkapääät värähtivät kuin olisivat kuulijat tulleet vilusta lämpöiseen ja tunteneet sydämissään palavan onnen. Kummallinen soitto! Kas, alenivathan purppurasiiipiset kerubit akkunain hämärästä seiniltään, ensin alttarin yli kuin jänteisiä käsiään kurottelevat jättiläiset, sitten

alemma punaiset siivet iltarusona aueten ja rinnat säikkyvien, verenpisaraisten rubinien panssarissa, viimein kunkin kirkossa olijan vierelle soittaen kummallisia, kumisevia jättiläisviuluja ja siipisulat timantteja säkenöiden kuin talviyön taivas ja revontulet.

Kun viulu vastasi itsetuntoa riemuitsevin ääniin messuun, tunsu pappi kuin olisi kiehasteleva viinivirta suoniinsa tulvahtanut, hän tunsu mustan kasukan niin raskaaksi, tahtoi kohota, liversi kuin lintu onnea seurakunnalleen, tuhat kertaa kauniimpina kuin ennen rinnassaan vapautuivat vangitut sävelet. Mutta Viuluniekka siellä ylhäällä lukkarin tuolissa seisoi korkeana ja hymyillen kuin tavallisesti, mutta outona ympäröi tumma tukka kasvoja kalpeita, vaan poskilla paloi kaksi sairasta kuin auringon hehkussa nääntyvää hohdetta ja silmistä lähti kaukainen kimallus kuin aamun sammuvista tähdistä. Huulet olivat ylpeästi supussa, silmät tyynet. Olipa hän usein sanonut: hullu vihan päästää sydämeensä ja repii itseään. Olkaa vapaita ja ylpeitä, mutta tyyntyviä, sillä riemujen surut ovat ennestään suuret.

Ihmiset kuuntelivat soittoa ja joku halusi laulamaan yhyä, mutta kun sävelen hiljaa hyräili, niin säikähti ääntään. Katseli sitten äänettömänä ylös Viuluniekkaan ja silmänsä mustat oudoiksi suurenivat, sydämessään kävi pelottava tunto: kuoleva nyt soittaa!

Sellaista oli, kun kalpea tanssien ilo kirkossa soitti elämän ikuista kesää, vaan holvikatossa jylähteli tuisku niin että rikkaiden lahjoittamat ruunut ristallineen värisivät, peilejä pitävät jumalattaret saarnastuolin laidassa liikahtelivat kuin tanssiakseen, profeetat karva-viitoissaan nyökähtelivät, maalauskiemurat holvien liitteissä kuin liekit liikkuvat. Pappi unohti hietakellonsa ja

saarnansakin unohti, suntio unohti kilistää kolehtihavia. Niin oli ihana se jumalanpalvelus.

Mutta kun kirkonmeno oli päättynyt ja Viuluniekka virui viulu vierellään lukkarin majassa rykien ja huohottaen, tuli pappi kalkkineen ja leipineen, juttusi, siveli hikeä Viuluniekan otsalta ja kysyi, eikö Viuluniekka puuttuisi jotain, niin hymähti Viuluniekka:

— En juo juomarinakaan! hän sanoi. Antakaa toisillenne rauha, ihmiset, ja luokaa oma riemunne niin vakava, ettei sitä tarvitse muille vakuuttaa.

— Viuluniekka raukka! huokailtiin. Sanoi surkuttelevansa niitä, jotka verisen hirsipuun eteen kumartuneina rukoilevat itseään tulemaan heikoiksi vaivaisiksi, kunnes sellaisiksi tulevat!

Pian hän kuoli, heleä punavirta syöksyi huulille, tempasi viuluaan kaulasta, rutisti rintaansa, henkäisi ja liikkumattomana makasi.

*

Kuoli Viuluniekka huulilla hymy, kun tauti keuhkojaan söi ruostein.

Maaailma näyttää harmaalta, ihmiset ajattelivat iloja, joita elämässään oli jakanut ja surulliseksikin kohtaloaan, kun kirkonkellojen soimatta hänet hautaan saat-taa täytyy.

KLAVERI LOHDUTTAJANA.

Kuules Ollo poikaseni,
oma kantamain katala,
meill' olis mieli mies sinusta,
tehä taitava tekijä,
ompelija oivallinen.

Olli Karjalainen, Kulkurunno.

Oi Seelia-rouvaa!

Aavistus vavahuttaa, huhu tuo kauhistuksen ja tieto puhkaisee sydämen kuohumaan kuin kyynelkosken.

Olipa Viuluniekka tosin sanonut: älkää suvaitko surua luo, suru on paljon pahaa tehnyt! mutta minkä voi majurinna, joka riutuu suruun.

On kuin elämä olisi hautaan vaipunut, nuoruus, joka kaukana loistaa kuin auringonpaisteiset kukkanurmet, vavistavat toiveet, jotka etäältä helahtavat sieluun nukkuvan unina. Kaikki vaipuu verkkaan kuin syviin vesiin: eihän Seelia ole nuori ollutkaan, sillä aikaisiin hän hetken tuskassa elonsa hylkäsi. Edessä on pimeää ja alla aaltoo syvyys. Kun tuiskusta kaukaa kumahtavat rakastetun Viuluniekan sielukellot, alkaa syvyys hyisenä kieppua ja Seelia-majurinna heikoin käsin kuroittaa mihin tarttua, sillä ei heikko uskalla syvyyteen tuijottaa silmää räpäyttämättä kuin Viuluniekka. Elämän koottu helmiaarre sielussaan Viuluniekka tuntemattoomiin kulki, vaan kuinka kulkisi Seelia, jolla ei elämää ole ollutkaan!

Rikkoneensa näkee Seelia kaikkialla ja rikosten rangaistuksia kaikkialla. Eikö hän jo silloin rikkonut, kun rakastavaa Viuluniekkaa ymmärtämättä sitoutui majuriin? Seelia heitti rakastettunsa. Viuluniekan sydän särkyi, senpä oli Viuluniekka itse sanonut. Särkyneen sydämensä tähden hän entistä enemmän joi ja levo-tonna maailmaa kiersi, Seelian vuoksi hän ennen aikaansa, nuorena manoilille muutti, Viuluniekka, jolla oli niin hyvä sydän. Hyvän sydämen oli Seelia särkenyt! Siinä hän rikkoi.

Rikos oli Seelian ajatella, että majuri kuolisi ja Viuluniekka toisi Uorolaan sävelet ja riemun! Rangaistuksen kauhuna kumisevat kaukaa tuiskusta rakkaan Viuluniekan sielukellot.

Rikos oli sulkea syliinsä kärsivä Viuluniekka, kun Seelia oli jo majurin vaimo. Siinäpä rikos majuria vastaan, Alia vastaan, jonka tuli majuria rakastaa. Ali on sekä äidistä että isästä vieraantunut.

Eikö monasti sääli ollut rikoksesta varoittajana, kun Seelia kuohahtavin sydämin inhosi majuria, joka vanhuuden syyttömässä hyvytydessä tiuski kaunista, rakasta Viuluniekkaa vastaan! Siitäpä rangaistus, kun tauti iski juuri siihen, jota Seelia rakasti, jonka sydämen Seelia hyljäten oli särkenyt, joka kumminkin Seelian kanssa rakastaen kärsi!

Sekavaksi vallan tekee tuska Seelian.

Hän tahtoo katua kaiken ja uskoa surunsa sille, joka on ainoa, mille hän ne voi ilmoittaa.

Seelia istuu Uorolan salissa vanhan, matalan klaverin ääreen ja soittaa vavahtelevin käsin toivottomia, surullisia virsiä. Majuri on hetken tyydytetty, sillä vaikkei hän virsistä välitäkään eikä kirkossakaan käy muuta kuin joka viides vuosi vaakunaansa hopeoimassa, niin on

nyt vihdoin edes Viuluniekka kadonnut, vaikka Seelia virttä soittaakin. Levon suo lumen alla majuri mielellään sille, joka monta katkeraa kyyneltä hänen vanhoista silmistään pusersi, ja anteeksi pyytää majuri Seelialta entiset karvaat sanat. Nyt tahtovat majuri ja Seelia olla yhtä, kun Viuluniekka on matkannut kuoleman tupiin runojaan laulamaan ja viulua vinguttamaan.

Oi Viuluniekka, joka oli niin kaunis ja hehkuva, jonka sydämen Seelia särki, ainoan sydämen, jota Seelia rakasti ja joka Seelias rakasti!

Seelia soittaa virttä klaverilla, mikä ennen helisi häävalssia, vaan keskellä virttä astuu mieleen Viuluniekka-vainaja, jolla oli lainehtiva tukka ja Seelian särkemä sielu. Seelia pakottaa kyyneleet painumaan takaisin poveen. Pian Seelia majuria säälistää ja kiukuttaa, eikä hän voi olla tyytyväinen, vaikka tahtois. Uskollinen, uskollinen itsellesi! huokaa virressäkin, mutta tätäpä pelkää Seelia kuulla. Ei hän sitä ymmärrä. Eikähän Viuluniekkakaan jaksanut olla itselleen uskollinen, koska hänen sydämensä oli särkynyt. Seelia etsii lohdutusta turhaan sekavuutensa uduista, istuu, soittaa menehtyäkseen.

Huolipa hänellä on Alista. Eikö Ali ole äitiään, eikö hän ota osaa äitinsä suruun, kuuntele virttä, laula virttä, kavahda kaulaan, itke Seelian kera, — mennyttä Viuluniekkako, joka Seelias rakasti, jonka Seelia musersi?

Kun Ali ilmestyy salin ovelle, viittaa äiti häntä klaverin luo, mutta Ali pudistaa kiivaasti tukkaansa, ja jos isä häntä käskee, alkavat Alin silmät säkenöidä, hän polkaisee jalkaansa ja lähtee.

Majuri: Ymmärräthän Seelia, minä pyydän anteeksi paljon, sitäkin, että onnettoman rentun — Viuluniekkan tarkoitan — täällä ennen kuolemaansa käytyä ja Alin lyötyä minua, vanhaa isäänsä, kiivastuin ja uhkasin kerran jättää perinnöttä Alin ja sinut, ellei Ali oppisi kunnioittamaan isäänsä. Sillä kalliiksi on hän minulle tullut, monta kertaa on hän uneni vienyt. Nytkin hän oleksii renkien kanssa, työttömänä riiviönä vetelehtii, monta ivapuhetta hän päästää huuliltaan minusta ja sinustakin, sen olen salaa kuullut. Etkö ole kuullut, kuinka hän alituisen hyräilee Vihta-Paavon Kokkia! Ruunun Kokki, Jämsän Kokki, Rautalammin Kokki! Kuka hänelle kaikki renkutukset opettaneekaan muu kuin Santeri, niskuri, vaan kyllä minä heistä molemmista vielä kypsän teen! Sepä kumma, ettei Alista saa miestä, kun antaa aateliskuria! Senkin junkkari!

Majurinna: No, no ... ei niin!

Majuri: Enhän minä niin tahdokaan, vaikka vain kiivastuin, mutta kunnioittaa hänen tulee minua, sillä tiedätkös: olenhan minä Uorolan majuri, herranenaika: se olenkin! Oppiin ja työhön tulee Alin tästälähin! Osaako hän kunnolleen lukeakaan vielä? Eh, sellaista tyhmää junkkaria!

— No, enhän vaadi sinua, Seelia, häntä kasvattamaan enkä itsekään jaksan, kun niin kiivastun aina. Sillä olenhan tottatosiaan Uorolan majuri! Mutta pois kodista täytyy Alin kouluun, tulkoon hänestä sitten vaikka räättäli tai Vihta-Paavo, junkkarista, mutta kodin arvo hänen täytyy oppia näkemään!

Majurinna: Aliko pois kodista? Ei, ei. Poika parka, ikävyys hänelle tulisi meitä!

Majuri: No hankimme hänelle sitten sellaisen patukkaherran että oikein! Mutta kova sille pitää olla

sellaiselle! Olen minä itse lukiossa istunut ja värjännyt hampaani mustiksi ja sitten irvistellyt peruukeille. Kyllä minä tiedän, että ilkiöt kuulevat selällään eikä korvillan. Otamme kotiopettajan.

*

Ja Ali saa kotiopettajan. Hän on rokonarpinen, silmänsä kipeinä ja likinäköisinä killistelevät lasien läpi, tukkansa on karkea kuin lattiaharja. Hellä on hän sydämeltään, vaikka köyhyyydessä kärsinyt ja ivallisen katkera piirto on hänellä suupielissä. Eipä hän usko iloja olevan leivättömällä eikä hän muuta vaadi kuin leipää ja sängyn loikoakseen. Aina hän kurisuttaa piippua, joskus hauskalle päälle sattuessaan soittaa klaveria korvakuulolta, jos saa klaverin sormiensa alle.

PAHA SEN VEI.

Vielä on vastusta vähäisen,
turmiota pakoin tullut,
koska on piru pilannut
ihmisraukat ilkiöiksi.

*Pentti Hirvonen,
Viinankeiton kiellämästä.*

Pörröpartainen Santeri auttaa Talli-Villeä ja Juortanaa, kun nämä tallissa ison lyhdyn valossa sotkevat apetta hevosten purtiloihin. Viisikymmentä odottavaa hevosensilmää palaa pilttuuhäkkien yli lepattavaa tulta kohti, Jääkäri-varsa väliin malttamattomana hirnuu kiljaita tai alkaa potkia pilttuusen, mutta silloinpa Ville Jääkäriille kimakasti noitaisee ja polkee jalkaa niin että tallin katto tuomion torvena soi ja hevoset vavisten kuuntelevat Villen ääntä kuin ruoskan vinkuvaa läimäystä ja vaikenivat. Siinä silppua sotkiessaan juttelevat Talli-Ville ja vanha Santeri, mutta Juortana itsekseen nauraa hihittää ja jääsilmiä kiiltelee silmäkolossa kuin Susivaaran pirulla, kun hän petkeleellä silppuja sotkee.

Ali on salaa hiipinyt tallin viereen heinämaliisiin. Hän haluaisi Viuluniekkaa murehtiessaan olla vanhan Santerin luona ja kuunnella tämän juttuja, mutta Alia hävettää tulla Santerin näkyviin. Alihan on kuin aisoihin valjastettu varsa, kun kotiopettaja on tullut Uorolaan. Vaikka opettaja joskus hymyileekin, niin hänen sameat silmänsä tähtäävät hämärästi ja kuivasti silmälasien läpi. Alin on ilkeä ja ahdistava olla. Hän on

kuin Tykki ketjuissa, eikä ilkeä, nuori-isäntä, palkollisille näyttäytyä. Salaa on Ali ehtoohetkellä hiipinyt heinämaliisiin kuullakseen miesten tarinoita.

Ville: Kumma se Viuluniekka kuitenkin, kun ennen kuolemaansa virttä soitti. Ja niin hartaasti, että sydän parka värähti kuullessa ja vedet silmiin tulivat!

Santeri: Niin ettäkö luulet häntä pahan ahdistamaan ruvenneen?

— Tokkopa se poika sellaisista! Tyhmyys ja heikkous ovat ainoita paholaisia! tapaili Viuluniekka sanoa.

— Mutta muistatkos sen mustan kalliopilarin siellä loughikkosaarella Kolman pohjoispäässä? Peninkulmia on sinne matkaa mutkaisten salmien kautta, ja siellä loughikkosaarta vastapäätä mantereella oli Viuluniekan lapsuuden koti. Paljon oli jo Viuluniekka maailmoilla kulkenut, kun vanhempansa kuolivat. Mutta silloinpa hän vasta tuli oikeaksi viuluniekaksi ja iloiseksi mieheksi! — Ei ole tässä maailmassa enemmän lelliteltyä onnenpoikaa kuin orpo, jolla ei ole isää, äitiä ei sukua, sisaria! tapasi Viuluniekka sanoa. Orpo on taivaan lempilapsi, vapaa kuin kuningas ikään! tapaili sanoa. Onneltani olen saanut orpouden kalliin lahjan, jota ei minulta voi riistää kulta, ei kunnia, ei taivas, ei tuonela! Moisia lahjoja ei vaihdeta hernerokkaan! Vapaahan on kahleissakin vapaa! tapaili Viuluniekka sanoa.

— No niin. Usein kesäehtoina, kun luode punaisena hulmusi ja Kolman saaret häämöttivät kummallisina sumuista, sanottiin siitä mustasta, kymmeniä jalvoja korkeasta pilarista kuuluneen vesien yli vienoa soittoa. Mutta pilarin huipulla istui iso, musta lintu kynsissä kahdeksan säihkyvää sormusta ja tulikivinen katse vaani yli maailmain. Kun sen katse tulikivenä leimahti, silloinpa Kolman huimaavilta äyräiltä katseleva

ja kuunteleva väki kauhistuneena piiloutui kivien taa. Se oli paha, musta lintu se, ja kivipilari oli pahan kirkon torni. Itse kirkko oli veden alla.

— No niin, usein nuorena kiipesi Viuluniekka viuluineen tälle pilarille, hän väkevä poika, niin että voi honkapöydän nyrkillään halkaista. Kun ilta tuli ja ruso vettä punersi, silloin hän siellä soitti. Monasti pyhinäkin, keskellä jumalanpalvelusta kuului seisoneen siellä pilarilla. Synkkä tukka tuulessa liehui ja viulun sävelet viimein vimmassa lensivät kirkonkellon malmien kumahdellessa.

— Kolman pilarin paholaiselta se on saanut sen viulunsakin! sanottiin ja kerrottiin koko ihme juttu. Kun kapusi pilarille ja näki sieltä avaran maailman alleen levenevän kuin käden hipaisulla vain, niin valtasi ikävä ja hän huudahti:

— Olisipa seitsemän pitäjää kuningaskuntanani!

— Silloin ilmestyi vierelleen pilarille juuri maailman pojan ruhtinas puettuna purppuralla ja kalleilla liinavaatteilla, orjanruoskan kukkia päässä. Hän sanoi pojalle:

— Lankea eteeni tälle pilarille ja rukoile minua, niin minkä silmilläsi näet, sen saat!

— Sanoi poika: enpä rukoile mitään enkä ketään; minussa on näet eri veri!

— Riemastuipa silloin kovin maailman ruhtinas, sanoi:

— Se olikin vain koetus. Minun lasteni ei tarvitsekaan rukoilla ketään eikä mitään, eivätkä he valita, sillä heissä on eri veri! Ja nyt teen sinusta seitsemän pitäjän herran.

— Ja maailman ruhtinas antoi muka pojalle sen viulun, jolla hän ihmisiä itketti ja nauratti, heitä piti vallassaan.

— Niin kerrotaan monahtaalla ja sanotaan Viuluniekkan soittokonetta paholaisen viuluksi.

— Sanottiin Viuluniekkan siellä kalliokirkossa paholaista palvelevan, mutta hänpä nauroi, vastasi:

— Te palvelette paholaista, joka on murheenne, mutta minä palvelen kimaltavassa auringonpaisteessa, ilossa ja surussa elämäni riemuksia uljuutta!

— Enkä minä usko, että hän paholaista palveli, haamuja säikkyi ja sen vuoksi ennen kuolemaansa virttä soitti.

— Se on justinsa niin! tuumi matalalla äänellä tallissa vanha Santeri, majurin riitaveli.

Ville: On se paha ihmeempiäkin saanut aikaan! Kun se Viuluniekka oli koko ikänsä niin korskea, niin voi paha kuoleman lähestyessä tulla kuiskimaan kauheita korviinsa, kuin kortinpelaajille siinä kuvassa kirkon seinällä. Niin vetäytyi Viuluniekka hurskaksiin turviin.

Santeri: Voipa vetäytyä. Kirkonkukonko turviin?

Ville: Vaikkapa kukonkin turviin. Ei siellä paha ahdistaa. Ei näet kirkkoon uskalla. Itsehän kerroit, Santtu, kun kirkkoa kauan sitten rakennettiin ja kelloja piti tapuliin nostaa, niin saatiin jo iso kello ylös, mutta pientä ei saatu kalliosta irti ei vaikka olisi hevosilla vedätetty. Silloin oli pappi kirkonmäeltä huutanut ylös sille isolle kellolle: hei Hesekiel, huudappas nyt veljesi Hosea! ja käskennyt soittamaan isoa kelloa. Ja kun silloin iso kello oikein ammosi ylhäällä, niin jopa hyppäsi pieni kello irti kalliosta ja nostettiin nuorassa torniin keveästi kuin höyhen ikään. Ja siitä päivästä ne ovat kilpaa naakkain kanssa kutsuneet väkeä äänensä suojaan. Eikös siinäkin paha paljon voinut?

Santeri: Lieneepä lienee.

Ville: Entäpä sitten Pietari Rötön tytär Räme-korvesta! Oli kerran mummo, se Liena Kaisa, poikansa tyttäreille suuttunut, kun ei tyttö viitsinyt ahkerasti veljeään tuudittaa. Piru sinut vieköön! oli mummo kiraissut. Mutta silloin tulikin piru, jota oli huudettu. Ensin istui räppänään, että kaikki savu tunkeusi tupaan, sitten ravisteli uunilta päreet ja potut lattialle, viimein tarttui tyttöön ja aikoi viedä seinänraosta. Onneksi oli siinä loisakkoja, ja kun mummon kanssa tyttöä pideltiin kiinni ja virttä veisattiin, ennätettiin hakea pappi. Hän kiroi pahasti ja pelasti tytön. Mutta siitäpäivin on tyttö ollut vähäjärkkinen ja kalvetustaudissa. Seinänraosta se vie vietävänsä: ei jää kuin verinen viiru jällelle.

Santeri: Minkänäköinen tuo viejä lie?

Ville: Olipa ollut kuin toissilmä, ruma akka. Muutamille piruille ei ole luotu suutakaan, jolla puhua. He vain silmillään irvistelevät.

Santeri: Eipähän ollut kuin huuhkaja, joka sattui räppänästä sisään lentämään. Kyllä se pappikin sen näki, kai nauroi akoille, kun huuhkaja uunilta killisteli keltaisilla silmillään! Ihanko luulet, että paha Viuluniekan vei?

Ville: Miksei olisi voinut viedä. Ei se huuhkaja ollut, ei se huuhkaja niinkään ihmistä tohdi repiä. Minkäs sille voi, kun antaa kerran itseään nenästä vetää. Varkaat ja kelmithän ne piinattaman pitää.

Santeri: Tokkopa se lienee älykäs, joka ijäti vain piinaa ja piinaa! Niin justiinsa ajattelen minä, jolta on kahdeksan lastani kuoleman kautta viety ja olen itse säilynyt pankon tuhkaan elämään kuin kaskeen pojaton metso.

Ali kyyröttää, värisee maliisin heinissä ja häntä kammottaa ja naurattaa. Kun ison, vihaisen härän mölinä etempää navetasta tai tuiskun kohahdus tahi hevosten jyminä hämärästä tallista kuuluu sinne pimeään, tuulta uikuttavaan maliisiin, niin luulee Ali näkevänsä, miten tulee Kolman pilarin ruhtinas tai kaviot kapsaen ja möristen itse Susivaaran paholainen, jota Santeri usein on sanonut aika veitikaksi, mikä muuttaa ihmiset lampaiksi, vie heitä seinänraosta päin honkia tai kalvettaa verettömiksi haamuiksi.

Surettaa ja pelottaa Alia. Ehkä Viuluniekkakin oli peljännyt tuota hullunkurista peeveliä?

Äiti veisaa virsiä ja isä avaa paksun raamatun pirtin pöydälle, ja jos rengit eivät sitä ruokatunnilla lue, niin isä uhkaa piiskalla. Silloin Santeri isälle pullikoi.

Itse Ali, jota äsken vielä kutsuttiin nuoreksi isännäksi, on kuin kaulapannasta vedetty Tykki. Hänet pistetään lukukammion hämäärään, avataan kirja eteen ja sanotaan: lue!

Ikävä on Alin. Uorolassa verkkaan ja hyräillen kulkee vanhoja ihmisiä, mutta tarinat Viuluniekasta helisevät Alin sielussa kirkkaina ja surullisina. Niin hän yksin ja ystävittä kuljeksi!

*

Raskaasti, murheellisesti humisee Alista pihan jättiläiskuusi tuiskupyörteissä tummana huojuen, kun Ali kahlaa maliisista illalliselle vähäsanaisten vanhempainsa ja opettajan pariin.

JOTUNIEN ROVIOT.

Kun et kyntöhön kykene,
etkä kestä korpitoissä,
piä pojille porua,
opeta työtä tyttärille.

Paavo Korhonen, Talonpojille.

Lukukammion tiheäruutuiset akkunat ovat matalalla puistoon päin, niin että ne suvisin melkein kokonaan peittyvät sireenipensaikkoon ja huone jää vihreään hämääseen, mutta talvisin on vanhain ruutujen takana puiston kumpuileva hanki, mistä kohoilevat jykevät, lehdettömät vaahterat ja omenapuut. Mutta puiden välistä häämöttää autio Kolma lumisine saari-
neen, joilta ennen on susia pyydystetty.

Vaskiruunu kiiltää kattopalkissa riippuen ja seinältä katselee pari leveähattuista soturin kuvaa. Tästä huoneesta, on Ali kuullut juteltavan, vei ennen muinoin kapea salaovi ja ahtaat portaat ylös seinän läpi ullakkokamariin, jossa majurin isä piti suljettuna ryöstämiään naisia. Usein oli sieltä ylhäältä ennen kuulunut hätävoihkintaa, ja rahvas kertoo majurin isän saaneen paholaiselta rahaa, kun hän oli paholaiselle myynyt naissieluja. Kolman kallioiden alitse, maan sisässä se ajaa kumisutti vaunuilla ja mustilla hevosilla se paholainen, tuli majurin isän vieraaksi. Hopealla oli majurin isä Uorolan hevosetkin siihen aikaan kengityttänyt. Paholaisen rahoillapa se Uorola on niin hyvin kasvavaksi ja muhkeaksi muokkautettu.

Usein on Ali kammoten haparoinut salaovea, mutta ei mitään löytänyt; usein etsinyt ullakkokamaria, mutta ei ole ullakolla nähnyt muuta kuin vanhoja sotahattuja, karhunkiehkään, pienen kanuunan ja huonekalurumuja. Ilkeän, keltasilmäisen majurin vangiksi ajattelee sentään itseään Ali, kun istuu kirjainsa ääreen kytkettynä. Ehkäpä häntä tahdotaan johonkin kauheaan! Häntä itkettää mielihaikeus, ikävä pois, pois. Ehkäpä nytkin istuu Uorolan kellarissa päätön mies ja lyö rahaa majurille, kun tämä antaa Alin, minne?

Ali istuu kuin vanki ja silmänsä kiusaantuneina kohoovat kirjasta ulkoiseen hämääseen. Riemunsa on, jos Tykki pihalla kumeasti haukahtaa tai ruokakello yksitoikkoisesti pämpättää tahi jos kuuvalon hangille sinistä kimallusta luodessa puistoon puikkivat suuret jänikset omenapuita jyrsimään. Onhan sekin vaihtelua. Mutta rokonarpinen loikoo sängyssä selällään ja kuristuttaa piippuaan.

*

Niinpä kuluu aikoja, rokonarpinen ja Ali tulevat ystäviksi. Harvasanainen ja kuiva on rokonarpinen vaan monasti, kun talvisen iltaruson tulipalo hulmuu yli maailman jotunien roviona, josta verenkarvaiset jättiläishaamut sinkauttelevat säkeniä taivaslaelle, puiston kuuraiset puut kimaltelevat kuten rubineja täynnä tai värisevät jättiläisruusuina lehdillään tulisia pisaroita ja akkunat kiiluilevat outoa, kaameaa punaa, tai kun tähdet iskevät tulta pakkasilmoissa, silloin laukee harvasanaisen kieli ja hän kummallisesti puhelee tähdistä, jotka säteillen ja jättiläislauluja laulaen pyörivät äärettömyydessä sammuakseen, maista, jotka ovat ruusuja kasvaneet ja paahtavaan hietaan hautautuneet, valituk-

sista sotakentillä; sillä hän on synkkämielinen, se rokonarpinen. Ali kuulee hiiskahtamatta joko akkunan ääressä ruson jotunien liikutellessa punaisia rovioitaan tai jo vuoteen lämmössä, kun vain koirain haukunta ja rähinä väliin kertomusta katkoo.

Kilkuttaapa rokonarpinen joskus klaverilla, mutta sävel on aina yhtä ja samaa synkkää.

*

Niin tulevat harjaspää ja Ali ystäviksi ja Ali saa ystävänsä riemastumaankin, kun he joskus kiljuva koiraparvi kintereillään suksin pyryyttävät yli Kolman rotkojen ja Ali villiä iloa huudahtaen avaa sylinsä jymisevälle tuiskulle tai pyörryttävistä mäistä suksin alas syöksyy.

Kalju Juortana, jonka isä lapsena hulluksi pieksi kun ei poika jaksanut kyntää sillaikaa kun isä pientareella polvillaan rukoili, joka tillistelee pirtin uunilta kiiluvin silmin eikä ole ikänään käynyt Uorolan karjalaitumia kauempana, Juortana on kumminkin utelias tietämään, miltä maailma Uorolan rajain takana näyttää.

Juortana: Tuota noin, mitä minun piti sanoakaan. Onko siinä kaupungissa leivinuunikin? Onko?

Rokonarpinen: On. On siellä montakin leivinuunia.

Juortana: Vai on, hihi! Mitä, vai on leivinuuni, mitä?

Rokonarpinen: On monta leivinuunia!

Juortana: Vai oikein monta leivinuunia! Hihi. Eikö siinä ole kuuma siinä kaupungissa, kun on niin monta uunia, mitä? Vai ei! Pidetäänkö siinä lakeinen auki, kun leivotaan?

Rokonarpinen: Ei pidetä.

Juortana: Vai ei pidetä lakeista auki, vaikka on niin monta uunia ja tulee kuuma. Jo nyt on kumma että ihan tottattotisesti ai!

Ja Juortana laksauttaa kieltään kitalakeen ja kynsii paria hiustaan; niin on kumma se asia.

Mutta Alin mieltä suru ja häpeä painaa: eipä hän ole nähnyt maailmaa sen enemmän kuin hullu Juortana!

KATSE SURUHARSOISTA.

Vettä kynnän vellotellen,
minä aaltoja ajelen,
kynnän aika aurasella,
valan pitkiä vakoja
pellolla perättömällä.
Vesi veljenäin omana,
isot lainehet isänä,
äijät aallot äitinäni.

*Pietari Mansikka,
Merimiehen runo.*

Tuomarin rouva, Loppilan rouvassyötinki on kuollut. Yksin kyyröttää rappeutuvassa Loppilassa tuomari: nojatuolissaan halvattuna istuu, tuijottaa juopon älyttömin, kiiltävin silmin. Palvelijat saavat elää mielin määrin laiskoina ja syödä, mitä talosta irti saavat. Eipä enää silkkihameissa kahiseva rouvassyötinki ole heidän silakoitaan lukemassa ja kellonviisareita iltaisin jällel vääntämässä.

Suruharsoissa ja kellastuneena kulkee Seelia kirkonkylän kalmistossa, äitinsä haudalla, Viuluniekankin haudalla, jolle on istuttanut punakukkaisen orjantappurapensaans. Orjanruoskistahan Viuluniekka piti ja niitä nimikko-kukkasikseen sanoi.

Surra täytyy Seelian, suruharsot kasvoilleen heittää. Maailma on niin tyhjää.

Surra täytyy Seelian, kirkossa käydä, klaverilla virsiä klinkuttaa ja rukoilla. Sillä hän on rikkonut. Sydämiä särkenyt, ei rakastettuaan ymmärtänyt, majuria pettänyt, niin Aliakin pettänyt. Surra hänen täytyy ja rukoilla.

Rikkonut on hän ja siksipä murheensa nyt yhä suurenevat.

Ali yhä enemmän väistää äitiään. Kun näkee äitinsä silmäin alakuloisina katsovan suruharsoista, niin rintansa täyttää outo, ahdistava orpous, josta haluaisi päästä. Ali pakenee kirjojensa ja rokonarpisen luo ennen kuin on äitiään lähi. Äiti on kateellinen kuivalle rokonarpisellekin, vaan minkä hän voi! Eikö sekin, että Ali väistää äitiään, ole vain rangaistus Seelian rikoksisista, rangaistus, jota täytyy vastustamatta, tyytyväisenä kestää ja vain rukoilla, että siitä kerran pääsisi!

Surra täytyy Seelian ja rukoilla, rukoilla iloisten päivän tuloa. Sillä hän on rikkonut, ja kaikki uskotunsa, kalleimpansa sen vuoksi vaipuvat hautaan tai eroovat hänestä. Seelian suru on suuri, kun rakkaimpansa viedään. Se suru on Seelialle rangaistus. Seelian täytyy rukoilla, käydä kirkossa ja virsiä hyräillen kulkea kalmistossa!

Miksi Ali väistää äitiään? Tosinhan Viuluniekka-vainaa oli sanonut:

— Niitä kaikkeus rakastaa, jotka eivät seuraa mustakauhtanaisia, hautaa osoittavaisia, vaan seuraavat sellaisia, ket auringon säteily otsallaan ja punaisissa asuissa heitä huutavat elämään, vievät huilujen soudessa ikuiseen lepoon, sillä ilo on elämä. Kunnioita isässäsi ja äidissäsi heidän nuoruuttaan, että aikasi seisoisit miehenä maan päällä. Sillä jos ennen on sanottu: autuaat ovat hengellisesti vaivaiset! niin minä kuitenkin sanon: autuaat ovat henkisesti rikkaat, sillä he vihannoittavat aution maan!

Kaunispa oli ollut Viuluniekka, kun hän johti kukkaisia saattoa häätaloon. Kirkon portailla nosti viulun leukansa alle, keijautti keveillä sormenpäillä kaaren kie-

likon yli: oi miten marssin sävelet väkevinä kajahtivat kirkolta suvisiin kyliin ja maanteille, sävel välähti yli elämän kuin sateenkaaren kimaltava portti yli välkkyvän virran. Kuin kimaltava, riemuitseva virta kulki hääjoukko kirkosta; Viuluniekka asteli etunenässä ja soitti. Sielläpä huojui, hilahteli morsiamen ruunu, suvi-ilma liehutti naisten kirjavia säpsänauhoja, miehet mielellä hyvällä astelivat, katselivat terääntyviä rukiita, nuorukaiset lauloivat marssia, poikaset huutaen hyppelivät ja kiersivät seppeleitä pikkusiskojensa päähän.

— Tie auki, tie auki! Kuninkaalliset tulevat!

Mahtava marssi raikahteli väen laulusta kuin vetten sohinasta. Kenpä olisi sillä hetkellä peljännyt, vaikka pistooli olisi otsaansa kohti ojennettu! Rinnat paisuen kulki hääväki ja kauas ilmanäärille kajahteli häämarssi.

Niinpä olikin Viuluniekka sanonut:

— Ihminen olkoonkin nuori, ettei muuta kuin nuoren uskoa muista, vaikka pistooli otsaansa ojennettaisiin! Älkööt uskojensa lapset peljätkö maailman mahteja, niitä, jotka tyhmistä kuonan ihailijoita tekevät!

Ah, Viuluniekka, korskeat olivat hänen sanansa ja häämarssia helistäen luulivat hänen hautaan menneen muut, paitse Seelia yksin, joka tiesi Viuluniekankin sydämen särkyneeksi. Mitä siis Viuluniekkan korskeat sanat auttoivat? Mitä siis auttaa seurata niitä, jotka huiluja soittaen vievät ikuiseen lepoon! Rakastaako taivas Alia, koska hän pelkää äitinsä surua! Onnettomuus Alia pyytää, koskei hän tahdo lähettä äitiä, joka suruharsoisena, itkien osoittaa rakastettujensa hautoja. Onnettomuus Aliakin pyytää, ja sekin on vain rangaistus Seelialle, joka on paljon rikkonut. Oikeutettu rangaistus, jota täytyy estelemättä, tyytyväisenä kärsiä; surra, surra, kunnes rangaistus otetaan pois!

Joka taulaa tekee,
monta vaivaa näkee,
pökkelöä pönnistää.

Suomalainen sananlasku.

Niin kulkee vuosia muutamia keväihin ja Loppilan tuomarikin on kuollut. Loppila on autiona kummullaan, Loppilan pelloille nousee punaista horsmaa.

Majurinna on niin yksin, yksin. Kaikki rakkaimpansa ovat kuolleet ja Alia ei hän tunne. Mutta hän alkaa suruunsa turtua ja ajattelee Alin hänestä vieraantuessa: totta asian pitää niin ollakin, kun olen kerran rikkonut.

Majuri yhä elää, sillä väkevä veri on hänessä, mutta kyyryllä hartein hän jo kävellä köpittää, pää tulee paljaaksi ja parrassa kuultaa vain jokunen punainen karva. Sanoja sotkien, niihen tuskastuen ja käsillään haraten hän puhuu; harvoin huiskauttaa ruoskaa uppiniskaiselle ikäiselleen, vanhalle Santerille. Kamarissaan majuri oleilee, nahkasohvalla köllöttää, päättään usein pakottaa, juo kivennäisvesiä. Joskus valjastuttaa vanhat keltavoikkonsa ja raskaissa vaunuissa kumuuttaa pitkin koivukujaa maanteille, ja silloin tulee ohjauksella Talli-Villellä olla päässä solkihattu ja punainen vyö vyötäreillä, vanhan Tykin tulee juosta jonkuttaa mukana, että maantiellä kulkevat voivat tietää: tuossa ajaa Uorolan majuri, hän ei kuole koskaan!

Ali on jo kolmentoista, solakaksi tullut ja mietti-väksi. Uorolan jyrkät kirjakaapit on hän kolunnut ja tyhjentänyt rokonarpisen älykopan.

*

Miten Ali miettii, kun keväin karja päästetään Kol-man rajattomiin korpiin, vaan isohärkä jätetään yksin kuumaan navettaan kesäkärpästen pisteltäväksi! Ramis-ten ja ammuen lainehtii karja huutavan väen saatta-mana kaikuviin hongikoihin ja isohärkä kuuntelee yksin navetassa, miten kellojen helinä yhä etenee. Ul-kona on äänten pauhinaa, sinistä, vihreää ja ruoholle lemahtavaa, mutta isohärkä on vanki, koska se on vi-hainen ja monasti karjakoita puskenut.

Härän silmissä kosteasti kiiltää, ynyen nuuskii rengaskuono tyhjää, likaista pöytää.

Oi että joku tulisi ja päästäisi vangin! Sen käsiä tahtoi isohärkä karkealla kielellään nuolla.

Vaan turha toivo! Kellojen kalina tuskallisesti ete-nee, navetta on ummehtunut ja samea, vain pääskysset orsilla visertelevät vapauden iloa.

Yhtäkkiäpä viha härän sisuksia järisyttää, silmät vuotavat vettä, mutta sieraimet veren himona paisuvat ja hillittömästi, haljetakseen, vavahtelevin kyljin nostaa karjojen kuningas villin, käheän ammunnan kuin tuo-miopäivän pasunan jättiläissävelen!

Härkä vihloen ammuu, sitten kumeasti möyryää, sorkkiaa särkee lattiaan, riuhtoo kahleitaan ja tahtoo pakahtua lavi kaulaan! Ah jos harmaapartainen Santeri nyt hetkeksi päästäisi isohärän irti, niin sarvensa se ajaisi läpi Santerin selkärangan, sillä härässä paisuu vangin toivoton viha!

*

Kun oli juhannusaattoilta ja ruso maailman äärillä valvoi, maailma ei uinahtanut edes sydänyöllä: tulet leimusivat vaaranteiden seljillä ja räikkyvät hanurin sävelet sekautuivat suokurppain itkuun yli syvien, punertavain vetten; laulaen, remastaen kuljettiin tuomien rintaa ahdistavassa, paisuttavassa tuoksussa luhdista luhtiin; — silloin olivat Ali ja rokonarpinenkin maailman poluilla, sillä he kuulivat kirkonkylässä kesävierailta olevan kemut. Ei se rokonarpinen mies usein Uorolasta lähtenyt: mieluimmin makasi sängyssä ja imi piippua tai joskus räjäytteli Juortanan piippunykerrössä majurin ruutia, vaan kun juhannusillan taivas paloi purppurana ja sävelet vaaralta vaaralle kiisivät, niin syttyipä kulo kuivankin rinnassa ja hän lähti kirkonkylään tanssiin näyttääkseen Alille sellaistaakin. Usein ei ollut Ali edes kirkonkylässäkään käynyt. Joskus ostoksilla, kirkossa tai Loppilan vainajain haudoilla äitinsä kanssa. Hautaretket häntä ahdistivat oudolla tuskalla.

Kirkonkylä on välkkyvän joen niemellä, kirkkokummun ympärillä. Siellä on laivalaituri könöttävine aittoineen, tuomet kukkivat pihoissa kahdenpuolen auringoista, kiertelevää kyläraittia. Rikas on kirkonkylä: toistakymmentä kauppiastakin siellä joka arkiaamu avaa ovensa auringonpaisteelle ja ostajille. Iloinen on kirkonkylä: satainen kesävierasjoukko joka kevät pääsky-parvena palaa sen majoihin tai metsästä pilkottaviin huviloihinsa kiertelevän joen varrelle.

*

Mikä ahdistava levottomuus Alin rinnassa, kun he rokonarpisen kera ajavat varjoisaa, kuusista metsätietä

kauas kirkonkylään. Ali tahtoo ajaa tiensyrjää kivien yli, isojen kivien yli, niin että rattaat villisti leiskahtavat ja rusahtavat liitteissään, Ali tahtoo hosua vanhaa hevosta, juosta rattaiden sivulla, pelotella hevosta hyppimään! Ali tahtoo laulaa ja hihkua korkeilla mäillä, joilla lämmin pihkan lemu käy vastaan! Ali tahtoo nauraa auringon taivaanrannalla punaisena hehkuvalle kiekolle kuin Kolman peikon hullunkuriselle naamalle. Ah, Alin rinnassa vyöryy ja vavahtelee, sieramin ja suin hän ahmii ilman lemua, ei tiedä itkisikö vai kuolisiko nyyhkyttävään nauruun!

Vaan perillä kun hän kuulee rikkaimman kauppiaan pihalla vierasjoukon sydämen pohjia vavistavan naurun, niin hän kyselee itseltään: mitä tuo on, miksi nauretaan, mitä on nauru! Ah, se koskee! Päättään huimaa riemun ikävä ja sydäntään tuskastuttaa, siihen iskee kuin julma, luinen nyrkki, niin sitä ahdistaa ja tukehuttaa. Hän tahtoisi itkeä, vaan ei voi.

Tuntuu puuttuvansa iloa, sieluunsa tulee jotain outoa, tylyä, kamalaa. On kuin musta kyy sydämessään kieppuisi, sitä jyrnsi, myrkkyhampain iskisi siihen. Ali tahtoisi itkeä ja riehua sutena, ei tiedä ketä vastaan. Keilaa jyrisyttäviä nuoria miehiäkö? Niitä, niitä, ei niitä! Kesäpuvuissaan keijahtelevia naisiako? Ah niitä, ivata niitä, itkeä, kuristaa! Ja ei kumminkaan niitä, oi ei, ei!

Sydämessään raatelee ja nyyhkii. Pois hän tahtois, vaan ei pois Uorolaan. Miten siellä on harmaata ja totista vanhain vaahterain varjossa! Miten siellä on kaikki vanhaa ja rumaa, Alin pukukin on hullunkurisen ruma. Ja hän ei kärsisi rokonarpistakaan lähellään: sen naama on niin ivallinen ja ruma!

Heidän rattaansakin ovat vanhat ja rumat, ja hevosella iso, luuhottava pää, ruma harja, kun se tuossa

paaluun sidottuna kohmii heiniä kuin viikon ruuatta ollut. Kaikki on rumaa ja vanhaa, mitä heillä on, Uorolasta tulleilla.

*

Ja kun mustan, välkkyvän flyygelin sävelet kaupiaan salissa kumisevat kirkkaina kuin myrskyn pauhinaassa riemuitsevat, väsymättömät aallot, ja kolme viulua, joista yhtä vetelee vanha, jalkaa polkeva lukkari, flyygelin helinään kirkkaita, vinhoja säveliä kuin hui-man tuulen riemua vinkuu ja helisee, silloin kuohahtaa Alissa tuskallisen halukkaasti ja silmänsä palavat liiankin kiihkeästi. Ah, kun hän näkee värisevän, ruusuisen poven, joka kiihtyneenä kohoo ja laskee, hehkuvat posket tai valkeaan, pehmoiseen kenkään puetun jalan vinhan äänettömästi lentävän, ponnahtavan tanssien pyörteessä, silloin hän tuntee ahdistavaa poltetta, jalkansa vapisevat polvista, hän tahtoi syöksyä, puser-taa, tehdä ei tiedä mitä, tulla vaikka hulluksi!

Hän ei osaa tanssia — missäpä hän siihenkään olisi oppinut. Ei ainakaan Uorolassa, jossa käydään niin tasaisesti, tasaisesti ja seinäkuvatkin hämähäkin verkoista hymyilevät: ole kiltisti, ole kiltisti; ja tyhmästi!

— Oh, ei sinusta tule koskaan mitään! kaamottaa joku jäykistävä, toivoton ääni Alin sielussa, jossa nyyhkii ja uhkaa.

Ali näkee seisovansa avuttomana nurkassa toisten kisatessa, hänen on vaikea hengittää. Oi jos taivas soisi päästä, päästä mihin tahansa! Silmät kyyneltyvät, niissä vuoroilee kauhu ja raivo.

Viha kuohahtaa viittä hurjempana, kun joku tanssivista luo säteilevän katseen Aliin, joka siellä seinänpönkittäjänä seisoo pelottavan kummallisena, kalpein

kasvoin, tuikkivin silmin ja kiihkeän palavin huulin. Alin rintaan syöksyy lämpö, kun säteilevä naiskatse lapsen silmiänsä kohtaa, vaan sitten hän muistaa: enhän osaa tanssia! ja hän kohottaa otsaansa sitä korkeammalle ja ruskeat kiharat ylpeästi huiskahtavat, hän hammasta puree.

Kun Hullun-majurin kaunis poikanen kiskotaan piiritanssiin, menee hän viimein nolona ja rajuna, mutta piiriä kiertäessä ei hän katso yhteenkään naissilmään, vaikka rinnassaan hehkuu. Jäykkänä hän astuu ja katse kulkee yli piirin jääkylmänä ja otsa vihaisena varjoo silmiä. Kun hän on pakotettu tarttumaan pehmoisiin, valkeihin käsiin, niin sydämensä kuumasti vavahtaa, mutta hän puristaa käsiä niin että kynnet sinertyvät ja nainen kätensä pois riuhtaisten tiuskaa:

— Hyi!

Oi miten tuntee itsensä naurettavaksi ja kiusatuksi nuori Ali! Miten hän on kömpelö, kuin kaikki Uorolassa, miten hän on köyhä, kaikki häneltä viety. Syyttäkö, syyttäkö hänessä alkaa kuohua isohärän viha?

— Tämän kaikki olet ottanut minulta! hän tahtoo sanoa äidilleen; mitä olet antanut minulle? tahtoo hän uhata isälleen, kun saapuu surullisena ja kurjana kotiin.

*

— Mikä se tuo jörökki on? kysyvät tytöt tirsken toisiltaan, vilkkuen Aliin.

— Rikkaan majurin poika!

— Ahaa, sekö sitä vaivaa! Sitten kiusataan häntä oikein! Viedään piiriin, mutta ei tanssiteta, koska hän ei suvaitse katsettaankaan kääntää tavallisiin ihmisiin.

— Hullun-majurin poika. Niin teemme! Niinkö

timanttineulansa hänestä on oivallinen, ettei muuta silmää tarvitse ihmisten kanssa seurustellessa!

— Hihi ... antaa hänen vain suuttua ja odottaa!

*

— Kukas se tuo nuorimies olikaan, onko siinä kainous vai halveksuminen, kun ei saa sanaa suusta, vaikka juttelisi? kysyy kauppiaalta muudan kesävieras.

— Nuorimies? Pojan lopp! Ei se ole vielä kuin neljännellätoista, vaikka on sellainen kamala järeiläs ja katselee kuin kirkon puinen Simson, jolla on kivipilari hartioillaan. Kummallisia ne ovat Uorolan väet aina olleet. Majurin isä kasvatti hulluksi majurin, majuri kai teki ihmisaraksi ja höpsähtäväksi vaimonsa, vaimoko lie tehnyt pojan tuollaiseksi. Kotiopettajaa sillä pidetään, ei lasketa ihmisten joukkoon. Mikäpä siitä muu kerran tulee kuin Hullu-majuri ja niin edespäin aina suvun loppuun!

*

Kun pyhäinen aamu sinerti ja aurinko kasteisista, heläjäivistä lehdoista nousi, ajoivat Ali ja rokonarpinen kotiin. Niin oli mennyt yö Alin sielussa kuin röyhkeä jättiläinen, joka hänelle ilkkui, nauroi, vaan joka kamlan kostonsa oli saava! Ali on kalpea ja silmissä, otsaluissa kivistää, mutta hän pitää itse ohjia ja pieksää hevosta. Jos torkahteleva rokonarpinen hänelle mokomasta kyydistä ärähtää, niin sähähtää Ali kuin ruuti, lasittuneet silmänsä hirveää säentä iskevät, hän puree huultaan, kiroaa karkeasti kuin isänsä, tuiskii:

— Se hevonen on minun, kuuletkos! Kun se olisi edes hevonen, mutta on vanha koni, ei kuin selkäruota jälellä koko hevosesta! Ja nyt sen pitää saaman!

Ali lyö ruoskalla kymmenen kertaa aiotun viiden asemasta, hevosparka vapisee ja huohottaa, kun he hurjasti karahuttavat äänettömältä koivukujalta Uorolaan, jonka säteilevässä pihakuuudessa käki jo kukkuu.

Mutta Ali ajaa rokonarpisen vastaintteistä huolimatta valveille juhannuspöhnäänsä makaavan Talli-Villen ja komentaa kuin isäntä ainakin riisumaan hevosen.

ÄKÄINEN NUORIHERRA.

Muut miekkoset mieroä käyvät,
minä raukka riittä puin.

Suomalainen sananlasku.

Ali tiuskii palvelijoille ja vanhalle Santerillekin, ei sano hyväähuomenta vanhemmilleen, käy sukimattomin päin, makaa laiskana tai potkii koiria; jopa sieppaa pys-syn isänsä kamarin seinältä ja sanaakaan virkkamatta hyökkää kyttäämään Kolman louhistoille. Raivo ja ikä-vystyminen kasvoillaan asuvat.

— Jo alkavat majurin temput, patukka vain kaina-loon vielä! tuumii väki.

*

Kerran kuumana päivänä, kun hän on yksinäisiltä retkeilyiltään palannut ja heittäytynyt salin vihreälle sohvalle märät ruojut jalassa ja likaisin käsin, ilmestyy majurinna kamarinsa ovelle, katsoo pitkään Aliin ja äänensä värisee tuskaa, kun hän virkkaa:

— Ali, eikö sinun ole hyvä olla! Mikä sinulla on, Ali?

Alin sydänalassa repäisee silloin kipeästi, vedet melkein puhkeavat silmiin, hän tahtoisi käydä äidin luo tai kutsua äidin lähelleen, vaan eipä voi. Hän kääntää kasvonsa seinää kohti, haukottelee.

Silloin loukkautuu äiti, sanoo:

— Kuule Ali! Tällainen ei käy! Sinä pahoitat isääsi, joka on vanha ja vapiseva. Et todellakaan tiedä,

mitä ja miten paljon olet meiltä riistänyt, yön unet ja päivien rauhan. Ja sinustako tulisi Uorolan isäntä! Opettajasi sanoo sinua hiukan laiskaksikin?

Ali singahtaa sohvalta kuin närevivun nakkaama ilves. Kasvot kalpenevat, kädet sinerviksi nyrkeiksi pingoittuvat, ääni on nyyhkytystä ja vihaa käheä.

— Yön unet! Unet, unet! untahan te vain etsitte! Miten paljon olen teiltä riistänyt! Ah, miten paljon! Mitä olen teiltä riistänyt? Mutta mitä olette minulta riistäneet? Leivän te minulle annatte ja vaatteet vaimon ja konia ajaa ja kermaista maitoa, mutta mitä te riistätte minulta! Vereni, vereni! Aina happamia kasvoja, vetisiä silmiä, haudoille kulkemisia! Aina virsiä niin kuin olisimme hautajaisissa! Mitä meillä on ruumiiden ja suruharsojen kanssa tekemistä? Olemmehan ihmisiä, emmekä ruumiita! Täällä on kaikki hapannutta, elämä hapannut virsiin, kuin olisimme köyhiä, hyvyys hapannut itkuun ja ruikuttaviin varoituksiin. Kaikki vanhaa, naamat vanhoja, kuvat homeessa, katoissa ijankaikkisen vanhat ruunut! Kyllästyy ja läkähtyy! Enkö tee työtä? Onko opettajanne sanonut, etten tee työtä! Hän valehtelee, kirjahuuhkaja, joka kaikessa tapauksessa on pöllön sukua! Vieläkö minun pitäisi auran jälestä raahata, pölyä keuhkoihini kiskoa, kun täällä jo olen saanut itseeni ijankaikkisen pölyn! Isä sitten, mätänee sänkyynsä, mikä isä hän on! Koiristaan keltasilmä pitää ja ongistaan, mutta minä en niistä pidä, en, vaikka hän kuinka tyrkyttelisi! Ja jos muu ei auta, niin auttaa jumalauta! Minä lyön poikki siteet! Se on selvin tie. Maailma on oleva iloa, mutta tämä on vaivaistalo, jossa tulee houruksi. Ja se on totinen surkeus!

Ali käy kiivaana salissa, silmänsä kyynelöivät uhkaa, uhmaa.

— Olenhan kuin susi häkissä! Miksi tahdotte minusta tehdä hullun? Miksi ette ole antaneet minun elää kuin muitten? Köyhyyskö vaivaa! Katsokaa heidän iloansa: olenko minä mikä nuori! Eikö teitä hävetä nähdä poikaa, joka on tyhmä kuin tallioinas? Vaan eihän teitä hävetä, ette missään käy, ette elämää näe ja siksi luulette kaiken olevan niinkuin pitääkin olla, luulette kuolemaa elämäksi!

— Voi vanhuus, miten olet tyhmä, ahnas ja köyhä punnitsevassa, viisaassa rikkaudessa!

Kuohuksissa töytää Ali ulos, tempaa etehisen nurkasta pyssyinsä ja juoksee pihalle. On kuin häpeän ja tuskan nyyhke alkaisi rinnassaan elää, vaan se ei saa nousta ylös, ei! Ali päästää koirat häkistä ympärilleen, kutsuu niitä mukaansa metsään, mutta kun vanha jäniskoira-narttu ei haluaisi häntä seurata, vaan jäykkä-jalkaisena vikisten matelee pihan auringonpaisteessa, niin laukaisee Ali vihan vimmassa haulit nartun kintuille. Koira kiljahtelee, uikuttaa kuin polettu sammakko.

*

Mutta Majurinna pakenee huoneesensa, tuijottaa kuin tajuttomana, puhkeaa alakuloiseen, voimattomaan itkuun.

Nyt jo Ali, niin nuorena! Mistä hän on kaikki ne karvaat sanat saanut!

Hänen ainoa ilonsa, ainoa elävä rakkaansa, Ali, jota itsellään säilyttääkseen hän on niin paljon surrut ja rukoillut rikoksiaan anteeksi! Ettei vain Alilla hänelle kostettaisi!

TUULI KOLMAN HONGISSA KÄY.

Kun on mulla heikko henki,
varsin vailla tarkoitusta,
kun se työntääpi tukulta
ajatusta aivohoni!
Onko kuussa karjat, linnut,
kissat kiertotähtilöissä?
Miks' on kehno kerjäläinen,
miksi keisari komia?
Miksei papit paljon usko
sanojansa, saarnojansa?
Mitä mahassa maamme,
mitä pahamme perästä?

Jaakko Räisänen, Mietteitäni.

Vanha Santeri istuu suruisen Alin kera Kolman rotkon louhikolla, kaatuneella kelohongalla, jonka oksat harrottavat valkeina kuin kukistuneen jättiläisen käsivarren luut. Huimaavana kohoo louhikon seinä ylös kohiseviin honkametsiin, alaalla vaahtoilevat laineet, kun tuuli käy. Sananjalat rotkojen reunoilta riippuvat vetisiä, järeitä kiviä pitkin, pihlajan marjat punottavat rantalehdossa, vilisten kiitävät aallot ja haukka vinkuu. Tummin silmäkoloin istuu Santeri, katseensa kauas yli kuohuvain vetten käy, käsivarret riippuvat polvien yli, harmaissa hapsissa viima viuhtoo.

— Karjapaimen vain olen ja vanha myös, mutta nuorikin olen ollut. Ja vaikka vain pankon tuhkassa iltojani istun, niin kumminkin sanon sinulle, Ali, jos kotoasi kerran pois kaipaat: lähde, lähde!

Niin haasteli vanha Santeri Alille, joka hänelle Uorolaa itkien sadatteli.

Niin haasteli Santeri, sillä paholaisen viulun sävelet olivat hänellekin helisseet kerran, hän oli kotoaan karanneena maailman poikana iloinnut ennenkun suuret surut tulivat.

Kas, eivätkö nämä ole paholaisen viulun säveliä, eikö niitä tuulessa huhise, eikö Kolman aalloilla kohise, eikö haukkain suusta vingu, eivätkö kulje vanhan Santerinkin sielussa nämä sävelet, kun hän näkee edessään kituvan Alin? Nämä sävelet, vaikka Viuluniekka jo mullassa makaa, nämä sävelet haudan yli liitävät Santerinkin sieluun, vaikkei hän niitä sanoilla saata tulkita, karjapaimen. Santeri tuntee, vain tuntee sävelet, paholaisen viulun ylpeät soinnut, nämä:

— Kun syysyön pimeys on, ja tuuli kolkkona käy, rakeet ruutuihin lyövät ja hohkuu jää, silloinpa puhaltakaa pankon hiiliin, sytyttäkää loimuva päre, painakaa luomenne umpeen ja nähkää suurta unta! Sillä unet ovat elämästä puolet.

— Nähkää suurta unta kuin pohjaton vesi, joka taivaat ja hongat kuvaa. Nähkää unta, sille myös uskolliset olkaa, kun taivas on viluinen ja harmaa. Unten ilo olkoon morsiamenne, jonka kanssa käynte läpi elämän kuin häiden vain, vierellenne asetatte, kun ikä saapuu. Kuolo palvelija olkoon, saapuva koska vain káskee, ja kun henkeänne ruumiin raihnaus raiskaa, lähtekää ikuisen lepoon! Sillä maailma on uudistuvan nuoruuden perintömaa, jota älköön rumentako valitus ja arkuus.

— Kun surette kukkaron tai maineen vuoksi, niin ajatelkaa kaiken katoomista kerran, ja saatte katoomisen säihkyvän riemun, sillä kuta enemmän uskallatte antaa pois, sitä enemmän te takaisin saatte.

— Autuaat he, ket pystypäin, huiluja soittaen uskaltaavat kuohuvain aaltojen vaaraan, sillä kuta mustempi

etenin taivas on ja lähempänä kuohu ammoo, sitä suurempi ylpeän ilo, sillä se on lyhyt!

— Autuaat ovat, ket opettavat horjuville ikuisuuden iloa, henkensä heittävät syvyyksien vaaraan! Kaikkensa uskaltaminen on autuus, mitä ei kenkään saaneelta ota.

— Olkaa tyyniä, mutta ylpeitä ja vapaita, sillä suuttunut tuo surun itselleen ja suru on monta murtanut. Ihmisten tylyys on hyvyydestä syntynyt ja tylyydestä hyvä, joten paha on hyvä ja hyvä on paha, vaan ymmärtämys yli kaiken ja ymmärtämyksen yli on uljuus. Arkuus on maailmain ainoaa nurjaa.

— Rohkean köyhän on ilo, ettei mitään kadottaa voi, kaikki voi voittaa. Rohkean rikkaan, että osansa on saanut, vaikka sen nielisi meri. Mitä siis nurkua on? Pyrimme saamaan ja iloitsemme saadusta.

— Rohkeuden on elämä, ei rukousten, sillä kukapa toiselle kätensä ojentaa, jos sanoo: ellet auta, niin hukun! Älä rukoile, vaan ota, sillä kukin ihminen on saanut osakseen sen minkä toinenkin ja rammallekin on annettu viisaus, joka vie eteenpäin sen minkä jalka jättää, mutta arkaa ei seuraa elämän apu. Jumala tyhmät jättää, koska eivät juoneet pikarista, minkä heidän huulilleen asetti ja aratkin ovat osansa valituksissaan saaneet, sillä arat ovat valittavat, vaikka kaiken saisivat ja itkuun tottuneen ainoa ilo on itku.

— Älkää kurotelko taivasiin voivotellen: herra, auta! vaan pystyssäpäin vannokaa: minun oikeuteni, minun uskoni! ja te saatte, vaikka taivaasta päivän tahtoisitte, sillä mikä on meiltä pakolla otettu, sitä ei ole meiltä viety, vaan minkä vapaasti annamme, se ei meille palaa. Sillä taivaan lahja annetaan vain kerta ja niille,

jotka sen hengellään ostavat ja ken ei henkeään tahdo antaa asiansa vuoksi, asiaansa halveksii.

— Häpeä, ken tavoittelee tyhmien kuninkuutta tai säästämistä saarnaten kolikoita ahnehtii tai mukavuuttaan lihottaa tahi kirjavissa kaapuissa kulkeakseen meille uskottelee: olemme heikot, taipukaamme! Oh, me näemme heidän jättiläistyhmyytensä, joka paisuu ja puhkuu, vaan kerran sammakkona halkeaa. Me nauramme, nauramme! Katseellamme lyömme heidät, joiden sielu on liian tyhmä ollakseen suljettu ja me huudamme: pää pystyyn! Jos olemme pienet, niin sitä pystymään! Pienellä ei ole varaa kumarrellen pituuttaan vähentää! Autuaat ovat henkisesti rikkaat!

— Enpä sano vahvalle: hyljää heikko! vaan heikolle: käy omin jaloin, sillä olet yhtä vahva kuin vahvin, kun löydät tavan, jolla olet vahva.

— Uskolliset itsellenne kuolemaan saakka! Lyökää sitä, ken uskoanne vastaan uskaltaa henkensä, vaan matelijoista erotkaa käden iskutta, niin teette ihmisille hyvän, kun näytätte heille, miten köyhinä ollaan rohkeat, rohkeina vapaat, vapaina kärsivät ja iloiset ja rikkaat! Taistelu on taistelun arvoinen!

*

Niinpä kulkevat sävelet Santerinkin sielussa, ikuisesti nuoret, vaikkei hän niitä lauluin ja soinnuin virkkaa voi, hän, ken on vain karjapaimen. Hän ne vain tuntee, joka on itsekin nuori ollut, riemuinnut aikansa, vankaksi vanhaksi elänyt. Näinpä karjapaimen kiusastuneelle Alille virkkaa, sävelet tulkitsee:

— Uorolaa kammot! Lähde pois! Niin justiinsa sanon minä, vaikka minulta kahdeksan lastani riistettiin,

yksin pankon tuhkassa iltoja vietän. Lähde pois, Ali.
Itse mä poikasena kotoani lähdin.

*

Ja tuuli käy, aalloissa Kolma kuohuu, haukat vi-
heltävät yli huojuvain honkain, sävelet kiitävät vesillä
ja mailla.

Jo tanssi pihalle saapi,
 ilo alle ikkunoiien.
 Tanssi tungekse tupahan,
 ilo pirttiin ajaksen.
 Jalan polki portahalle,
 kiukoa kivinen liikkui,
 silta soitti sorsanluinen
 tanssin tullessa tupahan,
 ilolinnun astuessa.

Kanteletar, I 117.

Syksy on tullut, talvi sen vienyt ja kevät taas talven;
 Ali on vuotta vanhempi jälleen.

Rokonarpinen, heikkonäköinen opettaja on synkkämielinen. Vaikka hän joskus ilvehtii Juortanan kanssa tai tanssiin ja klaverin klinkutukseen innostuu, niin mieluummin hän sentään on selällään sāngyssā ja katselee sinisten piippusavujen kiemuroimista auringonpais- teessa, pullauttelee poskistaan harmaita haikuja.

Kun kesā taas saa, havahtaa Ali kirjoistaan kuin unesta, rintansa levottomuutta käy. Silloin rokonarpinen katsahtaa Aliin surumielisen ihailevasti, sitten nau- rahtaa katkerasti.

— Haudankaivaja on maailman ainoa viisas, sillä hän vastaa kaikkeen: kaps tyhjā kallo, kops madon- syömät sääret, maatkaa, maatkaa!

Niin virkkaa rokonarpinen, mutta Ali ei ole pitkiin aikoihin oikein enää viihtynyt rokonarpisen seurassa, sillä sielussaan on kuin lyömään kohotettu käsi.

Ikävöinyt on hän ja talven kelmeisiin rusoihin tuijotellut, laulanut surullisia lauluja, vaan kun kesā

tulee, niin haikea uni haihtuu. Hän lähtee kuin nuori jättipoika kiiruhtamaan Uorolasta.

Kun Uorolassa kevätillalla pihakuusi rusottaa punaisessa ruhtinasmanttelissa, kuusen kukat palavat lehvien nenissä punaisina sydäminä, kun ruisrääkkä ja kehrääjä huhastelevat metsäin välisillä vainioilla, pistää Alin päähän yhtäkkiä satuloida vihainen Jääkäri-ori ja lasketella kirkonkylään.

*

Kun hän aamulla ani varahin, kukkojen vilua kiekuessa palaa, on hän kalpea ja ruumiinsa rento, mutta silmänsä loistavat riemukkaasti kuin Kolman usvista nousevan päivän.

Majurinna kuulee Alin lujat askeleet salista. Hän on levottomana valvonut yön, nyt rientää salin ovelle.

Äiti: Missä sinä olet ollut? Koko yön olen valvonut.

Ali: Hyvää huomenta äiti!

Äiti: Hyvää huomenta. Sinähän olet niin väsynyt, sairaan näköinen ...

Ali: Sairaanko näköinen? Ei kuin terveen! Mitä sinä nyt utelet? En minä ole kaivossa ollut. Kirkonkylässä!

Äiti: Ja sinä ...?

Ali: Olen kuin täyskasvuinen kukko ja aika huijari. Ei me nyt surra, äiti, enää. Ei me nyt enää itketä, nyt nostetaan äiti käsivarsille. Kas näin! Ja nyt tehdään sovinnot. Kas näin! Nyt minä sanon, että kuljen kuten huvittaa, mutta olen kuin liekki, joka ei tahraudu, vaikka sen yli likavettä kaataisi. Uskotko nyt?

Äiti: Ah, Ali. Älähän nyt äitirukkaasi. Vaan kylläpä sinulla jo ovatkin vahvat kädet, kuin ...

Ali: Karhulla vain! Niin pitää ollakin. Ja iloinen olen kuin karhu mehiläiskeoissa vain!

Äiti: Iloinen ... sinä ...

Ali: Niinpä niin. Missäkö olen ollut? Johan sainoin: kirkonkylässä! Mitäkö siellä? Tanssimassa!

Äiti: Osaatko sinäkin tanssia!

Ali: Oh, miten silmät nyt suurenevat! No naura nyt, ah, se on oikein. Hahhahha, naura nyt vain! Koetellaanko? Osaatko sinä tanssia, äiti? Katso, rinnasani hehkuu jo punainen ruusu.

Äiti: Ennen, ennen ... Keltä olet saanut punaisen ruusun?

Ali: Vaan et nyt? Enpä tiennyt, että sinä olisit koskaan osannut tanssia! Koetellaanpa ...

Äiti: Ah, Ali, hullu! Mikä sinun on! Haha ...

Ali: Kas niin, näinpä mennään! Enkö ole jo aika huijari, äiti! Näin vain aamukoltussa mamman käsi olalleni. Kas nyt mennään. Herranenaika, mutta osaathan sinä tanssiakin, äiti!

Ali pakottaa äidin tanssimaan, äiti kyynelsilmin, katketakseen nauraa hullunkurista iloa ja Ali nauraa hahattaa täysin kurkuin, rallattaa, vie, vie vanhaa koholla ympäri suurta salia.

Ali: Ah äiti, tämä ei riitä. Siellä oli kirkolla koko nuoriväki ja lukkarin majassa mua äkseerattiin. Lukkari soitti viulua ja herranenaika: nyt osaan kuin ajatus ikään! Ei tämä vielä riitä, koko päivän tahdon hyppiä, äiti opettaa ne tanssit mitä osaa. Herranenaika osaathan sinä vaikka mitä vielä, äiti, tanssia tahdon kuin hullu! ...

— Missä se opettaja on? Makaako se opettaja vielä? Soittoa meidän pitää saada. Hei vanha klaveri, auki kilikone! Ja opettaja soittamaan, kyllä se sen osaa, kyllä se sen osaa!

Ja Ali juoksee rokonarpisen vuoteelle, kiskoo tämän ylös. Vaikka paitahiasillaan täytyy tämän soittaa, vaikka yhdellä sormella, vaikka koko kämmenellä, niin että koko Uorola jymisee. Mitä hulluja? Mitä se rokonarpinen töllistelee? Eikö hän ymmärrä, että tulee soittaa, mitä tahansa, mitä tahansa kunhan vain soittaa! Mitä se kummastelee! Eikö hän ymmärrä, että Ali aikoo tanssia, että majurinna aikoo hyppiä kuin hullu, eikö hän ymmärrä, että on uusi elämä talossa! Ah sitä lampaanpäättä!

*

Rokonarpinen paitahiasillaan rimputtaa klaveria, painaa polkimiin paljain jaloin, soittaa, nakkaa vinhasti sormia, mörähtelee ja nauraa. Ali nauraa niin että akkunat hätkähtelevät, majurinna nauraa ja lentää poikansa väkevien käsien varassa kuin lintu. Mikä teki töppösensä niin keveiksi! Sali pyörii ympäri karusellina, suuret taulut vilisevät punaisina ja mustina ympäri, tuolit paukkuvat sekaisin, Alin jalka jyskää tai äänettömänä keijahtaa, nauru kajahtelee, majurinnan yöroiyy liehuu ja tukka on päässyt valloilleen. Ah, eihän Alin äiti niin ruma olekaan kuin Ali ajatteli. Kuinka silmänsä kummallisesti säteilevät! Ja miten keveänä hänen jalkansa liikkuu! Herranenaika, onko se äiti, onko se äiti! Hahahaha: äiti, äiti tanssii ja tukka hulmuu lemuavana. Ja kädet sellaiset pehmeät, valkeat! Herranen aika, kuin kauppiaan Sylviällä! Ovatko nuo äidin kädet, joita Ali hellästi ja voimakkaasti pitää? Ovatko nuo äidin, äidin kädet!

Ja aurinko nousee säihkyvänä, pääskysset visertelevät pakahtuvin rinnoin akkunain takana, urvut kimeltävät; kyyryselkäisenä opettaja soittaa, nauramaankin

rupeaa, ja klaveri on helisevissä voimakkaista näppäyksistä ja hytisee, piiat juoksevat pelästyneinä ylös, kauhistuvat ja alkavat nauraa, Tykki haukkua kumistaa ovella niskakarvat harjalla ja jalat jarrussa, Uorola suurena tynnyrinä kumisee, nauraa, jyskää ja helisee, majuri köpittää hämähäkin verkkoisesta huoneestaan piiska kädessä, on ovella kaatua selälleen hämmästyksestä, huutaa, nauraa:

— Mitä saakelia tämä on!

Mutta Seelia-rouva vain tanssii, nauraa, nauraa, tukka hulmahtaa majurin kasvoihin, töppöset jaloistaan lentävät vasten tauluja, posket hehkuvat kiivasta, pakollista kiitoa, Ali nauraa, klaveri huojuu ja klinkuttaa ja soittaja nauraa, ja kun Ali viimein päästää hervonneen äitinsä nojatuoliin, niin majurinna vedet silmissä nauraa vain ja nauraa.

Ah, todella kaunis on nuori Ali, kun poskensa verenväkevinä hehkuvat ja valkeat hampaat nauraessa loistavat, naurua, iloa hytkivässä rinnassa vapisee punainen, hehkuva ruusu.

KAUNIS ON ALI,
KUN RINNASSA NUOKKUU RUUSU.

Enkä huoli huolimahan:
annan huolia hevoson,
suuripäisen päivitellä.
Hevosell' on pää parempi,
kaulasuonet kantavammat.

Kanteletar, I 55.

Kaunis on Ali, kun posket hehkuvat verenväkevinä, ääni kuin metallikilpeen kajahtaa, rinnassa nuokkuu kuihtuva ruusu.

Seelia-rouva katselee kaukaisia taivaanrantoja, joilla iltarusko kirkon ympärillä valahtelee heleän punaisina juovina. Lehdet hiljaa läpättävät puistossa, illan lemu kohoo vehreyksistä, sirkat sirisevät ja märehdivän karjan kellot kalahtelevat himmeästä pihattoaituuksesta, josta hyttyssauhu kytöisenä nousee. Omenapuiden lumikukissa mettiset surisevat, Kolman aallot solisevat hiljentyen rantaan.

Mutta Ali on kirkonkylässä kesävieraiden kisoissa.

— Niinpä tulee ollakin? huudahtaa Seelia-rouva. On viimein kuin olisi kivi sydämeltään otettu, kun Ali iloitsee.

Sirkat sirisevät varjoisten puiden alta:

— Paista päivin aurinko, sammukaa päivät! Tahdomme soittaa ja siristä, jäätyä viluiseen talveen.

Lehdet viluisesti läpättävät, äidin sydän värisee, hän vavahtaa:

— Ei, Ali ei ole jäätyvä talveen. Kun hän on aikansa iloinnut, on hänellä Uorola ja äidin helma.

Sirkat sirisevät:

— Mitäpä sitten, jos jäätyykin talveen! Ken on kesänsä iloinnut, voi myös jäätyä talveen, sillä jokaista ilojen kesää seuraa jäätävä talvi.

— Niin tulee myös ihmisen elämän olla: kasvaa kaihossa suonet palaen, yhtäkkiä puhjeta kukkaan kuin yönkuningatar, joka hetkessä elämänsä pois kukoistaa, on kauniimpi muita kukkia, kuolee kun aamu koittaa. Kasvaa kauan, täydet voimat kukkaan tyhjentää, kuolla. Ken elämässä kitui, se puhjetkoon kuolossa kukkaan.

— Olkoon Ali Seelian elämän kukka. Kitunut ja kaivannut on kauan Seelia, nyt näkee Alin voimistuvan ja riemustuvan, nyt on Seelia kukkaan puhjennut yönkuningatar. Pian hän voi kuolla.

Kun Viuluniekka muinoin läheni yksin kasvanutta tuomarin tytärtä ja hänen hillitön katseensa tunkeutui Seelian sieluun, sanoi katse Seelialle: nyt olet vankini! Seelia iloiten, huoaten vastasi: olen vankisi, kauan jo kaihosin sellaisia kahleita. Mutta tulivat tuskat, epäilykset kotinsa hyljänneelle, vain maantien iloja rakastavalle Viuluniekalle. Yhtäkkiä hänen katseensa puhui Seelialle: heitän sinut; sillä mun rakkauteni on niin väkevä, että voin sanoa: Seelia, jos sinua rakastan, mitä se sinuun kuuluu! Minut elättää rakkauteni, eikä nainen! — Se oli outoa sekava tuskan kieltä. Ja Seelia havaitsi itsensä hyljätynsä, hän ei odottanut Viuluniekan rakkauden tuskasta voimistuvan, Seelia syöksyi vaivoissa majurin syliin, Viuluniekkaa hän vihasi. Vaan sitten tuli jälleen Viuluniekka, hän ei enää sanonut rakkauttaan väkeväksi: itsensä kärsiväksi hän sanoi. Seelian viha muuttui rakkaudeksi jälleen;

kohtalo ja taivas olivat olleet hänen ja Viuluniekkan välillä. Hän rakasti Viuluniekkaa ja unohti kaikki rakkautensa vuoksi. Mutta kun Viuluniekka kuoli, niin rakkaimman kadottamisen tuska kohosi Seelian eteen hirviönä ja syytti Seeliaa rikoksista ja unohtamisista rakkauden vuoksi. Oh, se oli suuri se tuska ja Seelia oli heikko. Hän tuskansa antoi kasvaa ja soimata niistä, joissa ei soimaamista ollut, ja kun Ali tuskaa kammoen äidistä eteni, niin luuli Seelia, ettei siihen ollut syynä hänen tuskansa, vaan hänen rikoksensa, jotka vaativat rangaistusta ja surua.

Vaan nytkö ovat rikokset sovitettut, koska taivas suo Alin äitiä iloiten lähetä?

Seelian povessa kiitollisena kevenee: vieläpä hänelle päivä koittaa. Ali on hänellä jälellä, Ali on keran Seelian vanhuuden turva.

Mutta samalla outo ääni sielussaan soimaa:

— Siksikö, ettei Seelia omasta sielustaan ollut voinut itselleen murheen turvaa luoda, siksikö pitäisi Alin tulla sovittavaksi uhriksi! Ei, mies älköön eläkö äitiään, kunniaa, kultaa tai naisen halauksia, vaan elämän sielua varten ja sen kautta muille. Olkoon elämä tähti, joka avaruudessa säkenöi, itselleen maailmat valaisee, ikuisuuden loistot osoittaa ja sammuu. Nouskaa vapaat, ylös, ylös kapinalliset! Kyllin jää niitä, jotka mullassa matavat.

— Älkää silmänräpäyksikään myykö itseänne sellaiseen, jota ette halua, sillä jos hetkeksi sitoudutte, niin siteistä ette koskaan pääse, mutta rintanne kaipuu on sammumaton! on Viuluniekka sanonut.

Mutta Seelia möi murheelle itsensä ja siitä hän ei koskaan pääse. Kun luulee itsensä onnelliseksi ja elämänsä puhjenneen kukkaan Alin riemua nähdessä, niin

itseltäänkin salaten tahtoo suoda Alille iloa vain saadaakseen hänestä vanhuuden turvan. Sillä ken on ollut tiranni itselleen, hän on alati orja ja vapauden kaipuunsa hän tyydyttää toisia orjuuttamalla. Ken ei ole uskaltanut elää, se vie toiselta elämän, sillä tahto taipuu, vaan kaipuu on taipumaton.

*

Ali aamuisin kotiin tulee, kalpea on, vaan silmät väkevinä ja huulet punaisina palavat, kun elämän kuo-
huvasta maljasta alkaa juoda. Korkeaksi tahtoo kohota
kuin korpikuusi tai mahtavat mainingit, kun tuuli
käy lepoon, hulmuu hurmeinen luode ja illan kaiho
ilmoissa soi.

Laulan ma meret mesiksi,
meren kaislat kaupungiksi.
Laulan neien kaupunkihin,
liitän linnani sisähän.
Nain ma tuosta nuoren neion,
jonka kanssa kallottelen.
Tuosta kasvan kaunihiksi,
paisun linnan paimeneksi.
Suorin poikaset sotahan,
nuoret miehet miekka vyölle.
Itse linnassa lihoan.

Kanteletar, II 235.

Niinpä oli Alin kesä, kuin välkkyvää silkkiä, kulta-juoville kudottua, vaan kun kurkien kiila harmaita ilmoja halkoi, lähtivät kirkonkylän huviloista kesävie-raat ja Ali jäi Uorolan hämäryyteen.

Ali huokaili ja ikävöi.

— Sinulle on olo yhtä vastenmielistä kuin mustalaispojalle itku! Katkeroittunut olet, kelpaisit pakana-papiksi! sanoi Alille rokonarpinen.

Ali ei vastannut, vain huoahhti, katseli rumien, au-maisten sänkien yli, tuijotti sateeseen, josta varikset raakkuen metsiin pakenivat.

Mutta kun äiti huokasi, sanoi:

— Älä sure Ali! Onhan sun hyvä olla näin! niin Ali heltyi äidille ja sanoi:

— Niin, onhan mun hyvä olla näin!

Majuri viruu sohvalleen tai vuoteessaan, juo kiven-näisvesiä. Vanhuuskin hänet pian hyljännee, siksi hän

muuttuu yhä lempeämmäksi Alille, josta on tuleva majurille rakkaan Uorolan hoitaja.

Kun Ali tulee majurin huoneesen, puhelee majuri hiljaisella äänellä, ojentaa Alille laihan käden, tahtoo Alin istumaan vuoteensa viereen, suunnittelee Alille yhtä ja toista Uorolasta.

— Kun minä kuolen — vaikka enhän minä vielä kuole! tai jo pian ota sinä ja kuivaa se Rämekorpi. Siitä tulee hyvää viljamaata, kun laskee vedet Kolmaan. Ja Rötön torpan alitse sopii laskea.

Alista tuntuu vastenmieliseltä. Ei hän Uorolan peltoja eikä soita rakasta, vaan kun majuri katsoo lempeästi kellertävillä silmillään ja puhelee huolehtivin äänin, niin Ali vaikenee, vaikka rinnassa painaa ikävystymisen huokaus. Pikaan tahtoo hän pois ummeh-tuneesta kamarista ja lääkepulloisen pöydän äärestä.

Ikävää tukehuttaakseen hän komuaa kirjakaappia tai kulkee työväen parissa. Sepä hänen unohduksensa, kun kinoksissa ajaa natisevaa tukkirekeä tai seisoo polviin saakka hyisessä suohaudassa ja nostaa mutaa tuskan vimmallä.

Öillä myöhään kuultaa tuli nuoren herran huoneesta Kolmalla haukkuville ketuille, kun koko muu kartano on kuin kuollut ja vain Tykki kumeasti vastaa kettujen viluiseen ääneen, mutta metsäkoiraparvi on suljettu lämpimään häkkiinsä.

Silloin öillä, kun lampun valo valuu unettavana yli pöydän, tuuli humisee Kolman metsistä ja akkunassa vikisee, vaan rokonarpinen kuorsaa vuoteensa varjossa, silloin on Ali yhtäkkiä kuulevinaan kuin valittavia säveliä, ei tiedä mistä. Hän säpsähtää, katse kohoo kirjasta, hän kuuntelee. Aivanhan on kuin

naisääni huudahti, sitten livertelisi tai kuin kuuluisi viulunsoittoa jostain etäältä, etäältä. Vai oliko se vain tuuli, joka kantoi kuuluville kettujen äänen Kolman tuiskuista? Alkavat sävelet siinä hänen ajatuksiin vaipuesaan kuulua selvemmin, ympäröivät hänet kuin alkaisivat korvansa soida, huoneen pihisevä hiljaisuus hopeakulkusina helistä, itkeä, nauraa. Kas, yhtäkkiä luulevat Alin väsyneet, tuijottavat silmät näkevänsä vasten viheriänkiiltävää uunia kuin hymyileviä, nauravia naisenpäitä. Kas tuossa, miten yksi kirkastuu, hymyilee, himmenee. Ne ovat kuin tuulenpyörteet, joista vanha Santeri ennen lapsena hänelle kertoi. Ne leijuvat, tanssivat utuisin vartaloin, sitten ne ruumiittomat päät asettuvat levolle Alin olkapäille posket palavaa poskea vasten ja kuiskivat kuin yön pihisevä hiljaisuus.

Tai on kuin tummasta yöstä liihoittelisi luo valkea, pehmoinen käsi. Se on valkea kuin helmiemo, hiha valahtaa ranteelta olkapäähän kuin purppurasimsukan hurme kuultavalta helmiemolta. Yöstä sädehtivät hymyilevät silmät.

— Sylvia! ...

Ali tahtoisi nääntyen katsoa silmiin ja nääntyen suudella värisevää, valkeaa kättä.

Pakahtuen, keventymättä huokaa Alin rinnassa, sillä silmät ovat kauppiaan tyttären, Kirkas Sylvian säteilevät silmät ja hän kuulee hiljaisuudessa elinvoimaa kuohuvaa, helisevää Kirkas Sylvian naurua.

Hullu, palava vimma oli monasti Alin viime kesänä vallannut, kun hän tanssi Sylvian kera ja tunsi Sylvian upean poven naurua värisevänä kohoovan lähellään, ja kädessään, olallaan Sylvian värisevään käsien vavahtelevan.

Tukehuttaen painaa Alin rinnassa, kun hän valvoo ja kuuntelee talviyön säveliä, jotka soivat milloin tahdikkaina kuin tanssi, milloin surunvoittoisesti, milloin Kirkas Sylvian nauruna helähtävät.

Älä sä Helena huoli
 Luojan lystin laitoksia.
 Jos ois Luoja sulle suonut,
 pannut parran palkinnoksi,
 sä ois't parran palmikoinut,
 paljon partoa lisännyt,
 siihen kampoja kahellut,
 käkkyröitä käämötellyt,
 sekä silkkiä sitonut,
 kukkia kutonut paljon.
 Siint' ois suu selälle jäänyt
 sekä leuvat longallensa. —
 Ihminen ikänsä kaiken
 tyytymätöin tyhmä raukka.

*Jaakko Rätikkönen,
 Tyytymättömät.*

Niin on Ali taas keväällä kuin korven nuori kontio, joka on maannut talven pesänsä huumeessa ja herää, kun kevätaurinko paahtaa niskalihoja ja pihka kuusten kyljissä kiehuu. Herää silloin nuoren nuori kontio, aivoissa väkevän väkevä huumaus kulkee, aukaisee kiiluvat silmänsä auringon kiloon, nousee hoipunen kevätaamuna salojärven rannalla: näkee kuinka korpisaaret värisevinä kuvastelevat jäähileiseen veteen auringon noustessa, kuulee suokuovien kiimahuudot rantain rämeiltä. Nousee silloin nuori, villi kontio väkeville jaloilleen, kimeästi kiljahtaa lumessa seisten, päästää ilon vihellyksen alanteesta vaaroille kuin koetteeksi ja sydän alkaa pamppailla luonnon väkevyyttä. Ei tiedä karvamies miten yltäkyläisen voimansa vähentäisi jänteitä vaivaamasta. Hyppelee, paiskaa hirveitä

kantoja sulavaan lumeen, viheltäen iskee leveällä kämmenellä kuusten kylkiin ja mielihyvystä mörisee, jos hurja isku vimmatusti koskee kämmenlihaan ja kaarnakin puusta ympäri nykeröisiä korvia sinkuu.

*

Niin on Alikin, kun kirkonkylän ympärille pääskysinä palaavat kesäasukkaat ja Kirkas Sylviakin palaa isänsä taloon.

Kirkas Sylvian povessa kuohuu veri kuin tulvahava koski, joka vierii eteenpäin, kohoo, laskee, painaa kuohuunsa vaivaispuolat, variksenmarjat, nousee kallioille, järisyttää hongantyyviä ja riemua riehahtaa, kuta enemmän voittaa. Kirkas Sylvia on kellastuneille naisille kateus ja ahdistava tuska, rakkaille äideille päänpudistus, kultaista keskitietä etsiville, vanhapiikaparkain ihailemille aviopuolisoille pyhä loukkautuminen. Kirkas Sylvia on kaikkien ilo ja kaikkien vastus.

Aamuin myöhään hän nukkuu, ja kun aurinko viimein vuoteelleen ylenee, himoaa hänen palavia huuliaan ja poveaan paahtaa, silloinpa kavahtaa Kirkas Sylvia, avaa akkunan ja kurottuu siitä ulos paljain käsivarsin ja povin sekä alkaa laulaa hehkuvalle auringolle kirkasta laulua. Sattuupa silloin kyläraitille suursuskävelyllä joku prillinenäinen, kirjojaan ajatteleva kesävieras ja silmänsä pakosta kääntyvät akkunaan, jossa Sylvia auringonpaisteessa unohtuneena visertää ja laulaa kuin vallaton, valkopovinen pääskynen. Oppinut säpsähtää, sitten nyrpistää nenäänsä, sanoo karvaasti itsekseen:

— Kuinka epähienoa, kuinka sopimatonta! sillä hänen näivettyneisyyttään ei ole kunnioitettu.

Kun Kirkas Sylvia pidoissa käy huolimattomana, mutta pystynä, säteilevin silmin ja kulkusia helisevin nauruin ja avoin povi värisee kuin vaalea, rusoinen silkki lemuavilla ruusuilla, punaiset vaatteensa hulmuvat, kun hän isänsä herkullisessa illallispöydässä antaa ranteelleen pirahtaa pari verikirkasta viinipisaraa ja pyytää ilkkuen nuoria miehiä ne pisarat ottamaan huulin helmiemoiselta iholta, silloin venyvät nuorten naisten naamat pitkiksi ja he vihjaisevat toisilleen:

— Ah tuota Sylviaa, miten hän ylpeilee isänsä rikkauksilla!

Kas tuollaisenpa naisen kuva lienee ennen muinoin hymyillyt sen maalarin sielussa, joka pitkät ajat hikoillen maalattuaan kirkon seinille kalpeita enkeleitä ja silmälasinokkaisia paholaisia viimein suuttui, väsyi niin että voivotteli, mutta yhtäkkiä riemastui, tempasi siveltimensä, kastoi ruusunpunaiseen ja vihellellen loihti silmänräpäyksessä keskelle suurta helvettitaulua ihanan naisen. Mahtavan lohikäärmeen seljässä se istuu ja ojentaa keveästi pitäen kultaista maljaa. Paapeliksi maalari ruseuttavan naisen huoaten risti, mutta nuorukais sydän vapisee, kun katse sattuu kuvaan vanhan kirkon oviseinällä ja katse ei huokaamatta siitä kuvasta vieroitu.

Voimakas ja iloinen on Kirkas Sylvia kuin kevät-koski. Povensa on kuin vaaleanpunaista silkkiä, jonka alla värisee, uhkuu, hehkuu palavia ruusuja. Kiharansa värisevät valkeilla, uhmaavilla ohimoilla kuin kultaiset auringonsäteet maaliskuun lumella. Astelee Kirkas Sylvia jostaen kuin teräsvietereillä, naurunsa helisee yhäti, yhäti kuin olisi sielunsa hopeakulkusia täyteen ripustettu lanka: jos vähänkin lankaan kosket, niin he tipä kulkuset säveliä sointuen helähtävät. Hän nauraa kaikelle, niille, jotka arkuutensa vuoksi ovat tulleet

tyhmiksi, tyhmille, jotka rohkeutensa vuoksi ovat ihmisiä, ihmisille, jotka arkuutensa vuoksi ovat tulleet hyvistä pahoiksi, pahoille, jotka ilo tekee rohkeiksi ja hyviksi. Omaa, nuorta sydäntään sentään enemmän nauraa ja sepä elämän murtuneita enemmän ahdistaa, sillä Kirkas Sylvian nauru puhuu heille ilon esikoisuudesta, jonka ovat vaihtaneet pienten pyyteiden herne-soppaan.

Älä yritä nostaa sammakkoa auringonpaisteiselle mättäälle: se loikkaa niskaasi, jos sitä autat, ja räis-kyttää kutuista vettä kasvoillesi!

Kirkas Sylvia soittaa pianoa, tanssii ja nauraa, nauraa. Aviomiehet, joilla pitäisi olla kuusi kättä, kukin kahta kehtoa varten, ja esitelmöivät nuorille miehille vaimon valinnasta, pudistavat Sylvian naurua kuullessaan päätään ja sanovat:

— Se on hermostusta tuo nauru. Terve ihminen on vakava ja tasainen!

Mutta kun Kirkas Sylvia ilvehtii nuorilla miehillä ja ukon-kompuroilla, jotka hänen kättään anovat, niin emot pudistavat verkkaan jakaukselle kammatuita päitään, sanovat:

— Tokkohan tuo raukka koskaan saa miestä!

Ja kun Sylvia käy avokauloin ja alati nauraa povi ilokulkusia täynnä, niin onnettomat naiset, joilla on laiha, jänteinen kaula ja surulliset, himmeät silmät, sanovat:

— Se on hullu tuo Sylvia! tai:

— Miten vihaan tuota naurua! ja ajattelevat, tuntevat:

— Sitä kuullessani näen, miten olen köyhä.

Kun tulee kaunis Vappu-kuu, palaa Kirkas Sylvia kirkonkylään isänsä taloon.

Kevätkisoihin tulee Alikin Uorolasta, Ali, joka talviöinä lampun himmottaessa on ollut kuulevinaan kirkasta naurua ja näkevinään tuulenpyörrekasvojen kaihoja tuovan hymyn.

Kisat käyvät paraillaan kauppiaan kartanossa, kun Ali saapuu. Flyygeli pauhaa saksanpolkkaa, sävelet parvissa, tahdikkaina helkkyvät; parit kiertävät illan punaa helottavain akkunain ohi.

Alin täytyy nojautua ovenpieltä vasten, hän huokaa riemua ja kyyneleet tahtovat tunkeutua silmiinsä, polvensa vapisevat.

— Oi että sun vielä näen, Sylvia, oi Sylvia! hän päättään pudistaen ja hymyillen itsekseen huoahtaa.

Eikä Ali voi tanssia, sävelet ahdistavat rintaa, Sylvian katse vavistavan outona tanssin vilinästä häntä kohtaa. Hän tahtoo silmänsä ummistaa, ympärillään lennähtää rintaa laajentava tuomien hengitys.

Kun tanssi lakkaa, käy Ali miesystäväinsä joukkoon. Oi, eipä hän voi käydä edes tervehtimään Sylviala, ajatus päästä huumaa.

Hän ilakoi ja nauraa, Ali-lapsi, mutta sydäntä ahdistaa, kun luulee Sylvian jostain sohvasopesta itseään katselevan, huokausten ahdistus paisuu.

Katsahtaapa hän sitten sivulleen. Kas siellähän istuu Kirkas Sylvia toisen nuorukaisen kera. Sylvia on nakannut jalkansa polven yli, valkea kenkä keinuu, silmät säteilevät puhutellulle, vähäväliä helähtää huimaten nauru. Väkinäisesti pysyy Sylvian kasvoilla totisuus, huulten hermot värisevät, hymykuopat vapisevat, syvenevät, taas tasoittuvat, povensa värisee hillittömästi, jos hän on hetkenkin totinen ja koettaa katsoa totisin

silmin. Nuorimies häntä vastapäätä levollisesti hymyilee, kertoo hupaista juttua, hoitaa sikarinsa tuhkaa koossa pysymään; yhtäkkiä Sylvia nauraa ja nuorimies onnellisen hillitysti nauraa.

Ali katsoo, tuntee miten silmissään pimenee, hän tuijottaa, tuntee miten rintansa pohtaa palkeina kuin elämänsä loppuisi.

Eikä tiedä kuinka käy, vaan yhtäkkiä seisoo pitkä Ali Sylvian ja nuorenmiehen edessä. Kädet housuntaskuissa, selkä kenossa seisoo Hullun-majurin poika, on kuin pahaan irvistyksen suunsa vääntyisi, silmät palavat hiilinä ruskean tukan varjosta, hän on vallan keltainen.

Nuorimies katsahtaa hämmästyneenä ylös Aliin, sitten nolona Sylviaan, Sylvia kalvenee levottomana — se mustasukkaista Ali-poikaa riemastuttaa — Sylvian povi alkaa vavista, hytkiä kuin suuttumusta. Nuorimies nousee huultaan purren ylös, kumartaa ja jättää Sylvian ja Alin kahden.

Hetken on Sylvia kuin pyydyksessä lintu, mutta sitten kavahtaa ylös, katsahtaa Aliin ilkkuvin silmin, säteilevin silmin, nauraa, keikahtaa kannoillaan, lähtee. Vain kirkkaana kiusaava nauru helähti.

Ali on kuin puulla päähän lyöty. Silmissään valkenee ja pimenee, hän häpeää ja naurahtaa, tuska kalvaa sydäntä.

Seuraavan tanssin ajan Ali pönkittää seinää käsi-varret ristissä ryntäillä, katsoo härän silmin.

Mutta tanssin loputtua hypähtelee Sylvia Alin luo, tervehtii häntä ja nauraa.

Kirkas Sylvia: Kuulkaas, minä melkein aioin lyödä teitä äsken! Niin minä olen monelle tehnyt, kun ovat liian lähi tulleet. Ja he ovat kiltisti kumartaneet

ja sanoneet olevansa iloisia saadessaan pikku hyväilyn armaasta kädestäni!

Ali: Mhyh ...

Kirkas Sylvia: Haha ... oletteko pahoillanne ... Hyvänen aika, ojentakaa sitten kätenne sovinnoksi ja tulkaa valssiin!

Ali: Hahhah, hahhah! ...

Kirkas Sylvia: Mitä te nauratte? Hahhahhah ... Sellaista pahaa naurua!

Ali: Sellaista hyvää naurua! Hahhahhah!

Kirkas Sylvia: Eikö kelpaa?

Ali: Minä pidän itselläni oikeuden kutsua ketä haluan!

Kun Sylvia ojensi kätensä, niin Ali vavahti punaisen hihan valkeaa rannetta pitkin valahtaessa, mutta kuitenkin hän pudisti ylpeästi päätään. Mutta nyt on Sylvia vihastuneena, nauraen mennyt Alin luota, Ali riemuitsee ja kärsii nuorta kipua.

Sitten hypittää Ali nauraen rumimmat naiset, mutta kesken kisaa lähtee kevätyöhön, jossa koivunurvut keinuvat kellervässä kuutamossa, suitsee äkäisen Jääkärinsä ja komuuttaa yli siltain laukassa, syöksyy ylämäkiä metsiin Uorolaa kohti.

Kun hän ratsastaessaan ajattelee, että Kirkas Sylvia nyt paraikaa kirkkainta naurua nauraen hypähtelee tanssissa toisten kanssa, niin tulee Alille mustasukkaisuus ja kalvava kaiho. Salot korkeina kaartavat ympäri uinuvien järvien, joissa taivaanrannan puna vielä kalvenee. Maantie häipyä rotkojen hämääseen, joiden yllä kuudan koivunurvuista kiiltää. Kaukaa etenevät ja haihtuvat tuulenhengessä tanssin sävelet kirkonkylästä. Mutta Ali ravauttaa Jääkäriä ohjilla, ajattelee

hymyillen ja surren vanhan Santerin satua siitä, kuinka nainen miehen vangitsi.

*

Se satu liikkui vanhasta pappilasta, mikä tuolla virran reunalla häämöttää läpättävään haapain ja marjapensasten keskellä, jonne kirkon katto kuultaa metsään takaa. Kirkkoherran nuori vaimo ja nuori apulainen hehkuivat toisilleen, vaimo kiihoitti apulaista antamaan vapisevalle vanhukselle myrkkyä. Jumalaansa uskoi apulainen ja rukoillen kieltäytyi kamalasta teosta. Silloinpa eräänä syysyönä, kun apulainen vuoteellaan tuskassa valvoi, leimahti huone valkeaksi, orressa riippui kädet levällään vertä vuotaen ruumis, mutta pääpaha seisoi sen takana, vilkutti kauheaa silmäänsä, sanoi:

— Etkös pelkää minua, etkös tottele minua!

— En minä tuollaisia pelkää! Pakene pois, pahahenki!

Pimeni huone, mutta taas leimahti valkeaksi, apulaisen edessä voivotteli hullu mies. Minä olen nuori mies, jonka sydän kivusta pakahtui! voivotteli. Paha vilkutti silmäänsä, sanoi:

— Etkös pelkää minua? Etkös tottele minua!

Apulainen kalpeni, rukoili ja sanoi: pakene pois, pahahenki!

Pimeni taas, mutta viimein valoisaksi tuli, rusottaen seisoi apulaisen edessä kirkkoherran nuori vaimo. Se hymyili, avoi valkeaa syliä.

— Etkös pelkää minua? Etkös tottele minua?

Apulainen otti naisen kädestä sekoitetun myrkky-lasin. Hän surmasi vanhan, joutui vankeuteen, on ikänsä ollut hourupäinen.

*

Ali hymyilee ja kyynelöi. Sydänalaansa kalvaa kaipaupaus.

*

Seuraavana päivänä kuljeksi Ali Uorolassa huoneesta huoneeseen. Majurinna huolestuneena kysyi:

— Oletko sairas? Miksi et syö, et juo?

Ali punehtui, hymyili, katsoi kummallisesti säteilevin silmin, huokasi syvään.

Aiti hymyillen tunsu huolen, huoaten rukoili:

— Taivas suojelkoon poikaani kiivailta sydänkivuilta!

— Taivas älköön rangaisko mua anastamalla ainoakaistani Alia, jonka pitämiseksi olen niin paljon rikoksiani surrut.

MIKÄ MÖKÄ MÖKISSÄ.

Kuules, viina, kun ma laulan,
kuules, putelli, puheeni!
Empä moiti mahtiasi,
enkä voimias vähennä:
olet kyllä oiva ruoka,
siivosyöjälle suloinen.

*

Tämmöinen talonisäntä
saapi hankkia hatunkin
ja siihen siniset housut,
vielä västin oivallisen.

*Paavo Korhonen,
Viinasta, Talonpojille.*

Kahdeksankymmenen vanha majuri on varsin sairaana. Kirkkaana kevätpäivänä antoi hän taluttaa itsensä puistoon, istui siellä nojatuolissa tirkistellen Kolman kuikkia, kuunnellen pesivien kottaraisten velhokieltä rosoisista vaahteroista, pääskysten viserrystä ullakon akkunoista. Vaan tuuli oli vielä kylmä, illalla sai majuri kuumeen. Ei sanonut lääkäriä tarvitsevana, koska oli Uorolan majuri. Aamulla oli vähän kuin houreessa. Ville haki sittenkin kirkonkylästä lääkärin, lääkäri sanoi vilun käyneen vanhoihin keuhkoihin.

— Eihän vaivainen ihminen mitä kestä! naurahti rokonarpinen.

Hän ei muuten enää Alia opettanut, kun majurinna suodakseen Alille iloista vapautta oli hänen pyytänyt antamaan pojan olla rauhassa. Silloin oli rokonarpinen sanonut:

— Mitäpä hän opista viisastuukaan. Osaapa hän mokomassa talossa makoilla ilman oppiakin. Mutta minnekäs minä täältä lähden?

— Jääkää tänne vain, olette toverina Alille ja tarkastatte työväkeä, kun majurikin on kivuloinen.

Ja rokonarpinen jäi loikomaan, tupakkaa tupruttelemaan.

Nyt on majuri huohottavana vuoteessaan, majurinna on säikähtynyt ja tuskaa aavistelee, mutta Ali rientää kirkonkylään eikä välitä muusta kuin sydämensä murheesta.

Usein tulee Jääkäri kotiin ratsastajansa jättäneenä, ja Alin viimein jälestä tullessa näyttää koivukujan leveä portti olevan hänelle liian ahdas. Hän lujasti hoippuu, vaatteet ovat tahroissa ja puheestaan käy punssin imelä haju, kun hän kertoo äidilleen, että äkäinen Jääkäri oli hänet paiskannut aholle Susivaaran tuolle puolle ja että nyt saa Jääkäri selkäänsä aika lailla.

Ali ja Kirkas Sylvia eivät ole vielä sopineet ja Ali näkee hyväksi juoda itsensä iloiseksi pojaksi murheessa.

Majurinna on kuolemansäikähtynyt. Ali unohtaa kotinsa, kärsii, hurjastelee kai jonkin naisen vuoksi, josta ei ole edes sanalla suvainnut kertoa äidilleen.

Eikö majurinna vieläkään ole kylliksi surrut, katunut, koska Alin etenemisellä häntä rangaistaan! Hänen rikostensa vuoksiko Alistakin tulee kärsivä hurjastelija? Viuluniekän ja Seelian onneton kohtalo Aliinkin, Seelian ainoaan, iskee!

Ei ole majurinna vielä kylliksi katunut, surrut. Hän luuli jo sovittaneensa kaikki. Se on hairahduttava rikos.

Suru, suru, puhdistaa Seeliaa, ettei hän kadottaisi ainokaistaan, Alia!

Eräänä iltana istuvat vanhat miehet rikkaan kaupiaan verannalla ja sekoittavat höyryäviä laseja samalla kun salista kuuluu remuava flyygelin sävel ja tanssin kiivas poljenta, nauru. Ali tulee äkäpäissään vanhusten joukkoon, tahtoo juoda itsensä humalaan.

Ilta-aurinko säkenöi punaisena kannuissa ja laseissa, tuulenhenki leyhyttelee pylväiden verhoja, kuuset kurottelevat verannan kaiteelle punakäpyisiä näppejään, tupakan sauhu pöllyilee lemuavaan ilmaan.

Juttelevat, vuoroin nauravat ja surkeilevat siellä miehet kilpahevosistaan, karjarutosta, ensi syksyn kunnallisvaaleista. Ali istuu kuin ei koko maailma häntä liikuttaisi. Ruskeat silmät kiiluillen kaihoilevat lasin kultaissessa kimellyksessä, pää nojaa tuimana käteen, huulet loistavat kuin tuoreet, punaiset valmut.

Salissa soivat flyygeli ja viulu yhtä ja samaa iloista pyörrettä. Vanhan lukkarinkin ovat taas saaneet vietellyksi sinne viulun tappejaan narisuttamaan. Alia suuttuttaa Kirkas Sylvia. He kiertävät rakkauttaan kuin kaksi hyttystä liekkiä, luovat vavahuttavia katseita, mutta yhtäikaa kumpikin nakkaa niskaansa, eroovat karvastavin mielin. Ali ei kutsu tanssiin Sylviaa ja Sylvia asettuu välihetkillä vastapäätä Alia salin toiselle puolelle, katselee riuduttavan kimaltelevin silmin, huokaavin povin, uhmaa helisevin nauruin. Erottuaan molemmat huoaten hymyilevät.

Taas kuulee Ali salista Sylvian naurun, joka helisee kuin syvästä vedestä kumpuilevat hopeakuplat, tekee kipeää. Nuori Ali puree kärsimättömänä huultaan. Lasin kuumalla sisällöllä, joka syöksyy nielua alas kuin polttava säilä, hän puhkoo sydänalastaan kohoavan huokauksen. Sitten taas jöröttää, haraa sormillaan tuuheaa tukkaansa.

Kauppias: Hehehe! Mikäs taas on Uorolan nuorella herralla, kun ei tanssi?

Ali: Ei huvita ...

Kauppias: Sososo, tytöt kostavat, ellei tanssita! Mikä jörökki se sellainen on, joka ei tanssi!

Ali: Ei huvita!

Kauppias: Sepä kumma on ettei huvita. Minä tanssin nuorena, niin että henki joka hetki oli kurkusta lähteä. Kun ennen viulut vinkasi, huonotkin silloin yritti! laulaa Paavo Vihtajärveltä.

Ali: Vaan ellei ensin ehdolle nyt panna paloviinaa, niin olkoonpa se jo sinään! laulaa hän myös.

Kauppias: Hehehe! Muuta taitaa puuttua kuin paloviinaa, hehehe.

Ali punastui. Ah, kyllä iloinen isäntä, Sylvian isä on nähnyt rikkaan Alin ja rakkaan Sylviänsä vaivat! Ali puree huultaan ja vaikenee.

Silloin tulee kauppias Alin luo, lyö Alia olalle, nauraa hehettä, iskee silmää muille, puoleksi kuis-katen sanoo:

— Vai joko rouvassyötinki nyt taas niin pahoin juonii Viuluniekalle!

Sanat eivät olleet tarkoitetut loukkaamaan, sillä kauppias piti Alista, mutta kauppias oli hieman veivingissä ja Ali kovasti veivingissä, sydän nuorten tuskain kuohussa. Jumalavita kuinka Ali kavahti ylös tuolilta, otsansa suonet sinertyivät, huulensa, kä-tensä, jalkansa vapisivat, silmät samenivat, säkenöivät! Tuossa tuokiossa iski hän nyrkkinsä pitojen isännän kasvoihin.

Alia ja äitiään oli loukattu.

— Mitä te puhutte minun äidistäni ja Viuluniekasta! Olkoon välinsä mikä tahansa, se ei teihin kuulu

eikä kuulu toiseen ihmiseen se, mitä toinen häntä loukkaamatta tekee. Sanokaa minusta mitä tahansa: että olen laiska, korskea, itsepäinen! se ei kuulu minuun ei edessä eikä takana ja siitä, kenestä en välitä, eroan ilman tappelua. Mutta äidistäni, äidistäni! Ken äitini hiuksestakaan virkkaa pahaa, sitä minä lyön, tottatukseni lyön, vieläkin lyön! Sillä äitini ja minun asiani eivät muihin kuulu! Luuletteko, etten nyhyhi, kun ajattelen, miten äiti paraikaa istuu kotona kyyryisenä ja sielunköyhänä sairaan isän vuoteen luona, kun minä kuljen kylillä. Myöhään yöhön istuu, silmiään vaivaa, neuloo ja nyplää jotain, kai juuri minulle, näkee päivänsä loppuvan ilman iloa. Mutta se ei kuulu teihin, sillä kun sieluni urut ukkosena soivat ja silmissäni salamat iskevät, niin en näe mitään enkä kuule mitään, en äitinikään ääntä, enkä välitä siitä, veisaaivatko muut urkujeni mukaan tai ei, vaan itse käyn, miten sävel käskää! Minä jätän äitini raihnaan isän kera, sillä raukka on se, ken ei uskalla totella vertään! Mutta mitä minä olen äidilleni, sitä ei ole oikeus toisten hänelle olla, kun minä olen kuulemassa, sillä rakastan imettäjääni, enkä salli loukata hiuskarvaansakaan ilman että nyrkkini iskee. Sanokaa minusta mitä tahansa, mutta älkää koskeko äitiäni! Vaikka hän mikä olisi, niin minä lyön, lyön ja lyön!

Alin silmät kyyneleissä leimuavat, kun hän vapisee siinä vierasten edessä, jotka säikähtyneinä, tietämättä iskeäkö vain paeta Hullun-majurin poikaa, ovat pakotetut kuulemaan korskeita sanoja. Kauppias istuu verannan portailla, painelee vuotavaa nenäänsä.

Mökä oli kuulunut saliin, tanssi katkesi, soittaja jätti flyygelin, ovet verannalle lensivät auki, hämmästyneinä rynnättiin katsomaan.

Ali vavahti, kun näki Kirkas Sylvian moittien katsovan ovella, tekeysi kylmäksi, vapisevin huulin sanoi:

— Nyt ollaan kuitit! Jos olen loukannut ketä, niin kai kadun . . . Sen merkinä on, etten pistä jalkaani tämän talon kynnysten yli!

Ali kumarsi, heitti hapsiaan, lähti. Kyyneleet kuohuivat rinnassaan.

*

— Mikä Hullun-majurin pojalle tuli! Hänhän on hullu! Mikä hänelle tuli?

Kauppias vihaisesti nauroi:

— Ei täällä mitään ole tapahtunut! Menkää te peltokanat vain saksanpolkkaan!

Puoliväkisin hän ajoi nuoret saliin, sulki leveät ovet.

Kauppias: Sellainen pirunpoika! Iskee kuin petkeleellä, arimpaan paikkaan! Hehhehe, sellainen pökö se on majurikin. Kyllä siitä vielä siivo naapureilleen tulee, kun kuudentoista vanhana jo lyö nenät rikki!

— Vaan sellainenpa olin itsekkin nuorena. Monta kertaa sitä muurarit ja sällit Viuluniekkan kanssa paiskattiin ulos kapakkain akkunoista. Häpeä olisikin, ellei nuori kuohuisi! Ei sitä nuorena pidä kiskoa ylleen ketulta nyljettyjä viisauden nahkoja. Enempi kuin viisaus on väkevyys, enempi kuin väkevyys on ilo. Joutavaa on, jos poika tämän hullun seikan vuoksi menettää ruokahalunsa. Sellaiseksi ovatkin tehneet hänet siellä Uorolassa. Ei koskaan ihmisiä, ei koskaan vapautta. On epäluuloinen kuin kärppä, mutta luja on kuin Viuluniekka!

Miehet: Viuluniekka? Mitä sinä sillä tarkoitat? Mitä sinä sille sanoit, kun suuttui?

Kauppias: Enhän minä kuin leikillä puhuin Viuluniekasta ja Loppilan tyttärestä.

Miehet: Jahaa! Onkohan siinä mitään perää?

Kauppias: Hehehe, mikä sen tietää. Vaan katso-kaapa häntä vasta! Sellainen neliskulmainen, luja leuka, silmät tosin ruskeat — ne ovat äitinsä silmät — mutta suu sama itsepäinen. Ja koko ruumis, kiivastus!

Miehet: Ja ääni ja tulisuus! Olemmehan tuon ennenkin havainneet, vaan nyt — Viuluniekka on nousut ylös kuolleista!

— Iloinen mies Viuluniekka oli, jos kummallisenkin.

— Kyllä sitä kauan muistetaan! Kilistetään muistolleen?

Vanhat sekoittavat kiehuvan lasin Viuluniekalle flyygelin helistessä jotain outoa säveltä, kilistävät.

Kauppias heläyttää lasinsa tarjottimelle; miehet alkavat porisevin suin ja humalailoa kiiluvien silmin kertoa juttuja Viuluniekasta ja hänen suvustaan.

— Kolman rannoilta oli kotoisin Viuluniekka. Mistä hänen sukunsa tuli pitäjään, sitä ei kukaan tiedä, mutta kovin mustaverinen kantaisä kuului olleen. Hän rakensi talon Kolman sopukkaan jylysevällä voimalla. Tuulimyllynkin kuului rakentaneen, patsashongankin nostaneen pystyyn aivan yksin. Hänellä oli monta valla-tonta poikaa. Vähävuotisina nulikoina ne jo inttivät isältään mälliä ja tupakkaa, ja jos isä ei tahtonut antaa, niin silloinkos alkoivat noitua ja parkua kuin seitsemän mustalaista, ja antaa niille viimein piti vaikka omasta poskestaan. Isompina pitivät pojat alituista römppäviikkoa. Milloin eivät viinasaksain kanssa nakanneet avarassa pirtissä pitkää-turakkaa, niin ajelivat köykkyselkähevosillaan ympäri pitäjää, paukkurattaiden

lankku kiikkui, pullea tyttö istui polvella ja remppautunut hanuri riippui seljässä. Kuin turkinsota kuului alati olleen Kolman perukassa. Viinaan ne hurjat pojat kuolivat. Jäi eloon vain vanhin ja vankin.

— Se vanhin oli voimallinen mies. Sotaväessä seisoi sivustamiehenä, oli siksikin liian pitkä, niin väkevä, että oli pitänyt kieltää tavallisella tanakkuudella marssimasta: oli näet kerran astua paukauttamalla halaissut sotamiessaappaista pohjat. Pyssyä oli pidellyt varovaisesti kuin oljenkortta, hellävaroin laskeutui jalalle ja asetti tanaan kuin lelun. Siitäpä upseeri hänelle härähti, mutta mies naurahti isolla suullaan kuin tuohikontilla, ja kun seuraavan kerran komennettiin kivääri jalalle, niin tukkipa paukahti poikki Kolman karhun kivääristä.

— Kymmenen miestä se sulloi putkaan, jos ne oli häntä käsketty putkaan pistämään. Äksingeereissä se kulki miten huvitti: selkä köntyssä, nauraa virnottaen ja kivääriä keppinä käyttäen marssi. Väliin keskellä komennusta asettui kannolle tupakoimaan, eikä kellään ollut niin mitään kurahtamista.

— Sellaisia miehiä kansa ihailee, joilla on vetohärän niska ja rinta leveä kuin karhulla.

— Sellainen mies se oli Viuluniekän isä.

— Hänen äitinsä: siitä ei kansa paljon tiedä, mutta luulee hänen olleen herrasnaisen; kirkonkirjoissa on hänellä herrasnimi. Miten hän oli joutunut Kolman karhulle, siitä ei kukaan tiedä, mutta paljon kirjoja ja komea harppu hänellä kuului olleen talossaan; hintelä, tunteellinen nainen kuului olleen.

— Väkevä, haaveksiva ja hurja oli Viuluniekkakin jo poikana kuten läpi ikänsä. Monasti, kun syys oli vetänyt Kolman ohueen jäähän, hän kylän poikasten kanssa kuului valjastaneen hevoset kärryjen eteen ja

pojat ajaa kumisuttivat sitten jäällä kilpaa. Hevoset kauhistuen hyppelivät, kun surman railot alla ulvoen aukenivat. Mutta Pohjatuulen pojat huusivat, nauroivat. Sellainen metakka siellä oli.

*

Näitä kertovat miehet totilasiensa ääressä. Mutta salissa oli Kirkas Sylvia kalvea ja levoton. Naisen nauru hupeni, kun iloisesta leikistä kipeä tosi tuli.

PAHOLAISEN VIULU.

Isän' isä oli Olli,
minun isän' oli Olli,
Olli on oma nimeni.
Olli Karjalainen,
Kulkuruno.

Ennen Alia riemastutti ja hän tunsu jaksavansa kohottaa rinnoillaan vaikka kalliopaasia, kun ajatteli satoja taruja, jotka purppuralla pukivat Viuluniekkaa.

Nyt kun kuuli hämärän aavistuksensa ja vähitellen selvinneen tietonsa todistuvan toisen suusta, säpsähti hän, suuttui, tunsu riemua, häpeää, ahdistavaa kaihoa.

Eihän hänellä ole mitään tekemistä Uorolassa! Sillä eipä Viuluniekallakaan ollut kotia.

Ei ole Alilla rikasta Uorolaa, sen kumisevaa hevoslaumaa, rähiseviä koiria, Kolma ei ole maittensa järvi.

Polkujen poika on hän oleva, hymyilevä itkussa ja itkevä nauraessa.

Outo orpous ahdisti enemmän, kun ajatteli syyttä loukanneensa Sylvian isää. Ei hän nyt ylpeydessäkään voi enää suuttuneen isän tytärtä lähettä.

Yksin tahtoo olla nuorten tuskain lapsi, painaa kasvot käsiinsä. Mutta kun hän niin tekee, leimahtavat sielussaan hymyileväksi kuvaksi Kirkas Sylvian kasvot. Riutuen katsovat kirkkaat silmät, povi ahdistavasti kohoilee, ei hän naura; Aliakin nyyhke ahdistaa.

Alin täytyy pakolla kiskaista kädet kasvoiltaan, silmäluomensa melkein sormin avata, ettei upea kuva häntä tappamatta kuoliaaksi kiduttaisi.

Isänsä sairaskuoleman Ali pelkää, häpeää. Äitiään lähenee kuin nöyrä palvelija, joka tahtoo pois pesti-setelinsä, haluaa toiseen taloon.

Seelia-rouva on säikähtynyt. Silmänsä ammottavat avattuna sieluna, puhua ei voi Alille mitään, hän aavis-taa ja pelkää. Tahtoo lähettä Aliä, mutta vetäytyy kun pelkää kadottavansa Alin; sydäntään suru särkee.

*

Muuanna päivänä köpittää Uorolaan harmaahapsi-nen, arka lukkari. Ali ei ole viikkoon käynyt kirkolla, hän häpeää kiivauttaan kauppiaan luona.

Ali lojui välinpitämättömän näköisenä puistossa keilaradan vierellä auringonpaisteessa, kun lukkari tuli luo ja sammaltavalla, sipisevällä suullaan alkoi outoja jutella.

Ali katsahti lukkarin silmiin: ne pelokkaina hymyili-vät. Ali riemahti ja oli rauhaton: jotainko Sylviasta, kauppiasta, kahakasta vai mistä?

Ali kavahti nurmelta ylös, kutsui lukkarin huonee-sensa, ajoi pois rokonarpisen, joka sängyssä loikoi ja naksutteli sorminiveleitään, ja sulki oven.

Lukkari: Tuota noin, nuori herra, minulla olisi pikkusen asiaa. Ei mitään pahaa, pelkkää hyvää. Eihän me suututa, mitäs me suututtaisi! ... tuota noin ...

Ali: Eikös mitä, ei me suututa ... Nouseekos heinää kovasti luhdallanne? ...

Lukkari: Tuota noin ... taitaapa nousta. Vaan katsokaas, eihän me nyt tässä tappeluun ruveta kuin

turkkilaiset tai mitkä. Mutta minä kun kuulin ne kirkonkylän kahakat ... Teidän vähän kuin kiivastuneen ...

Ali: Niin mitä sitten!

Lukkari: Ettehän ... tuota noin ... kiivastu ... hihi ... Minä pelkään nyrkkiä kuin paholaistakin ...

Ali: Ne ovat menneitä, joita hullu suree!

Lukkari: No sitähän minäkin! Minkäs se tikanpoika luonnolleen mahtaa! Tuota noin ... suutuittekos te? Miksikä se kauppias teitä sanoi?

Ali: Miksikö sanoi? Siksi mikä olenkin! Mitä se teihin kuuluu!

Lukkari: No älkäähän nyt, nuoriherra. Tuota noin, mutta tiedättekö, mikä oli se Viuluniekka?

Ali: Miksikä en tietäisi.

Lukkari: Hän oli mies luja, joka huijasi ja lauloi, kuten muutkin runosepät, kirjoitti kuolinpuheita ystävilleen ja joi; kun niitä pappi saarnastuolista luki, niin kansa itki. Kulki häissä, itketti morsiamia ja joi; kiroi viinaa ja joi. Viinaan hän hukkui, Viuluniekka, viinapäissään sai rintataudin, jäi talviselle tielle makamaan yöksi, olisi paleltunut, mutta sattui ajaja kulkemaan ja korjasi jäätyvän. Minun majassani hän viimeisen henkäyksensä huokasi. Onneton oli, mutta siltä iloinen. — Neljä viikonpäivääni on kemua ja iloa, kolme nälkää ja surua! hän sanoi. Koska iloisia on enemmän kuin synkkiä, niin kallistunpa ilon puolelle kokonaan ja unohdan synkät! sanoi. Morsiusmarssiksi elämänsä sanoi. Hurja oli ja kaunis. Usein, kun oli vettä viulullaan ihmisten silmistä vuodattanut, sanottiin: oi hyvä isä, mikä on antanut moiselle sialle enkelin sielun! Hän nauroi, löi polveensa leveää kämmentään, sanoi: minussa on vain messinkä!

— Minä, joka haluan kyköttää kirkon turvissa kuin poikanen emokanan siipien alla, minäkin kammoksuin ja ihmettelin häntä. Onneton kai oli, ei sanonut armo-aterioillekaan haluavansa; kun joi. Vaan oli yhdessä poikaa: ei se koonnut maailman tavaroita. Laulaahan Sonkarinsaaren Reettakin: onnellinen on se päivä, uskovaisille ihana, joilla toivo taivahassa, ilo on isän majassa; niille vaan on vaikiampi, joihen mieli maallisilta tavaroilt' on tahrattuna! Ehkä laulelee taivaissa hänkin, vaikkei se sanonut haluavansa taivaasen, jossa on toistensa synnillisyyttä valittavia akkoja.

— No niin, sinne hän meni, missä kointähti kirkas ei koita. Mutta kuulkaas, yhdenpä tehtävän hän jätti minulle. Minulla on Viuluniekkan viulu!

Ali: Viuluniekkan viulu!

Lukkari: Kuollessaan käski antaa viulun majurin pojalle, kun korkeaksi kasvatte.

Ali: Korkeammaksi kuin jättiläiskuusi!

Alin edessä aukenevat kuin satain sateenkaarten linnat. Viulu, viulu, lumottu viulu! Hän puristi, pudisti lukkaria käsivarsista:

— Missä se on, missä, missä! Jumala, oi Viuluniekkan viulu!

Kiiruusti he molemmat juoksivat etehiseen ja sieltä pimeimmästä loukosta lukkari kohotti punaisen vaatekäärn.

*

Ah mikä viulu! Rappeutunut viuluraukka, kansi useasti halennut, vaan ehyeksi liimailtu, tapit kuluneet, kannella vielä hartsin tomua. Ali puristi viu-

lua rintaansa, vapisi, hiveli kieliä, kyyneleet tulvivat silmiinsä.

Lukkari: Ei sitä noin saa pitää! Voi se särkyä sekin. Ei sitä saa rutistaa! Mitä siitä rintaansa pieksää! Hyvästi sitä tulee pitää kuin pientä lasta. Minä olen pitänyt sitä kuin sydäntäni toistakymmentä vuotta, vartioinut kuin kuningaskäärme ruunua, koko piirongin laatikko on sillä yksinään ollut, joskus vain olen laatikkoa longottanut ja säikähtänyt: oli kuin olisi laatikosta kumahtanut kummallinen soitto.

Ali: Oi sinä rappeutunut viulu!

Lukkari: Mutta ääni on kaunis. Voi sun Taavetti kun se soi kauniisti, kun Viuluniekka sitä hiveli kuin höyhenellä. Se itki kuin lapsi ikään. Jumala paratkoon, hän se minuakin ennen yllytti viulua soittamaan ja viulun hankkimaan ja onhan tuota tullut tanssiakin soitetuksi, kun pyytävät ja mankuvat eikä sitä voi herrasväeltä kieltäytyä. Jumala paratkoon, hehehe.

Ali: Ah miten se kumahti!

Lukkari: En minä ole tohtinut sitä näpätäkään, niin säikäyttää, kun koskee siihen. Se on oikea viulu.

Ali otti kiihkeästi kaaren. Sen sormisija oli kuopalle kulunut, Alista se poltti kättä, hän säpsähti. Kohotti kaaren kielten yli, kvintti kilahti, tomu värähti, välkähti altto. Alista oli kuin outo sävelsarja olisi soinnut kirkkaasti kaukaa kuin uruista. Ali jäykistyi, tuijotti, kyyneleensä kimalsivat. Näki kauas, vapisi, huokasi raskaasti, rintaansa tulvahti kuuma hyöky.

Lukkari: Se on hyvä viulu. Kun kysyttiin Viuluniekalta, mistä oli mokoman hankkinut, niin nauroipa ja sanoi: paholaiselta tietysti! Niin se sanoi. Paholaiselta, paratkoon! Ja sydämensä sekä elämässä vuotaneet kyyneleensä sanoi olevan viulun sisässä.

Ali näkee sielussaan Viuluniekkan seisovan Kolman mustalla kalliopilarilla kirkonmalmien soidessa. Myrsky jylisee ikuisuuden riemua, Kolman paholainen, kristallisilmä, tuo Viuluniekalle viulun. Sen sisässä sykkii kärsivä ihmissydän, kun kirkonkello myrskyssä ammuu, luode palaa ja pohjoinen hongissa humisten käy.

KUOLEMAN KELLOT.

Miehiä on miehet kaikki:
mitk' on miestä ollaksensa.

*Paavo Korhonen,
Merimiehille.*

Ali soittaa paholaisen viulua.

Ali on unohtanut orpoutensa, on unohtanut Kirkas Sylviankin.

Aamuisin ani varahin tuodaan Uorolan hevosella lukkari taloon, ellei lukkari tahdo yön yli Uorolassa viipyä. Sitä hän ei tahdokaan. Hän pelkää öisin Uorolaa ja sen kummallisia kummitusjuttuja, arka mies.

Viuluakin hän pelkää, mutta minkäs voi, kun Ali pakottaa soittamaan, opettamaan. Minkäs voi, kun soittamaan innostuessaan pelkonsakin unohtaa!

Lukkari istuu Alin kanssa nuottien edessä, molemmilla viulunsa, Alilla heleämpunainen paholaisviulu ja lukkarilla oma haalakkansa. Lukkari istuu, silmät vaanivat nuotteja, pää nyökkää, jalka lyö kiivaasti tah tia, suu väänteleikse suoraan ja vääraän, sankalasisit valuvat nenän nipukkaan, hiki kallistelevaa otsaa pitkin pisaroi, kaari käy. Niin sitä harjoitellaan.

He harjoittelevat pitkät päivät Uorolan ruunuississa salissa, Alin kamarissa, jossa rokonarpinen ei saa rauhaa, puiston vaahterain alla, Kolman tyynissä, sananjalkaisissa notkelmissa.

Jumala paratkoon, ei arka lukkari moiseen leikkiin haluaisi, kun melkein on pyhät sen vuoksi unohtaa,

mutta minkäs voi, kun Ali vaatii ja hän itsekin innostuu!

Ali ajaa korkkia sormiensa väliin, ei tahdo syömäänkään kuin väkisin, tai kun lukkari nälän epätoivossa alkaa häneen tirkistellä. Kun Ali ihmisten ilmoille tulee, niin sairaloisesti hehkuu otsansa, silmät ajatuksissaan katsovat minne katsonevatkaan, rinta huokaa ja käy, jalka pyrkii tahtia naputtamaan.

*

Majurinna istuu majurin vuoteen ääressä, majuri nukkuu levottomasti. Vaahterain värinä illan tullen heloittaa, kimaltaa seinällä punaisessa rusossa.

Silloin alkaa kuulua outo sävel.

Mikä outo ääni kuin kaukaa, kaukaa? Kuin kellojen soitto.

Kuin kellojen soitto. Väliin valittavana vienonee huokaavaan tuuleen, kirkastuu. Kuulee: kuin Kolman laineiden heleitä ääniä.

Mitä ääniä! Metallirinnoin helähtelevät kellot. Kaa-measti kuin jostain kaukaa, kaukaa. Urkujen virsi yhtyy kellojen kuminaan.

Soisivatko kirkonkylässä kellot?

Eihän arkena. Ja nythän on jo myöhäinen ilta. Kirkas, heleä naisen ääni laulaa virttä urkujen soidessa.

Ah mikä sävel, kuoleman kellot!

Kunhan ei majuri pian kuolisi. Majurinna hätkähtää. Onhan hän usein kauan valvottuaan ollut näkevinään majurin pään ympärillä tanssivan kuin vihreän kehän. Sellainen merkitsee kuolemaa! sanoo kansa. Pian majuri kuolee, kuoleman valot kiertelevät jo päänsä ympärillä ja kuoleman kellot soivat.

Majurinna tuijottaa majurin päätä, sydämensä tah-too lakata lyömästä.

Majuri-parka, jonka elämän Seelia oli suruiseksi tehnyt!

Seelia-parka, jonka päivät yksi toisensa jälkeen ovat huokaukseen alistuttaen vaipuneet kuin aallot Kolman helmaan!

Seelia-parka! Surullisena on elämänsä mennyt.

*

Mutta vain Ali alhaalla soitti, soiton sävelet kumah-telivat kelloina, hyräilivät urkuina ja itkivät kuin naisen kaihoisa laulu. Hän soitti vuoroin sordinilla, vuoroin ilman. Soittaessaan hän ajatteli Viuluniekkan jäähyväisiä vanhassa kirkossa. Hän soitti viuluniekkan kuolinvirttä ja naisen valitus, joka sävelessä kaikui, oli hänen äi-tinsä valitus.

*

Paholaisen viulu, Viuluniekkan viulu, kauhistava soittokaluu, josta sanottiin, ettei sen valtaa voinut vastustaa!

Ihanat ovat Alille sielunpalon yöt. Rusojen kulta hämärässä akkunassa häilyy, puiden lehvälatvat äänet-töminä värisevät rusossa, Kolma hiljaa laulaa metsiään uneen, kajastus valvoo yli tummain rantain. Alin sydän palaa ilman lepoa, päässään pakottavat kuumeiset ajatukset, sydämessään on kyynelöivä, ruusuinen lämpö. Ihanat ovat hetket, kun ihminen on aivan kuin sairas, ajatus kiduttaa, silmissä polttaa, polttaa; väsymys on ja ei unta saa, aatos etsii! Ihanat ovat hetket, kun kaikkeus lapsiaan sairaan kiihkeästi etsii!

Sävelet väikkyvät levottomina yli Alin vuoteen, yli sielunsa kuin illan punaiset haikeudet yli kultaisen, syvien vetten, palavaan sydämeen kuin öisten vetten solina kuultavaan, äärettömään, äänettömään kaikkeuteen.

*

Ah! Kun tiheät vaahterat hämärtävät huoneen, ken seisoo keskellä huonetta, kultaisina silmät kimeltävät! Jättiläinen se on, äänettömänä, ruso-otsaisena, hiukset tummat ja katse kaukainen. Kuule: viulussa, Alin vuoteen vierellä, kilahti kieli. Itsestäänkö? Ah, eikö haamu siihen koskenut väikkyvällä kädellä! Viuluniekkan haamu, hymyilevä, pelottava! Ja mikä sävelten virta syntyi siitä yhdestä ainoasta helähdyksestä! Ah, Alin täytyy se sävel oppia! Kuumeisesti, kiihtyneenä hän tarttuu viuluun, kohoaa istualleen, liikuttaa käyrää kuin varjoa. Uorolan yön hiljaisuudessa vapisee, itkee kiihkeän sydämen palava sävel.

Usein on Alista yön hämäryydessä valvoessa kuin viulun sisästä kuultaisi elävä, sykkivä sydän. Se kamottaa, ahdistaa. Pian Ali kumminkin arasti ottaa viulun, viulu kirkkain äänin laulaa, Alin tunne liittää sieluisia teitään. Yöperhoset kopauttavat akkunaan; pehmeästi, keveästi kuin höyhen hivelee käyrä kieltä, viulu alkaa kuin haudan hiljaisuudesta soida.

Alille yöstä alkaa sädehtiä kuin kaksi tummaa silmää, niiden säteily käy riemuitsevan vallattomaksi, ilmestyvät vaaleat kasvot, alkavat ruusuisina loistaa, valkeilla ohimoilla kiharat värisevät kultapisareina. Silloin tulvii lämmin hekuma Kirkas Sylvian kuvasta Alin sydämeen, Alin rintaa ahdistaa autuas tuska; hän soittaa kirkkaan, livertävän sävelen kuin lahorastas metsäin tummuuk-

sisä; sävel päättyy outoon, velhonkummalliseen korahdukseen.

Kun ilmestyvät äidin alakuloiset, sielunköyhät kasvot, silloin Ali haikeaa tuskaansa soittaa.

*

Pian, oi kummallisen pian hän soittaa hyvin, sillä
Alin sielu, suru, sydän alkaa siirtyä paholaisen viuluun.

KUN TAAS OLI SYKSY.

Niin minä hänessä riipun,
sekä riipun jotta kiikun,
niinkuin lintu lehtipuussa,
kuusen oksalla orava.

Kanteletar, II 31.

Kun taas oli syksy ja Uorolan vaahterat huojuivat räikeän keltaisina, kimaltavassa auringonpaisteessa keltaisia lehtiä lensi, silloin viettivät kesävieraat kirkonkylässä viimeisiä kemujaan. Mutta Kirkas Sylvia lähetti lukkari-vanhan keralla Uorolan Alille kukkasen, kutsui Alia toki viimeiseen kisaan.

Ali avasi ruusurasian: siitä hengähti häntä vastaan rintaa riemun tuskalla paisuttava lemu, hän hengitti kuin elämänsä olisi tahtonut pois hengittää, kätensä vapisivat, veivät vaaleaa ruusua huulille, silmät ummisuivat. Ah, hän hengitti, hengitti.

Ja hän lähti kirkonkylään, mutta paholaisen viulun, jonka kuvussa uinui sata väkevää säveltä, hän vei mukaansa.

Pian hän sopi kauppiaan kanssa. Kauppias vain löi häntä olalle, nauroi entisille kiivastuksille.

*

Kun vanha lukkari kauppiaan salissa oli asettanut nuotit Alin eteen ja aran vapisevana istunut flyygelin ääreen säestämään, silloin alkoi Ali soittaa.

Rintansa täytti tukahuttava pelko ja kipu, sillä Sylvia, Sylviakin kuunteli.

Kun katseensa sävelten unessa sattui Kirkas Sylvian katseeseen, ei Sylvia enää nauranut. Vain povensa valkeana värisi, Ali havaitsi sydämen tykyttäen vapissuttavan Sylvian povea. Alin valtasi vyöryvä riemu, joka kohotti ja kiidätti, hän unohti nuotit, silmät loistivat ja katse säteili Sylvialle kohti niin että Sylvia painoi luomensa alas ja kiharat ohimoillaan vapisivat. Alin otsa säteili kuin auringon valaisema valkea pilvi, huulet punertuivat, punertuivat, käsi liikkui väkevänä ja pehmoisesti kuin kultaväikkeitä illan rusossa, sielunsa säveliin unohtuneena hän soitti Sylvialle ja itki. Riemunkyyneleet kimalsivat ruskeihin silmiinsä, kimaltavat, nuoret kyyneleet. Sylvia painoi katseensa alas, mutta silmäripsensä kostuivat. Viulu soi kesän katoamista ja uuden tuloa, se soitti Sylvian sielua.

Lukkari-pahainen säpsähti, kun sävel ponnisti irti nuoteista. Lukkari koetti säestää, mutta Ali katsoi minne lie katsonutkaan eikä ollut lukkarin vihjauksista tietääkseenkään. Jumala paratkoon, lukkari heitti silloin kaikki onnen valtaan, laski kädet levähtämään polville ja peljäten odotti, milloin hänen rakas Alinsa soittaisi ruman epäsoinnun. Mutta Ali ei soittanutkaan epäsointua, ennen lahorastas ikävänsä liverrellessä soittaa epäsoinnun kuin Ali, joka tuntee Sylvian sielun sydämessään ja soittaa kuulijoille Sylvia sielua.

Kun Ali oli soittanut, supisi vanha lukkari kauppiaille:

— Hän pani omiaan, ihan omiaan ja sotki kaikki. Mutta hyvin hän kuitenkin soitti, nuori Viuluniekka. Ensin se harjoitteli rakot sormenpäihin yksinään, sitten ahdisti minut opettamaan, ja urkuja tuskin olen muis-

tanut, kun hän mua vaivasi paholaisen vehkeellään. Jumala paratkoon, täytyikin opettaa, oli kuin Viuluniekka olisi käskenyt niin.

Sinä iltana Ali tanssi kuin hullu, nauroi kuin hullu, riemuitsi ja tunsu tuskaa kuin hullu.

*

Kun Ali tanssin väliajalla kulki verannalle, havaitsi hän Sylvian seisovan alhaalla syksyisen puiston hämärässä. Kuusten oksat hiljaa nuokahtelivat, kirsipuut värisivät kypsien marjoin, kuu loisti sinertävistä hopea-uduista, tuuli oudosti huhisi kaukaa suurista metsistä, sirkat sirisivät haikeaa syksyvirttä.

Ali katseli äänettömänä Sylviaan, joka alhaalta vaaleana häämötti: tuuli liikkui ohimokiharoissa, povi kävi ja silmäkulmain varjot kuulsivat totisina, syvinä.

Mutta yhtäkkiä helähti Sylvia nauramaan, ojensi käsiään, huudahti:

— Mitä sinä katsot?

— Saahan kattikin kuninkaasen katsoa!

— No katso sitten! Mutta ethän vain lähempää? Ali vavahti, hiljaa aleni puistoon.

Sylvia otti Alia kädestä, veti vierelleen penkille.

— No katso sitten. Mutta älä lapsi kulta koske!

Sylvia nauroi, povensa helisi kuin sata kirkasta kulkusta, Ali vaikenä peljäten, nääntyä.

Kun Sylvia havaitsi Alin vaikeasti hengittävän, oli hänen vuoroin tuskallista, vuoroin nauroi, käsiään helmassa kiersi.

— Kuules, kertoi hän, näin joskus, vaikka viime yönä, unen, että jokin mua ahdisti, puristi olkapäiden,

käsivarsien yli. Hui kuinka se tuntui pahalta ja minä en voinut päästä irti.

— Se oli aika painajainen! sanoi Ali.

Sylvia nauroi, hänen olkapäitään vilu puistatti.

Ali katsahti Sylviaan, vavahti, sydäntä ahdisti. Tunsi ikäänkuin Sylvian pehmoisen olkapään käsivartensa hipiää polttavan. Ali vavahti, tiesi kalvenevansa, vaivoin nauroi. Sylvian täyteläinen povi lähellään kohosi ja laski, huumasi kuin ruusun hengitys, Alia kiihoitti.

— Minulla on vilu! nauroi Sylvia. Kaulaani väristää.

Ali ajatteli Sylvian valkeaa kaulaa, tummat silmät häntä kohden kummallisesti säteilivät. Kuu kimalsi kuusten lehvistä, virta välkkyi ja solisi puiston alla.

— Miksi sitten pidät kaulasi avoimena? sanoi Ali.

— Siksi, että sitä jotkut mielellään katsovat!

— Mutta sitähän väristää vilu.

— Ah.

Sylvia nauroi.

— Niin, kaulaani väristää, minulla on vilu. Ah Ali, etkö tahdo, että ... oi ... minulla olisi hyvä ja lämmin!

Sylvia kiihkeästi veti Alin käden ja kohotti sen kaulalleen.

Silloin tunsi nuori Ali Sylvian kaulan kättään polttavan ja Sylvian poven rintaansa vasten kohoilevan; hänet valtasi hullu huumaus, kaikki oli pimeää ja palavaa ympärillään, hän pusersi Sylviala sylinsä janoon kuin hullu, sävelet soivat sielussaan, hän suuteli Sylviala ja oli pakahtua kun tunsi Sylvian poven paisuvan; ja raivon henget vapautuivat hänessä, hän itki, suuteli, nauroi. Sylvia oli kuin kulon ahdistama kukka,

vavahteli, vaan nauroi ja sulkeutui Alin kiivaasen syliin. Alin käsille helähtelivät kyynleet, jotka Ali suuteli. Sylvian silmät hän polttavin huulin suuteli.

*

Ali: Ah Sylvia, poveisi, otsasi, askeleesi, nuoren sydämen lyönteinä ponnahtavat askeleesi, huulesi, silmäsi, sielusi ja naurusi, naurusi, miten niitä rakastan!

Kirkas Sylvia: Ah, oletko voittanut minut? Oletko unet silmistäni karkoittanut, nuori hullu. Haha, kuinka voit ihastua nauruuni, jota niin paheksutaan? Sehän on pahaa naurua, sehän on velhonnaurua!

Ali: Mitä sinulla on niiden kanssa, jotka paheksuvat! Ei itserakkaille iloa, että heidän vuokseen vaien-taa naurunsa! Ken ilosta soimaa, sille nauramme, kannoilla keikahdamme! Takana saavat soimata, edessä me nauramme. Ah Sylvia, Sylvia, sävelten soiva! Halveksimistaan täytyy uskaltaa erota, muuten itse tulee halveksittavaksi!

Kirkas Sylvia: Enhän voi ilman naurua elää. Jos yksin en naura, niin muille nauran, uhallanikin nauran.

Ali: Iloa itken, kun naurusi kuulen, Sylvia, naura, naura, oi Sylvia, sävel kirkas!

*

Ali: Minulle saa ikävä, että ikävääni kuolen, kun tänne maille jään!

Kirkas Sylvia: Tule mukaan, tule mukaan!

Ali: Minä? Mukaan?

— Ah.

Ali: Minä tulen, tulen!

Tunsi itsensä väkeväksi, että olisi tahtonut jättäläisten kera painia lyödä, kalliojotunit rinnallaan maa-
han musertaa.

— Minä tulen, tulen! sanoi Ali, pusertui Sylvian poveen.

Meit' on maalla miestä monta,
astumassa anturalla,
kuolla kumminkin pitääpi.

Paavo Korhonen, Merimiehille.

Miksi ovat majurin kamarin akkunaverhot päiväläkin lasketut alas, niin että akkunat valkeina haamottavat kuin kuolleen silmät?

Vanha majuri on kuollut.

Siellä hän lepäilee keskellä hämärää huonetta. Akkunaverhot riippuvat raskaina, syyspäivän säteet kimaltelevat arasti verhojen raosta ja pakenevat jättäen kamarin pimeään, kun näkevät kuolleen.

Älkää peljätkö! Ei hän nouse istualleen, katsele teihin keltaisin, lasittunein silmin. Vain piilukkinsa, tussarinsa ja sapelinsa ne kiiluilevat hämärästä ilveksen nahalta, eivät hänen silmänsä. Hän oli vanhimilla päivillään hyvä ja lempeä, vaikka nuorempana voi ottaa hattunne pantiksi, jos luvatta ilmestyitte Uorolaan vieraiksi. Älkää peljätkö, rotat ne vain kattopaperin välissä ravaavat. Ei majuri nouse ylös tuosta, missä hän kädet ristittyinä rinnoille makaa. Hän on kuollut.

Älkää peljästykö! Mahdottoman isot peuransarvet ne vain harrottavat seinästä pyssyjen ja pistoolien ympäröiminä, ei paholainen, sarvijaakko, kurkistele läpi seinän hämärään huoneeseen.

Majuri on kuollut. Ei koskaan kiilloittele hän enää pyssyjensä lukkoja, ei koskaan koppaa ratsupiiskaa,

joka tuossa pöydällä patruunain joukossa tomuuntuu, ei levittele likaisia kortteja pasiansiin tuolille, ei istu jalat ristissä nahkaisella sohvalle, ei vuoteessa viru ja ähki pääkipua, rinnan pistoksia. Silmäluomensa ovat ummessa; hänen on varsin hyvä olla.

Kun hän oli kuolemaisillaan, niin örisi:

— Minä olen Uorolan majuri! Minulle pitää tilata kivinen kirstu!

— Komea kirstu ja kuparikorvat! Uorolan majuri! hän huokasi, pois kuoli.

Makaa laudalla valkean lakanan peitossa. Käy kai tuleentuvilla vainioilla, tai ampuu sorsia ja kuikkia tuntemattomilla vesillä, Santeri-ukkokin tottelee ilman ruoskaa. Auringonsäteet hetken säikähtyneinä hyppelevät järeällä otsallaan, sitten pakenevat uudinten raosta.

Ken nyt joka viides vuosi silaa hopealla ja maalaa tiilinpunervalla vaakunan vanhan kirkon pilarissa? Ah, arka vanha lukkari on sen tekevä, kun kirkko saa majurin sielun puolesta kirjaviin holvikaariinsa uuden kuparisen ruunun.

*

— Majuri kuoli! Sana käy talossa, väki säpsähtää, vaikenee, hervahtaa istumaan pirtin mustille penkeille, tuijottaa johonkin käsittämättömään, peloittavaan tyhjyyteen. Eikö ruoskivaa majuria enää olekaan? Itkettää.

Hullu Juortana kyyröttää uunilla, ajelee viliseviä russakoita, nauraa hihittää, mutta kun karjakko menee luo ja puhelee:

— Ole hiljaa! Majuri on kuollut! niin katselee Juortana vähän epäillen, naurahtaa, jo totistuu karjakon kummallisesta katseesta. Jotain outoa on tapahtunut.

Juortana huoahtaa, laksauttaa kieltään kitalakeen, sanoo surullisesti ja epäillen:

— Majuri antaa Juortanalle valkeita sikareita? Oikein minullekin valkeita sikareita että ihan ai!

Paperossejahan se Juortana valkeiksi sikareiksi kutsuu.

Niitä russakoitakin on yhtäkkiä niin tavattomasti ilmestynyt taloon, ja rottia kirkuu, tappelee joka paikassa, niin että pelottaa sänkyynkin yöksi laskeutua: jos vielä tulevat ja syövät.

Juttu käy, että rotat haudassa kaivavat silmät siltä, joka on eläessään kissoja rääkännyt. Ja majuri ei ollut Uorolassa suvainnut kissoja: torppari Rötön kissan oli hän ennen muinoin, kauanhan siitä jo on, käsillään repinyt kahtia, kun tapasi sen puistossa kottaraisen pesiä kaivamassa.

Kottaraiset vaikenivat puistossa, vai tehnevätkö syysmuuttoa, Kolman vedet kuohuvat räikeän sinisiltä seljiltä, keltaiset lehdet lentelevät puista.

Heinäsiikkain laulu on väsynyt, sillä kesä on viimeisessä lopussa.

*

Majurinna kuljeskelee rottain kirkunaa pelästyen tai sulkeutuu huoneesensa. Palvelijat sanovat, että hän itkee, mutta yksinäisyys tietää, että hän enemmän tuijottaa kuin itkee.

Entä Ali? Alussa hän kuin kangistui, kun äiti tuli luo, otti Alia käsistä, väsyi poikansa syliin, sanoi:

— Nyt on meitä vain kaksi! Mutta pian Ali kuin kauhistuneena pakeni kirkonkylään. Häntä vetää elämä eikä kuolema.

Rokonarpinenkin on jo poissa talosta. Hän oli kerran puhunut Alille kiivaita sanoja siitä, että tämä halaillee naisia ja helistää viulua silloin kun isä tekee kuolemaa. Silloin oli Ali tulistunut, sanonut: saat mennä! Itsekin irvistelet kuolemaa pelkääville! Ja rokonarpinen oli myös lähtenyt, majurinnalta saatu lompakko povellaan. Sanoi vuokraavansa jossain talonpoikaistalossa kamarin ja viettävänsä monien vuosien kotiopetusrahoilla tupakkarauhaa.

Eihän majurinna voinut estää rokonarpista lähtemästä, kun Ali kerran niin tahtoi. Sillä Alin, Alin mieliksi tekee äiti nyt mitä tahansa, ettei suututtaisi ja menettäisi Alia.

Miksi Ali kumminkin on äidille niin tyly ja jättää hänet yksin kuolon kolkkoutteen ja rottien kamalaan kirkunaan. Seeliako oli tehnyt majurin niin ilkeäksi, että rotat nyt tahtovat vainaan syödä ja että täytyy tarvata ruumislavitsan jalatkin, etteivät pedot pääsisi permannolta ruumiiseen.

Yksin on rouva, Ali on heittänyt hänet suruun yksin. Mistä tämä tylyys? Sulkihan Seelia ennen pikku Alin syliinsä, kun Ali helmoissaan etsi turvaa koiralaumalta. Alin vuoksi on hän väsyksiin saakka ponnistellut Uorolan aitoissa ja korkeilla portailla. Huoaten ja surren on hän tähystänyt ilmain kaukaisuuksiin ja miettinyt, miten saisi Alin onnelliseksi. Väsynein, pakottavin silmin on hän tulevaisuuteen katsellut, ja on parsinut Alin sukatkin, kun ei ole raaskinut antaa palvelijain edes oman rakkaan pojun sukkiakaan korjata. Ja onhan Ali jo usein äitiin rakastaen ja kiitollisena katsonutkin, niin että majurinna tunsu vaikeat vaivat palkituiksi. Vaan nyt häneltä Ali sittenkin menee!

Onko tämäkin tuomio, kosto?

Ja mistä? Ken kostaa?

Majurinnan rikoksetko kostavat? Olivatko ne todella niin suuret, että Alikin häneltä niiden vuoksi vietään. Ei, ei! Onhan majurinna jo kylliksi katunut, kylliksi surrut! Surrut paljon, paljon! Tahtonut paljon, yli voimiansa surra ja katua saadakseen kerran eläessään kirkkaat päivät!

Kohtaloko, taivas häntä painaa, tuomarin tytärtä, joka yksin sai lapsuutensa kaivata, jonka isä joi ja ahnas äiti palvelijoitaan kiusasi, jonka vanhempia rahvaan muisto halveksii ja kiroo?

Mitä pahaa hän on niin paljon tehnyt? Yksin hänkö se teki onnettomaksi Viuluniekkan ja vain hänkö petti majuria? Jumala siunatkoon, armahtakoon! Eikö pettäjä, onnettomaksi tekijä ollut kohtalo, joka oli nuoren Seelian kasvattanut niin, ettei hän voinut Viuluniekkaa ymmärtää kuin liian myöhään!

Ja rakastiko Viuluniekkaka Seelias? Viuluniekkako Seelialle tahtoo kostaa, Viuluniekkaka, jota Seelia niin rakasti, vaikka kohtalo pakotti Seelian särkemään — särkyikö sitten rakastetun Viuluniekkan sydän niin, että hän näin kalliin koston vaatii?

— Ole uskollinen itsellesi! kaikuu kaukaa ääni, kauhistava, arvoituksellinen; ja kuitenkin lempeä. Jumalan tyly ääni, rikoksia kostavan kolmanteen ja neljänteen polveen? Ehkä Alikin saa kärsiä äitinsä rikoksista. Alilla ei ollut isää, eikä äiti ollut äiti, kun häntä surut musertivat. Surut veivät Alilta äidin.

Viuluniekkako huutaa niin: ole itsellesi uskollinen.

Voi korkeaa, rakasta miestä! Alkoon hänen muistonsa lähestykö majurinnaa, joka on jätetty yksin kuolleen, surujensa ja rottain pariin!

Kauhea mies, hänkö yhä vainoo? Hänkö särkynyt sydäntään uskaltaa vaatia ehyeksi, niinkuin ei Seeliankin sydän olisi särkynyt! Miten sai Ali viulun, joka majurinnankin oli tehnyt niin onnettomaksi, joka muinoin Viuluniekkan sielun ihanuuden Seelialle avasi? Kalliin ja pelottavan viulun! Viulun, joka oli kohtalona ollut Seelian ja soittajan välillä. Tuska rutistaa, jättää kuin kuolema, ajaa takaa kuin mennyt suru, ei päästä, valittaa: elosi oli turhuus, ei armahda edes, kiduttaa. Kaikkihan majurinna on jo Viuluniekkan vuoksi menettänyt, mitä häneltä vielä vaaditaan? Mitä hänellä köyhällä raukalla on antaa? Antaa sille, joka ei takaisin anna eikä ole antanut mitään muuta kuin tuskaa!

*

— Ole uskollinen itsellesi! ääni vielä majurinnan kuuloon kajahtaa. Ah, onhan hän ollut uskollinen, onhan hän kuin viimeiseen korteen tarttuen puhunut Alille:

— Minä tiedän, että pidät kovasti kauppiaan Sylvistä. Vaikka minä en hänestä pidä — sellainen tuulihattu — niin sanon kumminkin: tuo hänet tänne Uorolaan. Aavistan, että aiot jättää vanhan äitisi!

Ali oli silloin nauranut ilvehtien, kyynelsilmin kiehtaissut äitinsä kuin tanssiin, sanonut:

— Mitä ajatteletkaan, kunnon muori-parka! Minä, kuusitoistavuotias! Hulluja, hulluja, hahaha!

— Odota sitten pari vuotta, käyt ripillä, sitten ...

— Hahaha ... ripillä! Niinkuin se olisi ripillä tehty. Kyllä minä Sylvialtakin ripin saan. Ei, äiti parka, älä hulluttele! En minä ole vielä mikään mies!

— Oi minun komea, pitkä poikani, joka on niin aikaisin kehittynyt!

— Hahaha, oi minun äitimuorini, joka on niin arka, arka! Sinä haavoitat sydäntäni!

Tahtoisiko äiti haavoittaa Alin sydäntä! Ei. Ei. hän tahtoisi enää koskaan puhua Alille Sylviasta, joka on hänen sydämeensä tuonut kadehaikean katkeruuden.

*

Majuri on kuollut, lepää kamarissaan, jonka akkunaverhot ovat lasketut. Palvelusväki hiipii varpaillaan ja vilkkuen, pimeään tullen asettuu vanhan Santerin ympärille juttuja kuulemaan.

Vanha Santeri hän pankolla kyhnii, nyökyttää päätään ja silmät niin kummallisina, katseettomina ammottavat.

— Pian on minun vuoroni! hän haastaa syvin äänin. Pian tulee Santerin luo Nurmi-Tuomas! hän kuin itseksseen, kaameasti haastaa.

— Nurmi-Tuomas ja kuolleet ne kulkevat syysöinä, kun kuvalo häilähtää pirttiin. Ilmestyvät tuulen jytyksessä ja voivat puhellakin niin kummallisesti. Monasti on äitivainaja pyhänaattona ilmestynyt pojalleen ja vakavasti varoittanut. Vaan eipä ole koskemista vainajiin: katoovat kuin tuhka tuuleen ja hiuksesi tulevat valkeiksi yhtenä hetkenä, jos heihin koskea koetat.

— Nurmi-Tuomas se on outo mies, joka yhtäkkiä öillä astuu vuoteesi ääreen tai kemuissa sarkkasi pohjaan tyhjentää tai kaamealla korpitiellä vastaasi kulkee.

— Jos silloin sielusi, kun Nurmi-Tuomas lähenee, ei ole elämässä ottanut punaista nuttua eikä sitä elämän nuttua toivokaan, niin lankeat tulijan eteen, rukoilet: annathan, kauhistava, minulle kuoleman jälkeen punai-

sen nutun, kun koko elämäni vilussa värisin! Nurmi-Tuomas hymyilee sääliä, pudistaa päätään, kauhistaa.

— Jos et ole elämän punaista nuttua saanut, vaan toivot saavasi, niin Nurmi-Tuomaaalle nyrkin nostat, huudat: älä tule, minä lyön, sillä ei ole aikani vielä tullut! Nurmi-Tuomas koleasti nauraa, mutta poistuu myös.

— Jos käyt elämän punaisessa nutussa, niin hymyillen käyt kuoloa vastaan, ojennat kättä: kas, terve Tuomas, joko on hevonen valjastettu?

— Jo on!

— No hyvästi sitten, oi isoni, hyvästi emoni. Kodistanne lähden, olen oman kodin saanut!

— Nurmi-Tuomas uskollisesti hymyilee; pyhä, riemukas on hymynsä.

— Sillä vain sille, ken ymmärtää kuolon ystäväkseen, on elämä ystävä.

Talli-Ville, sellaisiako hän ymmärtäisi! Hän ei sano kuolleita pelkäävänsä, mutta Nurmi-Tuomasta kyllä. Oli ennen lapsena pahasti pelännyt kuolleitakin, mutta äiti oli kysynyt neuvoa haudankaivajalta. Antakaahan poika vähäksi aikaa minun hoteisiini! oli haudankaivaja sanonut. Oli sitten haudankaivaja Villeä saunassa oikein löylyttänyt, kylvöttänyt, lukenut oli mitä liekään luenut, ja sen jälkeen ei Ville enää ole muka pelännyt kuolleita. Kumminkaan ei hän uskalla pimeällä yksin mennä talliin, kun majuri on kuollut.

Hän sanoo pelkäävänsä talliin ilmestyneitä rottia ja varsinkin Nurmi-Tuomasta.

*

Majurinna on yksin kolkossa kartanossa, Ali rakastettunsa sylissä.

Sillä kalliimpi kuin Uorola on nuorelle Alille maa-

ilma, kalliimpi äidin vavahtavia käsivarsia on Kirkas Sylvian syli; kalliimpi Kirkas Sylviaakin on hänelle oleva pahalaisen viulu.

Alia pelottaa Uorola, tuskastuttaa Uorola, sieltä ajavat häntä takaa kirkonkylään ahdistuksen henget. Ei hän öiksikään Uorolaan tahdo lukkarin tai kauppiaan luota.

Kaksi kertaa ennen majurin kuolemaa lähetti äiti Alia kirkolta hakemaan. Kiiltävimmät vaunut, nuorimmat vaunukkaat, palavimmat sanansa hän Talli-Villen keralla kirkolle lähetti iltasella, vaan kun aamu koitti, retkotti Ville pirtin penkillä sääret hajallaan, hevoset kalusivat puiston viimeisiä kukkia, vaunut olivat syrjällään pihakuusen alla ja lyhtytangot vääntyneet, lyhdyt rikki. Ville sanoi ajaneensa raviin, kun nuori herra oli hänet juottanut humalaan, ja juottanut oli, kun Talli-Ville oli viinaa pyytänyt, pyytänyt oli, koska hänellä on heikko veri ja pelkää menninkäisiä ajaakseen yksin selvällä päällä pimeässä. Sillä suurissa metsissä Uorolan ja kirkonkylän välillä asustaa pahoalaisia ja päättömiä miehiä, jotka takoa meiskaroivat murha-aseita, sellaisia kaksiteräisiä puukkoja ja pistooleja, joita riippuu majurin kamarin seinällä suurissa peuransarvissa.

*

Kuolonahdistus kasvoillaan kulkee palvelusväki, keittäjätär hyräilee hellansa ääressä pitkää, liikkaavaa virttä ja säikkyy rottia, Tykki vonkkii vinkuen huoneesta huoneeseen, majurinna odottaa kamarissaan.

— Totta Ali toki isänsä hautaan saattaa. Oi kiitämätön, rakas Ali!

Tuuli kohisee Kolman ympärillä, lehdet lentävät Uorolan vaahteroista.

PEIJAISPIDOT.

— Suuri kiitos, suuret miehet!
parkaisivat pienet miehet.

*Jaakko Räikkönen,
Ammattien valio.*

Ankarat ovat surullisella majurinnalla vielä kestättävänä. Kolme iltaa majurin kuoleman jälkeen tulee Alilta kirkonkylästä sana, että kaikki Uorolan parikymmentä hevosta on valjastettava ja lähetettävä kirkolle, sillä Ali aikoo tulla vieraineen Uorolaan, pitää yhden yön hauskaa, hurjia kemuja.

— Mikä hänellä on? Mikä häntä vaivaa? Onko hän ...? koettaa majurinna säikähtyneenä kysellä sanantuojaalta.

Sanantuoja: Nuoriherra on iloisella päällä. Hänhän kuuluu lähtevän orkesterikouluun!

Majurinna: Kuinka? Oletteko te humalassa? Hyi, tehän olette humalassa! Punoitatte kuin kukko!

Sanantuoja: Jos tuota punoittaneekin kuin kukko, kun nuoriherra pitää peijaisia.

Majurinna: Mitä, peijaisia? Jumala, mitä varten oikeastaan tulitte? Humalainen, mitä varten?

Sanantuoja: Nuoriherra sanoi pitävänsä peijaisia kaikelle menneelle, kun lähtee orkesterikouluun. Ja nyt hevoset joutuun, hik, hik, hik! ...

Majurinna: Hävytön, tulette tänne nikottelemaan juovuspäissä ja komentelemaan. Ulos!

— Hevoset? Ei ei, se ei saa tapahtua!

Majurinna on tuskassa, äärimäisiin loukkaantunut. Majuri makaa kuolleena, kalman haju jo leviää huoneisiin, odottaa kyyneliä ja hautausta. Mutta Ali, kemuitsemaan! Se ei saa tapahtua!

Orkesterikouluun! Herra taivaan, sitäkö hän on miettinyt! Ja salannut äidiltään! Ken on häntä siihen yllyttänyt? Hupero lukkariko? Ah sitä, ah sitä! Kaupiaan tyttö-letukkako? Se Alia pitää vallassaan kuin välkkyvä hämähäkki, Alin kunnianhimoa kiihoittaa ja kerran Alin raatelee! Voi miten äiti tuntee katkeraa vihaa Sylviaa kohtaan!

Näinkö ansaitsisi majurinna rangaistusta rikoksistaan? Ei, ei! Jos Ali häneltä rangaistukseksi viedään, niin majurinnan rakkauden haireet sulavat rangaistuksen äärettömän tulvirran tulviessa kuin pienoinen jäähelmi. Ne sulakootkin, kadotkoot majurinnan tajunnasta, jos rangaistus on näin hirveä! Kun se näin kohtuuttomaksi tulee, ei majurinna menneitä haireitaan tahdo ollenkaan tunnustaa, ei voi tunnustaa! Ei hän ole rikkonut mitään, syyttä häntä kohtalo painaa!

Ei hän ole rikkonut mitään! Taivas on pettänyt häntä, pakottanut majurinnan puolihouruna pitkät vuodet murehtimaan. Ja sittenkin majurinnan musertaa!

Ja Ali, niin, majurinnan rikosten vuoksi ei Ali häneltä mene, jos menee, vaan siksi, että majurinna liiaksi poikaansa hemmoitteli. Siinä kaikki! Vaan siitä täytyy tulla loppu. Majurinna pitää Alista kiinni kuin oljenkorresta hukkuva, puolustaa Alia kohtalolta kuin viimeistä sydämensä veripisaraa!

Ja Sylvia älköön tulko Uorolaan! Majurinna ajattaa hänet koirilla kujalle! Nainen viitsii vietellä viatonta poikaa!

Ken on Alin vieteltyt juomaankin? Sylvia kai, kukas muu! Petolliset toverit, jotka hänen varojaan tuhlaavat! Ei, he eivät saa tulla Uorolaan.

Orkesterikouluun! Sinne siis tahtoo Ali. Hän raskii siis jättää äitinsä, hän jättää äitinsä! Majurinnan ainoa unelma edes vanhuuden murheettomasta ilosta pettyy. Viuluniekka, Viuluniekka, mitä pahaa on Seelia sinulle tehnyt! Ei, ei mitään pahaa! Majurinna kieltää kaikki, jos kosto on näin yliääretön, mahdoton, mursertava!

Ei, Ali ei voi jättää äitiään huoliin, yksinäisyyteen. Ali on hyvä, kun näkee äidin palavan hyvyyden. Välkkyvä hämähäkki on kietonut lankoihinsa Alin, äiti katkaisee ne langat! Äiti näyttää Alille, miten rajattomasti hän Alia rakastaa ja aina on rakastanut; ei mitään äiti Alilta kiellä. Uskollinen unelmalleen Alille tahtoo Seelia olla, vaikka uskollisuus sydämensä polkisi kivisten jalkain alle!

Ali jättää äitinsä, ellei äiti kaikessa Alin tahtoon myönny. Tulkoon sitten Ali Uorolaan, ystävineen, Sylvioineen, kaikkineen! Ja Ali on silloin huomaava kamalaksi olonsa, katuva!

Oudon korkeana käskee majurinna Talli-Villen toimittamaan kaikki hevoset valjaisiin, nuoret ja vanhat, vaunukasorhit ja pörröiset työtammat.

Käskettyään sulkeutuu majurinna huoneesensa. Rikkoneensa hän kieltää, hän aikoo taistella! Mutta heikkous, heikkous!

*

Talli-Ville, Santeri ja Juortana vetävät esiin ajoneuvot, vanhat ja uudet. Ville siunailee, tervaa rumpuja, jotka ovat ravistuneet, rasvaa valjaita, pölyyttää

kuomuja. Juortana könyää korkeimpiin ajopeleihin ja pöngistää rintaansa, heiluttaa ruoskaa: on olevinaan majuri. Santeri huokaa ja hymyilee.

Ja aina pari kolme hevosta rattaineen peräkkäin sidottuina komuuttavat sitten talon miehet ja pari mökinpoikasta kirkolle syysillan hämärtäessä ja kuun kamottaessa repaleisista pilvistä. Vanha Santeri huokaa tunnon vaivaa etumaisena kuskaten komeaa vaunuparia. Hirmuinen on Alin nuoruuden hyöky!

*

Ei niitä Alin seuralaisia ollut niin paljon kuin majurinna pelkäsi. Olipahan vain pariinkymmeneen, kauppiasten ja talollisten poikia, nuoria ylioppilaita, iloinen insinööri, roteva papinapulainen, kuka uskoisi, nuoria uroita kauppain ja apteekin tiskin takaa, pyylevä nahkuri, mutta ei yhtään naista, josta majurinna riemuitsi, kaikki iloisella keppuripäällä. Aika elämää pitivät komutessaan yläkertaan, jossa jo isossa salissa odottivat sytytetyt seinälamput ja ruunut, tuli leveässä takassa ahmi kalman hajua; pöydillä omenamaljat ja kirkkaat pikarit. Oi, eihän majurinna ollut raaskinut jättää raastamatta edes omenapuitakaan. Kurjaa! Majurinna itseään häpeää ja itkee huoneessaan lukon takana. Se heikkous, heikkous, joka tahtoo kohota, vaan ei jaksa. Koko majurinnan elämän heikkous!

Ali kolkuttaa äitinsä huoneen ovea. Vieraat supisevat hehkuvan takan ääressä.

Papinapulainen: Tämä on häpeällistä, kamalaa!

Rikkaan kauppiaan konttoristi: Niin on. Mua hävettää, se on minun syyni, kun ehdoitin hänelle tätä

reissua. Mutta kuka olisi uskonut, että hän saisi vaikka talonsa nurin vääntää! Hemmoiteltu lurjus!

Nahkuri: Oh, ei hän muuten olisi Hullun-majurin poika. Sen arvasin! Vaan antaa mennä nyt, kun näin pitkällä ollaan.

Apteekkioppilas: Hyi saakeli! Täällä on kuin leikkuuhuoneessa. Kun ei tullut naftaliiniä mukaan!

Nahkuri: Hyi, älä puhu sellaista! Täytyy kestää parkin tuoksu, kun on pistänyt tiinuun kätensä.

Konttoristi: Kauhea asia! Kyllä nyt kylillä juorutaan. Ja syyllä juorutaan. Mitähän ajattelee majurinna?

Papinapulainen: Säälittää se raukka. Eihän suotta ole ollut Hullun-majurin kynsissä, tahtoa vailla! Entä poika sitten!

Nahkuri: Ann' mennä, ann' mennä! Ei nyt sovi surkeilla. Mutta hauskalta ei tämä tunnu, kun humalakin jo alkaa selvitä!

Insinööri: Hullu poika, mutta hyvä soittaja siitä voi tulla. Mitä ajatteli Sylvia matkasta?

Rikkaan kauppiaan konttoristi: Voivotteli ja suutui, mutta minkäs Alille voi. Itsepäinen kuin pakana. Tahtoi hempukkaansakin tänne!

Ylioppilaat: Hahaha ... Tämä on kamalan puoleinen peijainen. Eipä tee mieli tämän jälkeen koko seuduille. Eiköhän se majurinna raiska ole vähän sekaisin!

— Entä Ali, säälittää vähän hänen kustannuksellaan kemuilla.

Nahkuri: Ann' luistaa. Enemmän me tässä kustannamme, kun saamme juoruämmät kimppuumme. Sitäpäitse on Ali yhtä älykäs kuin mekin, jos vain tahtoo olla, ja yhtä iso mies on hän kuin mekin. Ja hänpä lähtee seudulta pois ja jättää vastuun meille!

Rikkaan kauppiaan konttoristi: Kyllä Sylvia hänet vielä kasvattaa älyyn! Yksi päivä naisen luona tekee viisaammaksi kuin kymmenen vuotta koulua!

*

Majurinna oli huoneesensa lukkoutunut, ja kun Ali kolkutti, päätti majurinna kerrankin olla ankara, ei tahtonut päästää sisään. Väänsi avainta kuitenkin viimein, ja kun väkevä poika kavahti äidin kaulaan eikä ollut niin humalassa kuin äiti luuli, niin äiti unohti kaikki, leppyi, ihastui ikihyväksi!

— Äiti, tiedätkös, minä olen niin väkevä, väkevä, että voisin vaikka aalloilla astella kuin kallioilla! Käsi-
varsillani minä kohotan sinut, äiti, pilviin, henkeni paisuu, sydämeni palaa, kohottaa mua kuin kiihkeää liekkiä! Minä kuolen, ellen saa elää, sydän näantyy kuin soittoon halaava viulu! Rakastan sua, äitikulta, ja pian juttelen kaikki sinulle!

Majurinna kietoutui Aliin kuin köynnös koivuun, itki iloa, kun kuuli Alin sanovan: rakastan sua.

Vaikka hän itse nyt olisi kuollut, niin saisi Ali hyppiä haudallaan, jos vain äitiä rakastaisi.

*

Mitä ilakkaa ne sitten pikarien ympärillä pitävät salissa, kun majurinna oli käskenyt kammoksuvain, nurisevain palvelijain pitämään vieraita hyvinä ja sulkeutunut jälleen huoneesensa. Klaveri helisi, viulu soi kuin olisi soittaja tahtonut jokaisella käyrän vedolla imeä sydäimestään säveleesen viimeiset verenpisarat, mutta ne verenpisarat olivat loppumattomat kuin ikuisen kaipaus. Siellä kilisteltiin Uorolan vanhoja hopea-

sarkkoja, laulettiin, taas kilistettiin, kuorossa jälleen laulettiin, huutaen, nauraen kannettiin Alia tuolissa ympäri salia, viulu kannettaessa soi.

Majurinna tuntee riemun ja tuskan. Ei kynttilää hän huoneesensa sytytä, kuuvalo sinisenä ja särkyneenä paistaa vaahteranlatvoista. Kello lasikuvun alla tikuttaa väsyneesti kuin kuolinkello seinänraossa.

— Sittenkin jättää hän äiti-raukkansa! huokaa majurinna. Mikä hairahdusten unohtamishetki minulle näin kalliiksi tuli?

Särkyneessä kuuvalossa häilähtää kuin Viuluniekka, korkeana, kalvaana; silmät kimaltavat ahdistavasti, ryntääät säkenöivät tähtisinä.

— Ei mikään hairahdusten unohtamishetki, vaan monen monta muistamishetkeä. Eivät ylpeyden hetket, vaan nöyryyden hetket! Olla itselleen uskollinen on osata suistaa surunsa, olla väkevä. Itsellesi, itsellesi uskollinen. Olisi veresi kuin kuuma viini, joka antaa unohtaa, kestää, vaikka jättäisi isä, äiti, sisko, lapsi!

— Vai niin! mutisee majurinna. Vai niin. Yhäkö sinä saarnaat tuota, sinä, josta muut luulivat, että todella olit väkevä, vaan minulle, onneton, ilmaisit heikkoutesi.

— Vaan olkoon kumminkin niin. Minä kiellän suruni, minä pidän kiinni Alista; en armosta häntä itseleni vaadi, vaan ansiosta!

— Kärsimysteni palkkana hänet vaadin. Vaan miten saan pysymään? Ah se heikkous, heikkous, epäily, murhe!

— Heikkous, joka on koko elämäsi syönyt! kuulu Viuluniekan ääni.

Mutta salissa hyppivät, ilakoivat, soittimin ja pikarein remuavat nuoret, kun majuri kuolleena laudalla makaa.

Tuli tauti, vaimon tappoi,
 tuli susi, söi hevosen;
 tuli poltti kartanoni,
 jätti minun yksinäni,
 niinkuin poltetun petäjän
 tahi karsitun katajan.

Kanteletar, I 299.

Lukkari. Jumala paratkoon, kuolemalla ja elämällä sitä leikkiä lasketaan ja ikävällä, joka mustaksi muodon muuttaa!

Rikas kauppias: Kukas niillä leikkiä laskee?

Lukkari: Monipa niillä leikkiä laskee. Muistanpa tuon sillankorvan räätälinkin. Eukko siltä kuoli ja mies ikävöi niin, ettei tiennyt miten saada elämänsä kulumaan. Monta kertaa ilveili, että kiskoisikohan ylleen hännystakin ja vetäisi itsensä hirteen sinne maantien yli kaartuvaan honganoksaan. Edes siinä jotain vaihtelua olisi ja ihmisille jotain uuden kuosista. Sitten alkoi ikävissään juoda ja remputa, mutta kun lääkäri viimein sanoi, että kuolisi kahden viikon päästä, ellei heittäisi puteleitaan virtaan, niin silloinpas räätäli vasta rutihulluksi tuli! Osti kiiltävän korsteenihatun, kulki pitkin kyllä nauraa virnistellen: kamalasti pullistuneet olivat silmänsä, juotti ylenmäärin tuttuja ja tuntemattomia, sanoi iloitsevansa niin kauan kuin aikansa kesti, sillä kahden viikon perästä oli oleva tomua ja tuhkaa. Mutta kuinkas kävi! Eipä räätäli kuollutkaan kahden viikon

perästä. Silloin suuttui lääkäriin, meni ja hirtti itsensä lääkärin vinnille. Jumala paratkoon, en minä niin ikävälläni uskaltaisi ilvehtiä.

Rikas kauppias: No mikäs ikävä se lukkarilla hupsulla nyt on?

Lukkari: Paljonkos se vanha tarvitsee ikäväkseen. Olin niin kiintynyt majurivainaan poikaan, että kirkon-meiningit unohdin hänen kanssaan soittaessa. Ja nyt se lähtee kesävieraiden kanssa.

Rikas kauppias: Kylläpä hän kesäksi taas palaa!

Lukkari: Sepä sen tiennee. Kumma on poika! Ellei oikein orkesterissa lykästäisi, niin ei palaa. Niin hän on kunnianhimoinen ja arka. Ja vanha olen jo minäkin ja haluaisin kuulla, miten tuo edelleen oppii, kun olen kerran ensimmäiset sormiharjoitukset hänelle neuvonut.

*

Ali teki Uorolasta lähtöä. Kohisevan Kolman jätti hyvästi, paholaisten pilarit kohoili, takkutukkaansa heiluttivat hongat; itki, notkot ja tuuheat karjahaat hyräellen hyvästeli.

Harmaapää Santeri pankolla kyyrötti, parta järisi, vesi silmistä valui, ääni syvänä huokasi:

— Me emme taida enää toisiamme nähdä. Pian tulee Santerille Nurmi-Tuomas.

— En minä kyyneltä silmästäni purista, mutta yhdenpä sanon, vaikka vain pankon tuhkassa istun. Tauti eukkoni ja lapseni tappoi, jäin yksin kuin lokki luodolle. Siksipä sanon: kun tulee tuska ja tuomion hetki, eipä sitä peljätä auta, eipä vaikka hourupäisyys tulisi. Vaivaa, kauhistusta täytyy katsella silmiin,

käännellä, katsella kuin lelua ikään; katsoa kaivoihin niin että huimaa: lopulta ei mikään huimaa. Antaa, niin saa. Tuttavat eroovat, maailma lyö leveää kämmentä. Ja sepä on, oikein justiinsa niin!

Sanoi vanha Santeri.

*

Talli-Ville raapi takkuista päätään, tirkisti kallellakypärin, tokasi:

— Tokkohan meille täällä tulee ikävä! ja vesi vi-lahti silmiinsä.

Ali nauroi ja heltyi, heitti kaukaisille ilmanrannoille viittaavaa kättä.

Juortana oli pantu nuorenherran lähtöpäiväksi ajamaan partansa ja pari hiustaan. Puukolla se Juortana hiuksensa ja partansa ajaa, öillä uunilta hyppii, istuu akkunan luo kuuvaloon, hioo nauraen välkkyvää veistä nukkuvain korvan juuressa, silmät kiiluen ja hihittäen leikkelee sitten puukolla hiuksiaan. Kyseli, kiilusilmä, Alilta:

— Onko siinä kaupungissa koirahäkkikin? Vai ei! Vai ei ole edes koirahäkkiä, että ihan totisesti ai!

*

Alin huulet vapisivat, silmistä kuumina vedet vierivät, kun emoparka täytti viinillä vanhan pikarin. Aikoipa haastaa:

— Minua vie ihana viulu, pahalaisen viulu minua vie. Sielussani kohoovat hurjassa riemussa keväiset laineet, vaikka maailmaan jo syksy huokuu! Ne tulevat laineet rauhattomilta syvyyksiltä ja vilkuttavat val-

koista harjaa. Tiedämpä mihin ne iskevät aallot, kun jättiläisiksi kasvaen rannoille vyöryvät! Kiviin ne iskevät ja kahleisiin, ja rintainsa särkyessä kallioiden teräviin särmiin myös minä särkyvin rinnoin huudan ja huudan, uusia aaltoja myrskyssä sotaan kutsun, että kivetkin kiljuvat:

— Ei ole sortoa sitä, mihin aaltojen taipua täytyy, kun osaavat taistella ja särkyä. Ja ikuiset ovat aallot: joka kevät ne kohoovat, laulavat, särkyvät. Uusia seuraa, uusia seuraa! Särkyneet vaipuvat syvän veden helmaan!

Mutta eipä Ali puhua voinut, pikariin tarttui, kyyneleet valahtelivat kuin karvaasen kalkkiin, vapisevin käsin pikarin kohotti, rinta kävi, nyyhke tukeutti, pohjiin joi, pöydälle laski; silmänsä samenivat tuskaan, kun äitiinsä katsoi.

*

Sinne hän lähti lätäköisille kujille Ali sateisena syyspäivänä. Tuuli heilutti hevosten märkiä harjoja, varikset vaakkuivat; pukilla kyyrötti vanha Santeri.

Viulunsäveltä puuttuivat Uorolan salit, joiden seiniltä vanhat kuvat haikeasti hymyilivät. Kulki majurinna vaivaloisesti yläsaliin, avasi klaverin, soitti särkyneen sävelen. Ulkona reuhottivat lehdeettömät, märät puut, sadeneuloja kiilsivät akkunat.

— Oletko nyt tyytyväinen, sallima, taivas tai Viuluniekka! Jos Seelia rikkoi, niin on rangaistus nyt liian kova ja oikeuttaa rikosten kieltämiseen.

Oh, ei majurinna tahdo tunnustaa rikkoneensa mitään. Hän vain tietää, että onnettomuus häntä on ahdistanut läpi ijän ja hän on ollut liian heikko sitä vastustamaan.

Kuinka hän koetti olla kova Alille ja äidin vallallaan jyrkästi kieltää Alin lähtemästä Uorolasta. Mutta mitä hän voi? Raaskitsiko hän tukeuttaa Alin pakahtuvaa kaipausta päästä maailmalle!

Olkoon sitten näin. Heikko on majurinna ollut, mutta rikkonut: ei niin paljoa, kuin rangaistus syyttää. Syyttä hän paljon kärsii.

Mutta kaukaa, kuin menneisyydestä, syystulen kohinasta, sateen räiskeestä huutaa hänelle ääni:

— Uskollinen itsellesi, itsellesi!

Ah, se on ani harvojen onni osata olla itselleen uskollinen!

*

Mutta Ali ajeli pois ja hyräili Uorolalle, Kolmalle, kirkonkylälle:

— Oi sinä vanha Uorola, oi Kolman korpivedet, oi kylä harmaan kirkon ympärillä, huokauksilla ei kevene rinnan pohja, kun ajattelen teitä!

— Illan aurinko samenee sateisiin pilviin, kajastus loistaa katonharjoissa, kylmä pohjoinen itkee puissa.

— Sydän tulee surulliseksi ja ikävä silmäteriä polttaa. Siellä olen riemuni riemuinnut ja ikävöinyt kaukaisten kajastusten taa.

— Uorola ja kirkonkylä! Kylässä aurinko kujilla heloitti, palloa poikaset iltasin löivät, tuomet vihoittivat kujien ylitse, vanhat ihmiset kärsimyksensä koonneina kulkivat surullisina, hiljaa. Nyt tokko koskaan enää teitä näen?

— Varpuset sirkuttivat koivukujalla, käki kukahteli Uorolan kuusessa. Uorola, kirkonkylä, nyt tokko koskaan enää teitä näen!

— Kiitos sulle, Uorola, kiitos, jylhä Kolma, joissa sieluni väkevyys nuorena varttui, kiitos, sulle kirkonkylä, jossa upean poven autuutta rintaani ahmin, nuoret sydänkivut kärsin, valkeaa kaulaa halasin kuin kaipaus halaa kauas, kauas! Niin, tokko nyt koskaan enää teitä näen ...

— Illan hattarat loistavat. Nytpä olen yksin, kaikkialla täytyy hyvä olla. Ikävöin jo, Uorola, ikävöin jo emoni, ikävöin jo, kirkkotarha, jossa uinuvat vainaat, vaan ikävöidä en ennen kuolemaani saa.

— Ah, kun elämä alkaa humista, niin unohtanen teidät, Uorola ja kotikylä! Muistanko teitä, niin vaikeenee pyrkimysten humu.

— Kauas minä käyn, vaan jos elon olen voittanut, niin levollisena ristienne lepoon palaan. Vaan ellen ole voittanut: ei palaa kalmistoihinne Tuhlaajapoikaa.

— Hyvästi, Uorola, hyvästi, kirkonkylä, hyvästi tarha, jossa uinuvat sadat vainaat!

— Tokko, tokko koskaan enää teitä näen .

MAJURINNA.

Polta pirtissä pärettä,
kammarissa kyntteliä.

*Paavo Korhonen,
Talonpojille.*

Siellä Uorolan kartanossa, yläkerran kamarissaan istuu ja on jo monta vuotta istunut valkeapäinen majurinna. Hän on kansasta outo, pelottava.

Siellä hän istuu pää vapisten, istuu nojatuolissa ja katsoa tiirottaa eteensä, naurahtelee.

Ei hän missään käy, ei hän paljon puhu. Miesvainajansa sapelilla hän vain kolkuttaa permantoon, kun tahtoo palvelijan luokseen. Virkkaa muutaman sanan vietäväksi rengille, karjakoille, sitten naurahtaa, supisee sekavia sanoja, viittaa palvelijan poistumaan. Istuu siellä yksin, ei ääntä koleasta kartanosta kuulu, vain tuuli ullakoilla vinkuu.

*

Siellä istuu vanha, valkea huuhkaja Kolman kelo-
hongan kolossa. Silmänsä ovat puolisokeat. Se odottaa
poikainsa tulevan ja tuovan ruokaa. Mutta pojat ovat
emonsa unohtaneet: niillä on kylliksi tekemistä haukkain
kanssa, jotka tahtovat riistää huuhkainpojilta jäniksen.

Siellä istuu vanha majurinna Uorolan kamarissa,
hän odottaa poikansa tulevan. Mutta poika ei tule.

Hän ei tahdo äidin luo palata, ennenkun viulunsa sävelet airuina edellään kulkevat ja huutavat:

— Tie auki, tie auki! Kuninkaalliset tulevat!

Mutta ne sävelet eivät halua airuina kulkea. Majurinna odottaa, odottaa.

Sillä uskollinen tahtoo hän kuitenkin edes kerran unelmalleen olla. Sanoihan Ali ennen lähtöään:

— Kerran kulkevat sävelet edelläni ja huutavat: tie auki, tie auki! Tässä astelee Uorolan Ali!

Haikeana, kaameana kajahtaa autioissa huoneissa tohahtavan tuulen ääni, Viuluniekkan, salliman, taivaan ääni:

— Ei tule Ali koskaan! Rikkonut olet! Uskollinen itsellesi! Silloin majurinna itseksensä oudosti naurahtaa:

— En ole niin paljoa rikkonut! En mitään ole rikkonut! Itselleen uskollinen voi olla ainoastaan se, jonka on kaikki, kaikki hyljännyt. Mutta minulla on toivo Alin palaamisesta. Hän palaa! Palaa varmaan, ennenkun kuolen.

Ja majurinna oudosti naurahtaa, kuuntelee, kuulisiko tuulessa pahalaisen viulun soivan Alin tuloa.

Vaikkei toivonsa toteutuisi koskaan, niin sittenkin hän toivoo ja tahtoo toivonsa viedä kerrallaan uorolaisten hautakammioihin, joissa majuri isineen, sukulaisineen nukkuu kiviarkuissa, multaan, jossa Viuluniekka lepää majurinnan istuttaman orjantappura-pensaalla.

*

Siellä Uorolassa istuu valkeapäinen majurinna, koputtaa raskaalla sapelilla permantoon, jos mitä tarvitsee. Rahvas kutsuu häntä houruksi, pelkää hänen sanojaan:

— Vain kaiken hylkäämä on itselleen uskollinen.

Ei ole mies pahasta tehty,
ehkei aivan arvostansa.

Suomalainen sananlasku.

Siitä on parikymmentä vuotta. Ei voi huokaamatta sanoa: parikymmentä vuotta. Se on pitkä aika, lyhyt aika. Helppo on sanoa, kun ei ajattele, mutta kun ajattelee, niin ahdistavasti huoaten sanoo: parikymmentä vuotta.

Parikymmentä vuotta on siitä, kun Ali Uorolasta lähti.

Kirkkoherran vainiolla, kirkon ympärillä välkkyvän joen niemellä ovat heinätalkoot. Sielläpä sotkuisessa apilaassa kymmenet viikatteet vimmatusti välähtelevät, häilähtävät valkeat hihat, vilahtavat päiden ympäri käärityt huivit, nauru ja kiihoitushuudot kajahtelevat. Kuin lumouksella nousevat joen äyräälle korkeat, lihavat haasiat. Aurinko paahtaa apilasten lemuun, hikipisareet kiiltäen pirahtelevat, valkeat pilvet vyöryvät yli helteisen, rannattoman taivaan kuin jono korkeita, säteileviä jättiläisiä otsillaan säihkyvät ruunut.

Hiki kihelmöi kirkkoherran ruskealla otsalla, kun hän paljain jaloin köntystää nuoren apulaisensa kera hautausmaan aitauksen sisään saamaan sireenien ja kuusten varjoa. Kas sielläpä kiviaidan sisällä lemuua korkea ruohikko, josta ristit sinisinä ja punaisina kurottelevat; sirkat sirisevät vaivaisten syntisten unilaulua,

kun pilvijättiläiset kohoovat ilmanrannoilta ja kuninkaina kulkevat yli aavan, ihanan maan.

Kirkkoherra puhelee apulaiselleen:

— Sinä katselet kummastuneena tuota hautakumpua, joka kasvaa punaisenaan kukkivia orjanruoskia? Olet vasta niin vähän aikaa ollut näillä seuduin, jossa kansantarinoita puhkee loistamaan kuin kirjavuutta heinäkuun niityille. No istupa siis, niin juttelen.

— Tämä on Viuluniekkan hautakumpu, ja minun uskotuksi tehtäväkseni on tullut huolehtia orjanruoskain hoitamisesta. Älähän keskeytä, kyllä kerron mikä oli Viuluniekka!

— Näetkös tuonne, sakastin kirjavain akkunain ohitse, sieltä kuumottaa sininen, suuri järvi, pilvien varjot kiittävät rantain synkeillä jyrkillä. Kas kuinka Kolman metsä-äyräät valkenevat, taas pimenevät!

— Siellä Kolman rannalla oli Viuluniekkan koti. Siellä Kolmassa, louhisella saarella on musta kalliopilari kuin kirkon torni. Pirun kirkoksi sitä sanotaan. Kansa kertoo Viuluniekkan nuorena kapuilleen tällä pilarilla, siellä oli paholainen hänelle antanut viulun, jolla oli ihmeellinen mahti vaikuttaa sieluihin.

— Ihmeellinen mahti kuului Viuluniekalla olleenkin, kulki pidoissa, hautajaisissa, kaikkialla oli tervetullut.

— Itsekäs, tunnoton hän monasti oli, mutta voi hänet ymmärtää. Itsekkyyys on kuumimpain kyynelten kukka, ymmärtäminen on rakastamista.

— Ihmiset tuntevat aivan oikein, kun vain uskaltavat elää tuntemuksensa mukaan: olla suurissa asioissa pikkumaisia, pieniä mitata virsumitalla. Sillä on aikoja, jolloin mies pienet asiat unohtaa, jolloin on suurempaa kuollakin kuin elää uskojaan tinkien.

— No niin. Kas tuolla kaukana Kolman etelärannalla on Uorola. Repaleinen koivukuja, savupiiput katoilta kukistuneet, katto sammaleissa. Se on autio Uorola.

— Siellä asui Hullu-majuri, siksi kutsuttu kun oli äkäinen pitäjäläistensä kesken, eli erakkona pitkät ajat, koiriaan ja hevosiaan hoidellen.

— Hänpä nai tuomarin tyttären Loppilasta — Loppila on nyt talonpojan hallussa. Kas tuolla: vain lakeus on Loppilan ja Uorolan välillä.

— Ei tuomarin tyttärestä ja hullusta majurista hyvä pariskunta tullut, omituisia olivat molemmat. Kerrotaan Viuluniekkan olleen rouvan heikkona puolena. Rouvapa se tämän orjanruoskapensaankin istutti tähän, kun Viuluniekka kuoli.

— Kansalla on oma tarinansa Viuluniekkan kuolemasta. Tiedetään, että Viuluniekka kuoli lukkarivainajan majaan, mutta kansa sanoo, ettei ruumis olisikaan tässä ruusukummun alla. Oli nimittäin talvella, kun Viuluniekkaa haudattiin, noussut yhtäkkiä hirveä tuuli ja tuiskun myllerrys, lumet pilvinä yli kirkonkaton vyöryivät, oli kuulunut kuin outojen lintujen siipien suhina, arku oli reväistynyt auki, ruumis viety.

— Kesäehtoina kun luode hulmuu ja Kolman saaret häämöittävät sumuisina, suurina, silloin kaukaa kuuluu pilarista Kolmassa ihana soitto, mutta iso, musta lintu istuu pilarin huipulla kiiltelevät sormukset kynsissä, tulikivinen katseensa tähtää yli punaisten usvain, jättiläispilari synkkänä vedestä kuvastuu.

— Viuluniekka on vangittu pilariin! sanoo kansa. Pilarin akkunasta hän tähtää yli päilyvään vetten ja soittaa, mutta outo, musta lintu istuu pilarin huipulla. Minä olen arvellut, että Viuluniekka oli vain itsensä

vanki. Vanha tarvitsee mietteitä ja unia levätäkseen, nuori noustakseen. Siksi olen tätäkin asiaa tuumiskellut ja sitä sinulle kerron.

— No niin. Maailman humussa kulki Viuluniekka jo nuorena; lieene yksinäisyyden öissäkin ollut, nähnyt miten maanpallo pyörii edessä kuin naurettavana keränä, mutta ikuisuus miljoonina tähtinä ympärillä säihkyi. Katoovaisuuden ikuisuus ja elämä teki hänet sellaiseksi, että voi sanoa sydämensä ja itketyt kyyneleensä olevan viulussa, ja ettei hän voinut täysin kiintyä mihinkään muuhun kuin tuohon ainoaan, viuluunsa. Siksi hän yhäti kulki, kulki.

— Mutta Viuluniekan rakastetun, tuomarin tyttären poikakin sai isänsä veren ja rakkauden vain viuluun ja kulkemiseen. Melkein lapsen ijässä hän lähti Uorolasta äitinsä luota, eikä ole siellä sitten koskaan käynyt. Viuluniekan veri hänessä virtasi.

— Kyllähän minä hänet tunnen. Paljonkin olen oleksinut hänen kanssaan, sillä hän käy joka toinen, kolmas vuosi täällä katsomassa hautoja, joiden hoidosta maksaa minulle hyvin; etenkin tämän orjanruoska-haudan hoidosta.

— Kummallinen mies hän on. Äitinsä testamenttasi hänelle maatilaa, mutta ei se siitä välitä, sanoo kerran luvanneensa äitivainajalleen olla sinne palaamatta, ellei hänestä tulisi Viuluniekka sen mokoma kuin hän lapsena usko.

— Eipä hänestä sitä vielä ole tullut, tokko tullee-kaan. Ikämies jo on. Sanoo kiertäneensä maita ja meriä, on kirotulla juomisella aina menettänyt toimensa ja oleksii milloin siellä, milloin täällä. Tilaansa ei vain ota hoitoonsa. Uorola lahoo lukittuna tauluineen, huonekaluineen, vanhat palkolliset ovat kuolleet, mökki-

läiset elävät isäntinä ja repivät Uorolan puistosta marjapensaat omien nurkkainsa taa; kuikat ja joutsenet pesivät Uorolan luhdissa, vanhoissa vaahterissa harakat räkättävät, kotikyyhkysen ovat villiityneet.

— Kun hän kerallani tänne haudoille astuu — tuo tiilikammio tuolla on hänen sukuhautansa — niin on hän synkkä kun ripustaa kammion ovelle seppeleen. Mutta kun tulee tähän Viuluniekkan haudan ääreen, niin hetken miettii, huokaa, yhtäkkiä taas kirkastuu, ojentaa vartaloon, kättään paistaa korkeuteen.

— Silloin on hän kaunis, kummallista. Näyttää saavan uutta vertä Viuluniekkan haudalla.

— Ja näinpä hän monasti on minulle puhellut, miten helposti muistan hänen usein toistetut sanansa

— En minä ole vielä niin rappeutunut kuin näytän! hän sanoo. Kun astun tuohon Viuluniekkan haudan ääreen, jonka alla makaa se, ken on syynä minun onnettomuuteeni tai paremmin sanoen onneeni, niin huudan: ei tottatosiaan hetkeni vielä ole tullut!

— Ei tottatosiaan ihmisen hetki voikaan tulla, ennenkun hän on löytänyt mitä etsii, vaikka vasta tuonelasta sen löytäisi! Ja vaikka hänet nakattaisiin merenulapalla vetten pohjattomiin pohjiin, myrskyn rumpujen jylhään kuminaan, aaltojen vyöryvään sotaan, niin hän ei upota voisi, ellei elämäntyönsä olisi täytetty. Aallot vyöryisivät kuin jättiläisorhit, näkymätön käsi ajelehtivan nostaisi orhin lautasille, kuljettaisi hätähuutoja kuulemattomassa kuminassa lujalle kalliolle, jos elämäntyönsä on kesken.

— Oi meri, joka vuorina vyöryy, möyryää, lyijy-aaltojen rinnoilla päivän välkkyvät rengaspanssarit tai salamain teräsvyöt, meri, min ääret taivaista eroovat kuin ajatuksen terävällä säilällä sivaltaen — vilpoinen

on meren helma sille, jonka hetki on lyönyt ja on työnsä tehnyt! Ah monta palavaa rintaa viihtyy jättiläisaaltojen alla, vaan aalloilla matkaten uljaat tuulen siivillä pyrkivät halujensa määrään, ja yksikään ihminen ei ole kuollut ennen kun on tehnyt työnsä!

— Elämän meri on ihana ja taistelu on pyhä. Ellen viululla ole osannut elämän hymniä soittaa, niin elämälläni sen kuitenkin soitan aina viimeiseen hengenvetooni saakka!

Ja Hullun-majurin poika poistuu haudalta palavin kasvoin, ei käy Uorolassa: vain haikean riemukkaasti katsahtaa tuonne Kolman rannalle, jossa kukkakuusi kohottaa terävää latvaa yli aution pihan.

— Olkoon se minun taloni, olkoon kenen tahansa! hän sanoo. Elämä on viuluniekkojen koti.

— Uorolan majurin poika, juopporenttu palaa täältä maailmalle kuin uutena miehenä vain, jälleen yrittää. Yrittäminen ja ponnistelu on elämä.

*

Niin puhui pullea, myhäilevä kirkkoherra apulaiselleen kirjavien ristien joukossa, sireenien siimeksessä, josta heleinä hohtivat ruusut.

Ja talkooväki se aurinkoisella vainiolla leikkasi, hosui, jutteli ja nauroi; laulu tai kiihtohuudot kajahtivat parvissa, hikihelmet riemukkaina kimalsivat, poikain sydämissä hehkuivat halut, kun naisten vierellä kiistaisivat. Jättiläisjonoina liikkuiivat valkeat pilvet helteisiltä ilmanrannoilta yli siintävän, kesäisen taivaan.

HINTA: 2 M. 75 P.